

april 2022

Gardeners'
World

Gardeners' World

Vrolijk Voorjaar

Ga nu aan de slag voor
maandenlang kleur

Monty's geheimen
voor zaaisucces

INSPIRATIE

De beste planten voor
een groene muur

AAN DE SLAG

Kweek klimplanten
in potten

INSPIRATIE

Stap voor stap
naar jouw lekkerste
tomatenogst ooit

Om te zoenen: lipstickplant • Dave Goulson: "Zo doen bestuivers hun werk"
Smaak van de maand: citroengras • Je groentetuin in potten

€6,99

BP8 720618 598024

Hét Nederlandstalige tuinhandboek van Monty Don

Bestel nu bij *Gardeners' World* en wees verzekerd van je exemplaar!

Voor het eerst verschijnt er een Nederlandstalig boek van Monty!

- Het meest complete boek over tuinieren
- Monty Don deelt zijn kennis, adviezen en passie met prachtige foto's en heldere persoonlijke teksten
- Lees hoe je per seizoen aan de slag gaat in jouw tuin
- Het boek telt maar liefst 440 pagina's
- Een heerlijk naslagwerk waar je levenslang plezier van hebt

**Tot 1 april
met gratis
verzending**

Bestel nu voor €39,99 op
www.gardenersworldmagazine.nl/montydon

**Gardeners'
World**

p. 28

Zaai de zomer.

p. 50

Kweek klimplanten in potten.

p. 77

Vergroen je muren.

p. 92

Pluktuin in Engelse stijl.

April doet wat 'ie wil, maar het is lente!

Terwijl ik dit schrijf weet ik natuurlijk niet of het in april ijzelt, of dat de mussen van de daken vallen. Ik vermoed, maar ik geef onmiddellijk toe dat ik er zo een ben wiens glas eerder overloopt dan half vol is, dat we heerlijk weer gaan hebben. En zo niet, dan is dat nog niet zo erg. Want begonnen is 'ie hoor, die lente.

Die vensterbank die zo bezwijkt onder mijn zaai-koorts, zoals ik dat vorige maand omschreef, bevat nu alle planten waar we het hele jaar van gaan plukken en eten. Dat blijft toch magisch. Van zaadjes naar zaailingen met als tussenstop mijn volle vensterbank, naar een volgroeide tuin in een enkel seizoen. Ik denk niet dat dit mij ooit gaat vervelen.

Wie mij ook nooit gaat vervelen, en ik weet zeker dat jullie dit ook hebben – meer dan van dat lekkere weer in april – is Monty Don. Niet alleen op televisie en in dit magazine volg ik hem graag, ook brengt hij deze maand – mag ik tromgeroffel? – zijn eerste Nederlandstalige tuinboek uit! Het is een complete revisie van zijn eerdere *The Complete Gardener*, die uiteraard ook in mijn kast staat. Ik las die als student en al snel zat hij vol met ezelsoren (sorry Monty) en modder, maar dat laatste vindt hij vast juist leuk.

Tuinieren verandert niet alleen met de seizoenen, onze inzichten veranderen ook. Zo was Monty vroeger groot fan van spitten, maar daar komt hij in dit boek op terug. Ook voelen we allemaal dat tuinieren voor en met de natuur niet alleen natuurlijk is, maar ook noodzakelijk nu we zo weinig habitat overhouden voor onze dieren en insecten in Nederland en België. Monty schreef hierover een heel hoofdstuk, en ik ben verheugd je te kunnen laten weten dat wij een preview mogen delen hiervan. Gauw naar pagina 46 dus!

Opvallend is ook, dat Monty sinds kort een miljoen fans heeft op Instagram. Dit laat zien hoezeer tuinieren ons allen verbindt. En dat is nu belangrijker dan ooit. Wij gaan ook aan de slag met Instagram. Je vindt ons onder @gardenersworldNL. Zien we je daar?

Een hele fijne tuinmaand toegewenst.

Liefs,

Anne

awieggers@fnl.nl

“Tuinieren verandert niet alleen met de seizoenen, onze inzichten veranderen ook.”

Anne is ook op Instagram te vinden via @annesduurzametuinen

INHOUD *april 2022*

SEIZOEN

10 Wij zijn gek op april

April is het aperitiefje van de zomer.

15 The Full Monty

Zorgen voor de aarde begint met wat je in je handen houdt en onder je voeten voelt.

16 Topkeuze

Viooltjes zijn makkelijk te kweken en geven een heerlijke geur af.

18 Red de bij

Iedere maand geeft de Bijenstichting tips om je tuin nog natuurvriendelijker te maken.

20 Tuingast van de maand

In het voorjaar trekken padden massaal naar hun voortplantingswateren.

22 Kweken en eten

Rekha zaait seizoensgewassen zoals doperwten, sla, radijsjes en lente-uitjes.

25 Plantportret

Euphorbia wulfenii (wolfsmelk).

GROENE SCHOOL

28 Zaai de zomer

Monty geeft tips voor het opkweken uit zaad.

33 Red onze bestuivers

'Hommelgoeroe' Dave Goulson over het belang van bestuivers.

38 Tuinier voor de natuur

Tien stappen van Alan Titchmarsh om meer tuindieren naar je tuin te lokken.

43 Groente voor elk seizoen

Kweek het hele jaar door potten boordevol groenten.

46 Dierenleven

Zo creëerde Monty een 'natuurtuin'.

50 Klimplanten in potten kweken

In elke tuin kun je genieten van klimplanten.

53 Vraag & antwoord

We geven antwoord op de meest gestelde tuin vragen.

INSPIRATIE

60 Oogsten zonder omhaal

Carol vertelt je hoe je gegarandeerd de hele zomer lekkere groenten oogst.

65 Inheemse helden

Daslook (*Allium ursinum*).

68 Voorjaar in een handomdraai

Breng je tuin snel en makkelijk in lentesfeer.

73 Adams project voor het weekend

Maak een verhoogd moestuinbed.

77 Vergroen je muren

Geef meer ruimte aan planten door muren en schuttingen te gebruiken.

81 Alles over kamerplanten

Maak je huis groener met deze gids, met dit keer de lipstickplant.

84 Aronskelken: altijd anders

Plantenexperts Rogier en Marieke over aronskelken.

28
Zaai de zomer

50
Klimplanten in potten

92
Pruktuin in Engelse stijl

Op de cover

- 22** Smaak van de maand: citroengras
- 28** Monty's geheimen voor zaaisucces
- 33** Dave Goulson: "Zo doen bestuivers hun werk"
- 38** Tien tips om je tuin natuurvriendelijker te maken
- 43** Je groentetuin in potten
- 50** Kweek klimplanten in potten
- 77** De beste planten voor een groene muur
- 81** Om te zoenen: lipstickplant
- 88** Stap voor stap naar jouw lekkerste tomatenoogst ooit

FOTO: JASON INGRAM

Oogsten zonder omhaal

Voorjaar in een handomdraai

Tuinier voor de natuur

Aronskelken: altijd anders

- 88** **Je beste zelfgekweekte tomaten ooit**
Een uitbundige oogst is voor iedereen met een zonnig plekje haalbaar.
- 92** **Je eigen pluktuin in Engelse stijl**
Marieke Nolsen legde een eigen pluktuin aan – met groots resultaat!

AAN DE SLAG

- 99** **Monty's maand**
Monty kopt uitgebloeide tulpen.
- 102** **Bloemen in april**
Plant zaailingen van *Lathyrus* uit.
- 104** **Groente & fruit**
Vergroot je aardbeienoogst en zaai suikermais in potten.
- 106** **In de kas**
Stek aeniums en zaai komkommers.
- 108** **De basis**
Zet aaltjes in tegen ongedierte.
- 109** **Test je vaardigheden**
Zo leg je een grasmat.
- 110** **Algemene tuintaken**
Snoei vroegbloeiende heesters en bind uitlopers van klimplanten aan.

EN OOK

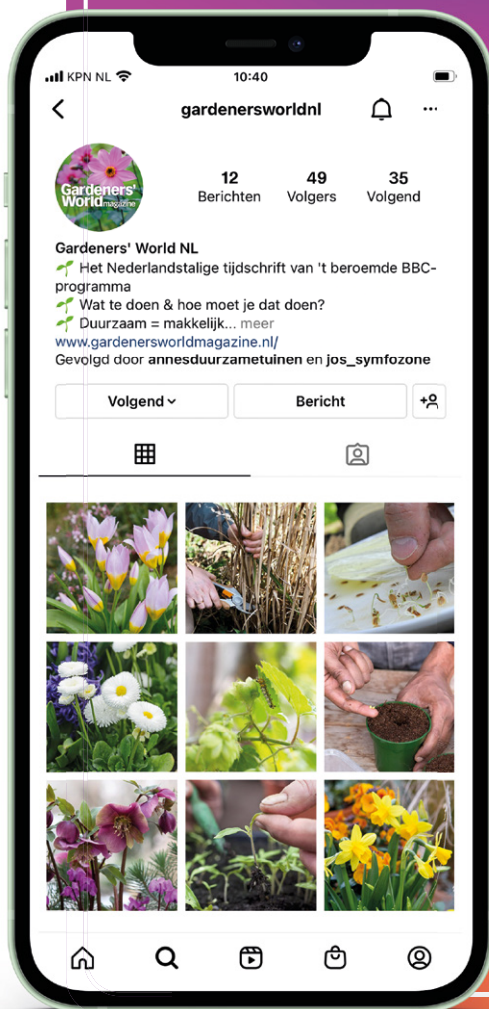
- 6** **Het prikbord**
Tips & tricks, agenda en de laatste tuintrends.
- 98** **Puzzel en win**
Vul de puzzel in en win het boek *Hebben bijen onkruid nodig?*
- 112** **Colofon**
Hier vind je al onze contactgegevens.
- 113** **Groeigids voor april**
Dit kun je allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

#mijnGardenersWorld

Ontmoet ons op Instagram

Goed nieuws: je kunt ons vanaf nu ook vinden op Instagram!

Volg je ons al op Facebook en ben je ingeschreven voor de nieuwsbrief, maar is je honger naar meer geweldige tuininspiratie daarmee nog niet gestild? Vanaf nu kun je ons ook volgen op Instagram! Natuurlijk delen we daar de mooiste foto's van alles wat in de tuin groeit, bloeit en fladdert. Maar ook geven we hier regelmatig een kijkje achter de schermen bij de redactie en geven we je nog meer tips waarmee jouw tuin echt sprookjesachtig mooi wordt. En wil je jouw tuin in de spotlights zetten? Gebruik dan de hashtag #mijnGardenersWorld om je tuin te delen met iedereen die net zo'n tuinfanaat is als jij. Kom ook langs op @GardenersWorldNL. Zien we je daar?

Meer vreemde vogels

In het februarinummer van *Gardeners' World* kon je al zien hoe vindingrijk eekhoorns zijn bij snoepen uit de voedsiloes voor vogels. Maar ook muizen kunnen er wat van! Dat bewijst deze foto van Pete Molenaar. Deze muis heeft er zo te zien een hele klimtocht op zitten om wat zonnebloempitjes te kunnen bemachtigen. "Ook mijn kat vindt het maar een vreemde vogel", aldus Pete.

Krijg jij in de tuin ook wel eens bezoek van onverwachte, grappige of brutale gasten? Zet ze op de foto en deel ze met ons op redactie@gardenersworldmagazine.nl. Of via Instagram natuurlijk.

Duurzaam winkelen

Eindelijk is hij weer aan te vragen: de nieuwe catalogus van De Wiltfang. Helemaal up-to-date, met nieuwe producten van vertrouwde merken als Sneeboer en Felco, de mooie gieters van Haws en allemaal andere duurzame producten. Daarnaast krijg je een handig overzicht van verschillende tuinklussen, want waarvoor gebruik je nou die spitvork? Wanneer zaai je tomaten? En op welk moment snoei je de appelboom?

Wil je de catalogus doorbladeren? Vraag hem aan op www.dewiltfang.nl of mail je verzoek naar info@dewiltfang.nl.

Voortuin gezocht!

Heb jij de gewoonte om steeds even in de voortuinen in je buurt te spieken om te zien hoe prachtig alles erbij staat? Wij ook! Om meer mensen te laten meegenieten van al dat moois, zijn wij voor ons julinumner op zoek naar jouw voortuin. Laat zien waar jij het

meest trots op bent en stuur je foto naar ons – liefst eentje waar je zelf ook op staat. Doe dat vóór 1 juni op redactie@gardenersworldmagazine.nl, of stuur ons een berichtje op Instagram. Wie weet vind je dan jouw voortuin deze zomer terug in *Gardeners' World*.

Agenda

De leukste tuinevents van de komende tijd.

Open voorjaarsdagen op de Boschhoeve

Wanneer: elke vrij- en zaterdag in april, 2e Paasdag

Waar: Boschhoeve 3, Wolfheze

Entree: gratis

Info: www.boschhoeve.nl

Op alle vrij- en zaterdag in april én op Tweede Paasdag kan iedereen bij Kwekerij/Tuin De Boschhoeve in Wolfheze van 10:00 tot 17:00 uur meegenieten van inspirerende lentetuinen. Bewonder het effect van honderden tulpen, blauwe druifjes, sneeuwroem, sterhyacinten, hondstand, kievitsbloemen en bosanemonen. In het gazon zijn banen uitgespaard voor ontelbaar veel witte narcissen en overal staan tafels met terracotta potten vol kleurrijke combinaties van bloembollen en vroegbloeiende tuinplanten. De grote schuur nodigt uit tot snuffelen en ook voor de inwendige mens wordt goed gezorgd met koffie, thee en wat lekkers.

Plantendag in Kalmthout

Wanneer: 10 april, tussen 10 en 17 uur

Waar: Arboretum Kalmthout, België

Entree: 10 euro p.p. (jaarkaarthouder, museumpas en kinderen tot 12 jaar gratis)

Info: www.arboretumkalmthout.be
Op zoek naar bijzondere planten? Op deze eerste plantendag van het jaar kun je shoppen bij de allerbeste kwekerijen van België en Nederland in de prachtige ambiance van de arboretum-tuin. Op de plantendagen vind je een unieke mix van liefhebber-verzamelaars en professionele kwekerijen, met lentebloeiers, éénjarigen en vaste planten, groenten, kruiden, kleinfruit, bomen en struiken. Verder krijg je praktische tips en professioneel advies. Voor elke tuin, gevel, terras of vensterbank valt er wel een aanwinst te ontdekken – en minstens één om mee naar huis te nemen.

Tuinenroutes in de Kop van Noord-Holland

Wanneer: 23 en 24 april

Waar: Diverse locaties in Noord-Holland

Entree: gratis

Info: www.degroeneroute.nl

Nu het frisse lentegroen tevoorschijn komt, wordt het tijd om dat voorjaar te bezoeken en te betreden. Trek er dus in Noord-Holland op uit, want daar openen weer diverse groene routes die je langs de mooiste privétuinen voeren. Wandel door de tuinen, bezoek kwekers en bewonder kunst terwijl je geniet van al dat nieuwe leven in de tuin.

FOTO: THEO VAN NIEUWSTADT

Lentefeest in Versicolor tuin

Wanneer: 23 en 24 april

Waar: Zoutkaag 8, Lutjewinkel

Entree: 5 euro p.p. (incl. koffie/thee)

Info: www.versicolor.nl

De kleurrijke Versicolor tuin in het Noord-Hollandse Lutjewinkel viert de lente! Op zaterdag 23 en zondag 24 april kun je tussen 11:00 en 17:00 uur deze prachtige privétuin bezoeken. Hij bestaat uit dertien verschillende tuinkamers op 2500 m². Daarmee is de tuin groot genoeg om er in alle rust doorheen te wandelen. Geniet van het voorjaarskleed in honderd tinten groen, vroege lentebloeiers en de bloembollen. Eind april is de tuin ook te zien in het tv-programma *Binnenstebuiten* op NPO 2.

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin? Ga naar
[gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin](https://www.gardenersworld.nl/jouw-tuin)
en stuur ons jouw
verhaal.

In de tuin van ... Saartje en Maarten De Neve

uit Gavere, België

Begin 2021 was onze tuin nog een grasveld met een haag eromheen, wat bloembakken en een strookje lavendel. We woonden hier op dat moment vijf jaar en plots gingen we verlangen naar meer natuur en beplanting in onze tuin. Alleen hadden we geen idee waar en hoe te beginnen. We hadden geen ervaring met tuinieren en geen kennis over planten en struiken.

Tot we twee vlinderstruiken van iemand cadeau kregen en de bal aan het rollen ging. Die vlinderstruiken moesten toch wat gezelschap krijgen? En een mooi plekje in de tuin?

Ik ging naar de bib en ontleende boeken. Mijn mama was geabonneerd op *Gardeners' World* en we mochten haar magazines lenen. Door naar foto's van vaste planten en mooie beplantingen te kijken, ging ik vanzelf ook lezen over die planten. Ik begon de bomen door het bos te zien en leerde enorm veel bij.

Begin maart 2021 brachten we ons eerste bezoek aan een kwekerij. We kochten wat vrouwenmantels en geraniums, een klimhortensia en boerenjasmijn. Een eerste border kreeg vorm. En we hadden er plezier in. Dit was leuk!

Dus kozen we nog een stukje tuin uit en gingen aan het tekenen. Plannetjes bedenken, uittekenen, planten zoeken. Nu hadden we echt de smaak te pakken. Elke week bedachten we een plan voor een nieuwe border en elk weekend gingen we aan de slag met het aanplanten. Border na border, stap voor stap kreeg onze tuin vorm. Er kwam kleur – veel kleur – hoogte, vorm, afwisseling. Kortom, er kwam leven in onze tuin!

Onze kinderen (5 en 2 jaar) vinden het ook geweldig en helpen bij het gras wegspreken, plantjes planten en water geven. We vinden het nu superleuk om met het hele gezin lekker bezig te zijn in de tuin en genieten enorm van onze nieuwe tuin.

*“April geeft alles een
jeugdige levenskracht.”*

William Shakespeare

Wij zijn gek op *april*

Ben jij er al helemaal klaar voor? Er is namelijk geen ontkomen meer aan, of zoals iemand zei bij het begin van een tv-programma: "Zappen is zinloos." April is het aperitiefje van de zomer, het eerste teentje in het water, die ene zwaluw ... De dikke jas kan de kast in en de grijze, natte winter vervaagt tot een verre herinnering. Het is tijd om de tuin in te rennen en te gaan rommelen in de schuur op zoek naar de troffel, tuinvork en pootstok. Vanaf nu is het enkel bloemen en zonneschijn wat de klok slaat.

STER VAN DE MAAND

Japanse sierkers (*Prunus 'Kanzan'*)

Oké, er zullen ongetwijfeld nog wat mindere dagen komen, maar het beste bewijs dat de lente in alle hevigheid losbarst is dit prachtige, suikerzoete beeld. Een uitbundig bloeiende kersenbloesem, wiegend in de lentewind, die je meteen doen verlangen naar een suikerspin. Dit is een geweldige boom voor een middelgrote tuin. De bloemen worden gevolgd door frisse blaadjes, die bronskleurig beginnen en in de zomer donkergroen kleuren. Er is niets zo fijn als de hand in eigen bloesem te steken.

Voor vormbehoud snoei je hem in de zomer. Verrijk de bodem met veel goed verteerde compost.

Hoogte x breedte 10 m x 10 m

TULPENGKTE

Kun je je nog de tinnen doosjes herinneren waar van die harde zuurtjes in zaten? Op de zuurtjes zat een laagje poeder en ze werden voornamelijk aangetroffen in het dashboardkastje van de auto. Je hield er de kinderen mee zoet tijdens een lange autorit. Steek je neus in deze tulp en je zult merken dat ze exact hetzelfde ruiken als die zuurtjes. De oranje, uiteraard.

Tulipa 'Ballerina'

Zeer mooie tulp die goed combineert met T. 'Spring Green' en de donkerpaarse T. 'Queen of Night'. **H x B** 45 cm x 5 cm

VERWARREND MOOI

Het gebroken hartje (ook wel tranend hartje genoemd) was jaren bekend onder zijn Latijnse naam *Dicentra spectabilis*. Waarom deze ingeburgerde naam werd gewijzigd is voor ons nog altijd een raadsel. Hoe dan ook, in combinatie met deze hosta blijft het natuurlijk een plaatje om te zien.

Lamprocapnos spectabilis

Op zijn best in halfschaduw. Delen in de lente of vermeerder uit wortelstekken in de winter.

H x B 60 cm x 60 cm

Hosta 'Barbara Ann'

Variëteit met grote bladeren en opvallende rand. Pas op voor (naakt)slakken). **H x B** 60 cm x 90 cm

CALIFORNIA DREAMING

Dit is niet alleen een bloem voor 'Mamas & Papas', maar voor iedereen die wel eens een beetje wegdroomt. Voor het beste effect zet je hem in een klein schaduwhoekje, waar hij je steeds verrast als je op weg bent naar de schuur of composthoop. Ook lijkt hij elke voorjaar weer talrijker te worden. Onweerstaanbaar.

Erythronium californicum

Plant bollen in het najaar. Een makkelijke plant, maar laat de grond niet uitdrogen. Deel kluiten na de bloei.

H x B 30 cm x 30 cm

VOORJAARSPRACHT

Van *Epimedium* wordt wel eens beweerd dat het een saaie plant is. Maar niets is minder waar. Een bungeejump van de Erasmusbrug is pas saai vergeleken bij deze plant. Aan het eind van de zomer zijn de bladeren niet meer op hun best, maar in deze periode met het langere daglicht zijn de bloemen prachtig.

Epimedium x perralchicum 'Fröhnleiten'

Bescherm tegen koude wind en direct zonlicht. Deel planten in het najaar. Snoei alleen terug als de bladeren er verlept uitzien.

H x B 30 cm x 60 cm

DOOS MET CHOCOLAATJES

Je moet wel een hart van steen hebben om deze chocoladerank te kunnen weerstaan. Dat vinden we een leukere naam dan schijnaugurk, zoals deze plant ook wordt genoemd. De purperrode bloemen geven een heerlijke geur af van licht kruidige vanille. Als de zomer warm genoeg is, en je hebt twee planten die elkaar kunnen kruisbestuiven, krijgen ze mooie langwerpige vruchten.

Akebia quinata

Heeft een neiging tot breedgroei, dus snoei terug na de bloei. Vermeerderen door afleggen of zomerstekken. **H x B** 10 m x 2 m

The Full Monty

Gaan de wereldproblemen je te boven, kijk dan naar beneden, zegt **Monty**. Zorgen voor de aarde begint met wat je in je handen houdt en onder je voeten voelt.

FOTO: JASON INGRAM

Taal doet ertoe. De woorden die we kiezen en gebruiken zijn belangrijk en hebben betekenis, expliciet én impliciet. Al mijn hele leven is de Engelse taal belangrijk voor mij. Het is mijn ambacht en mijn vak. Het geeft mij plezier en troost. De veelzijdigheid en rijkdom van taal is ongeëvenaard. De grote kracht van taal is dat het continu verandert en zich aanpast aan de tijd. Er is geen vaststaande 'goede' manier waarop je woorden gebruikt. Taal is vloeibaar, veranderlijk en levend. Dat is altijd al zo geweest. Keltische, Latijnse, Normandische, Saksische en Viking-invloeden en leenwoorden uit alle windstreken hebben geleid tot een erg kneedbare taal. Shakespeare bedacht meer dan 1500 woorden die we nu nog steeds gebruiken in de Engelse taal. En ook al haten we sommige veranderingen (dat doe ik uiteraard ook), het hoort nou eenmaal bij taal.

Maar sommige woorden behouden een directheid en betekenis die niet verandert. 'Aarde'

“ Als metafoor voor het leven op onze planeet voldoet een handvol aarde prima. ”

betekent zowel de grond onder onze voeten als de wereld als geheel. Dat concept is zeker al zo'n 1500 jaar hetzelfde. De Normandiërs – met hun taal van de heersende klasse en aristocratie – kennen het begrip 'terroir', dat voedsel een vrij abstracte en eigenaardige identiteit verleent. 'Aarde' beschrijft daarentegen degene die de grond bewerkt en niet de connoisseur die geniet van de vruchten van de arbeid van zijn ondergeschikten.

Ik vind het interessant dat onze taal zowel de directe handeling van de aarde tussen je vingers voelen bij het uitplanten van je siererwten of sla kan bevatten, als de gehele wereld met al zijn bergen, zeeën, bevroren continenten en tropische jungles. Aarde is allesomvattend: het grootste waarbinnen de mens zich beweegt én het kleine en intieme. En de ene betekenis is niet minder waardevol dan de andere.

Oké, dat is wel een heel taalkundige inleiding voor iets dat me met oprechte optimisme heeft vervuld in een periode waarin pessimisme voor

de hand liggend zou zijn. Het is mooi om te zien hoe veel mensen die eerst niet zo veel hadden met klimaatverandering, het verdwijnen van biodiversiteit, lucht-, geluids- en lichtvervuiling nu massaal betrokken zijn, simpelweg omdat ze aan het tuinieren zijn geslagen. De micro-aarde achter hun huis, hoe groot of klein die ook is, is dezelfde aarde waar we ons om bekommeren op de grootst mogelijke macro-wijze.

De grote vraagstukken zijn vaak 'ver-van-ons-bed' en lijken niets te maken te hebben met ons eigen, kleine leventje. Maar de periode van het gedwongen thuis – en dus in de tuin – hebben ons geleerd dat je helemaal niet ver hoeft te reizen om de natuur in al haar glorie te ondergaan. De levende natuur maakt deel uit van ons leven, achter de voordeur en zelfs in de tuinloze straten en aan de hemel. De aarde ligt niet alleen onder onze voeten, maar is overal waar wij ook zijn.

En mocht je denken dat ik te landrotterig ben en het gesternte boven ons vergeet, denk dan aan het complexe leven in de aarde: aan de gram aarde vol met miljarden bacteriën, meters schimmels en duizenden protozoën. Het is eenvoudiger om de Melkweg te aanschouwen op een heldere nacht (en hier op het platteland doen we dat heel vaak) dan de enorme hoeveelheid leven in de bodem te bevatten. Maar als metafoor voor het leven op onze planeet voldoet een handvol aarde prima.

Zoals mijn streekgenoot, de religieuze auteur Thomas Traherne schreef in 1670: 'Je geniet pas van de wereld tot de zee zelf door je aderen stroomt, tot je je kleedt met de hemel en toot met de sterren: en jezelf beschouwt als enige erfgenaam van de wereld, en meer dan dat. Want de mannen [en vrouwen] die erin leven zijn net als jij de enige erfgenamen.'

Vertaald naar de 21e eeuw heeft dit niets aan zeggingskracht ingeboet: dit is jouw wereld en mijn wereld en alles wat erin gebeurt is met elkaar verbonden. De aarde in je tuin is net zo'n onderdeel van de planeet Aarde als de hoogste berg of diepste zee. Zorg er goed voor.

Monty

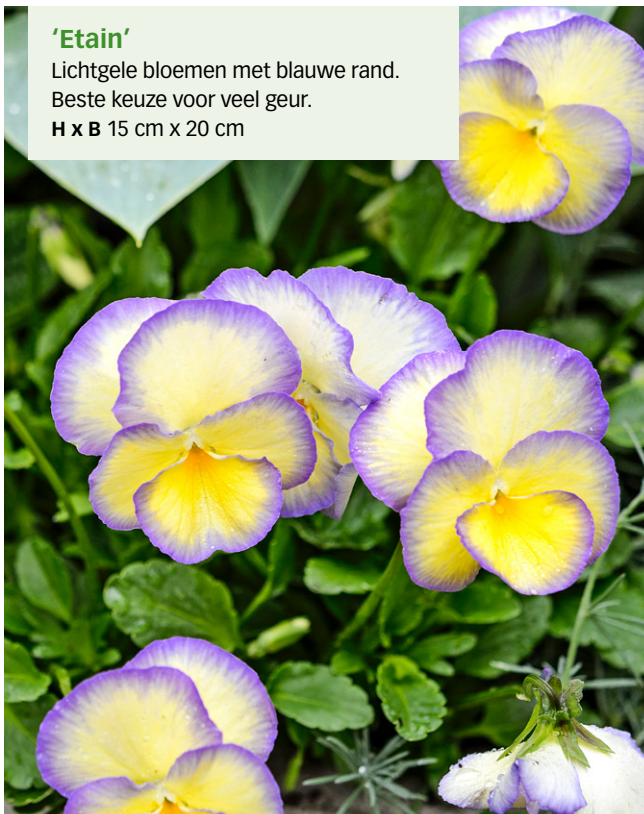
'Victoria's Blush'

Sterke variëteit met sierlijke witroze bloemen die van een zonnige plek houdt. **Hoogte x breedte** 15 cm x 20 cm

'Etain'

Lichtgele bloemen met blauwe rand. Beste keuze voor veel geur. **H x B** 15 cm x 20 cm

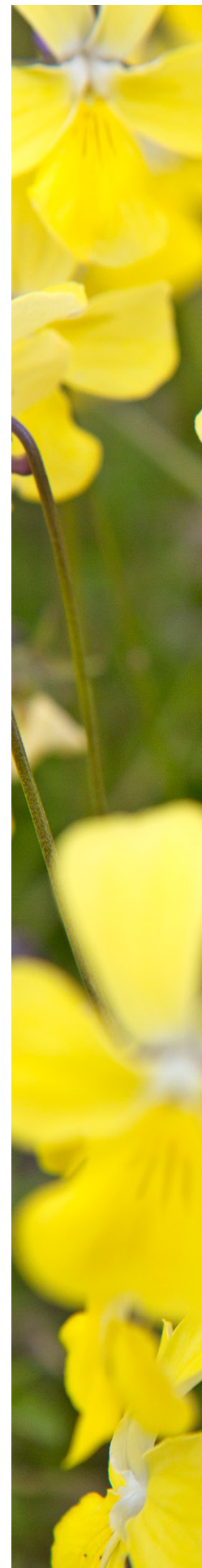
'Nora'

Bijzondere tweekleurige plant met lichtpaarse en gele bloemen die heerlijk ruiken. **H x B** 15 cm x 20 cm

'Rebecca'

De geurige bloemen op lange stelen zijn crèmekleurig met paarse vlekjes en een rafelig randje. **H x B** 15 cm x 20 cm

Meerjarige viooltjes

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Voeden/Mulchen												
Bloei												
Uitnemen & delen												

'Butterpat'

Sierlijke gele bloemen op een compacte plant. Houdt van de zon en een mulch van grind. **H x B** 15 cm x 20 cm

Topkeuze

Viooltjes

Dit is de tijd om meerjarige viooltjes te planten. Ze zijn makkelijk te kweken en geven een heerlijke geur af.

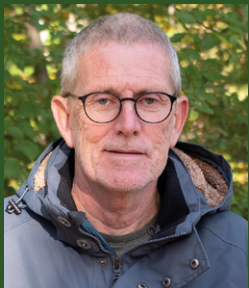
Viola is de botanische naam waar ruim vijfhonderd soorten viooltjes deel van uitmaken. Wij tuiniers neigen ernaar om al deze soorten in twee groepen in te delen. De soorten met de grotere, meerkleurige bloemen zijn over het algemeen eenjarige soorten en de kleinere bloemen die één kleur hebben kunnen zowel eenjarige als vaste planten zijn.

De viooltjes die al vanaf februari in menig tuincentrum worden gepresenteerd, zijn de eenjarige soorten die elk jaar vanuit zaad worden opgekweekt. De meerjarige viooltjes zijn echter in alle opzichten aantrekkelijker en worden vanuit stekken gekweekt. Ze bloeien van het voor- tot het najaar en verspreiden een aangename geur.

Deze (ondergewaardeerde) soorten zijn makkelijk te kweken en bloeien overvloedig. De bloemen groeien boven een compact bed van bladeren en worden aangeboden in vele mooie kleuren en combinaties.

■ Viooltjes worden 15-25 cm hoog en maken een steeds grotere kluit. Ze zijn winterhard en staan graag in de volle zon of halfschaduw.

■ Deze viooltjes houden van goede, drainerende aarde die niet te droog, maar ook zeker niet te nat is. Sommige soorten zetten geen zaad, maar je doet er goed aan om ze regelmatig te koppen. Dit houdt ze netjes en fris. Viooltjes vormen ook heerlijke ruikertjes. Graaf uit, deel en herplant om de twee of drie jaar en geef ze in het voorjaar beendermeel.

De Bijenstichting zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders. Iedere maand geeft **Jaap Molenaar**, de directeur van het Bijen Educatiecentrum, ons in *Gardeners' World* de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken. www.bijenstichting.nl

**10%
KORTING**

Bestel zaden met de code **GW2022** in de webshop van de Bijenstichting en krijg 10% korting.
bijenstichting.nl

Red de bij!

Les van de Bijenstichting

April doet wat hij wil. Qua weer weet je nooit precies welke kant het op gaat. Toch is dit de periode waarin het echt kan gaan zoemen in je tuin.

De eerste hommels vliegen uit, zoals ook de gewone koekoekshommel. Je kunt veel vrouwtjes zien rondvliegen in en door je tuin, op zoek naar een geschikt nest van een gastheer. Het is ook een mooie tijd om te gaan zaaien

in je tuin. Denk eens aan wildebloemenmengsels of één- en tweejarige planten. En doe mee met de Landelijke Zaaidag op 22 april. Houd de website in de gaten en kijk voor zaaitips en adviezen in de webshop van de Bijenstichting.

FOTO: JEAN VAN DER MEULEN / PEXELS

Bijen en tuinen

In allerlei verschillende landschapstypen kun je de gewone koekoekshommel (zie kader rechts) tegenkomen. Als er wat hoge begroeiing is met wat bomen, is ze al snel tevreden. De mannetjes hebben een voorkeur voor bramen en distels, planten die je aan de bosrand vindt. De vrouwtjes voeden zich met rode klaver en hondsdrif in het vroege voorjaar. Later in het jaar zien we ze op beemd-kroon, haagwinde, koninginnenkruid en witte klaver. Koekoekshommels parasiteren in nesten van andere hommels, zoals de akkerhommel. De akkerhommel overwintert onder bladeren of in bijvoorbeeld een composthoop. Als je je bladafval gewoon in je tuin laat liggen, help je dus niet alleen de akkerhommel, maar ook de gewone koekoekshommel!

Twintip

April is bij uitstek geschikt om allerlei één- en tweejarige planten te zaaien. Op 22 april organiseert de Bijenstichting wederom de Landelijke Zaaidag voor bijen en vlinders. Met deze zaaiactie wordt aandacht gevraagd voor bijen en voeding. Voor meer informatie kijk je op [bijenstichting.nl/zaaidag](https://www.bijenstichting.nl/zaaidag).

Op een braakliggend of kaal stuk in je tuin kun je bijvoorbeeld het speciale bloemenmengsel van de Bijenstichting zaaien. Mosterd, *Phacelia*, goudsbloem, kaasjeskruid, korenbloem zijn een aantal soorten die in het mengsel zijn te vinden. Ook met zonnebloemen help je bijvoorbeeld de hommels. Op deze grote bloemen lopen ze heel lang rond en dat biedt dus een uitstekende gelegenheid om ze van dichtbij te bekijken en te fotograferen.

Voor biologische vaste planten en complete pakketten kun je terecht op www.bijenlint-shop.nl.

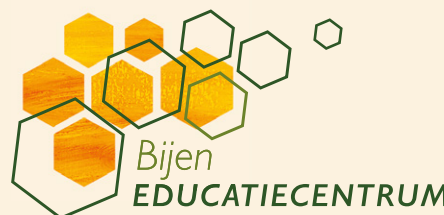
Gewone koekoekshommel

Iedereen heeft natuurlijk weleens van de koekoek gehoord – de vogel die haar eieren legt in het nest van een andere vogelsoort en haar jongen door hem laat verzorgen. Sommige hommelsorten leggen ook hun eieren in het nest van een andere soort. En net als bij de koekoek laten ze zelfs hun nakomelingen verzorgen door de werksters van de 'gastheer'. We noemen deze parasitaire hommels dan ook 'koekoekshommels'. Er leven in Nederland zeven soorten van deze hommels.

De gewone koekoekshommel komt veel voor. De vrouwtjes zijn 17-22 mm groot, de mannetjes zijn iets kleiner, 15-17 mm. Deze hommel kan erg variëren in kleur, van zwart met weinig geel tot bijna helemaal geel behaard. Deze hommel parasiteert voornamelijk op nesten van de akkerhommel, maar ook wel op die van de heidehommel, weidehommel of Limburgse hommel. De vrouwtjes van de gewone koekoekshommel komen vanaf april uit hun winterschuilplaats. In de maanden mei en juni dringen ze het nest van hun gastheer binnen. Dat kan soms heel agressief gebeuren, waarbij de koningin wordt doodgestoken of uit het nest verjaagd. Soms gebeurt het zonder strijd en leven ze naast elkaar in hetzelfde nest. Na het binnendringen van het nest begint het koekoekshommelvrouwtje haar eieren te leggen. Ze bouwt haar broedcellen met de was van de werksters van de gastheer en laat haar eigen

nakomelingen door deze werksters verzorgen. Dit speciale hommelsvrouwtje heeft haar lichaam aangepast aan haar eigen parasitaire leefwijze. Omdat ze haar eigen nakomelingen niet hoeft te verzorgen, heeft ze geen stuifmeelkorfjes nodig, en die heeft ze dan ook niet meer. Daarentegen heeft ze wel extra grote kaken, een grotere gifblaas en een langere angel om zich in te vechten in een ander nest.

Tuingast van de maand

Gewone pad

(*Bufo bufo*)

Eindelijk schijnt de zon weer na maanden van kou, wind en regen. Koolmezen en pimpelmezen maken fanatiek hun nestjes klaar en huismussen, roodborstjes en merels zijn wellicht al druk aan het broeden.

Voorjaarsbloemen zoals krokussen, sleutelbloemen en blauwe druifjes voorzien hommels van nectar en stuifmeel. Tussen de ontspruitende brandnetels vinden vlinders als de dagpauwoog en kleine vos een plekje voor hun eitjes. Zorg ook voor vroege lieveheersbeestjes door hoopjes bladluizen nog even op het blad te laten liggen.

Dit kun je tegenkomen:

Gewone pad (*Bufo bufo*)

De gewone pad is een soort die bijna in heel Nederland en België voorkomt en de laatste jaren qua populatie stabiel is. Hij staat op de Rode Lijst aangemerkt als 'niet bedreigd'. Je onderscheidt de gewone pad van de gewone kikker doordat zijn huid droog en wrattig is, terwijl kikkers een groene en natte huid hebben. Padden hebben daarnaast oranje ogen, kikkers groene. Nog een verschil: padden kruipen, kikkers springen.

Hun gedrag verschilt overigens ook. Padden blijven meer trouw aan hun voortplantingsplek dan kikkers. Daarom is het ook niet makkelijk om padden naar een nieuwe vijver te lokken. Maar blijf het vooral proberen! Padden houden van een grote, diepe vijver. In het voorjaar trekken ze massaal naar hun voortplantingswateren (paddentrek). Net als kikkers bevruchten de mannetjes de vrouwtjes extern. Daarna legt zij de eitjes in een eisnoer.

Zowel volwassen padden als larven zijn giftig, hetgeen hen beschermt tegen aanvallers.

Salamanders bereiden zich voor op de voortplanting

Kijk ook uit naar ...

■ Rosse metselbijen. De vrouwtjes leggen de eitjes in holle stengels en sluiten die af met modder. Als je bijenhotel hebt zie je ze vaak af en aan vliegen met stukjes modder of stuifmeel.

■ Koninginwespen. Na het ontwaken uit de winterslaap gaan ze op zoek naar nectar. Ook schrappen ze hout van bomen, hekken en banken om een nieuw 'papieren' nest te maken.

■ Salamanders in vijvers. Ze planten zich later voort dan padden en kikkers en doen zich tegoed aan kikkerdril voor een optimale conditie.

“De gewone pad komt vrijwel
in heel Nederland en België
voor en is de laatste jaren qua
populatie stabiel.”

In haar moestuin kweekt **Rekha Mistry**, naast de traditionele groente en fruit, allerlei exotische variëteiten. Je kunt haar volgen op Instagram: [@rekha.garden.kitchen](#).

Nu oogsten

Mijn eerste **radijsjes** zijn klaar om geplukt te worden, net als de **pluksla** in de kas. **Kruiden**, zoals **rozemarijn**, **tijm**, **salie** en zelfs de **Franse dragon**, laten nieuwe aanwas zien. Net genoeg om er wat van te plukken en mee naar binnen te nemen. **Prei** en **boerenkool** zijn klaar en geoogst voordat ze gingen bloeien. Ook moet ik de laatste voorraad opgeslagen **sjalotjes**, **uien** en **aardappelen** opmaken. Ik kan niet wachten tot de gewassen voor dit nieuwe seizoen beginnen.

Een heerlijke, vroege oogst: sla uit de kas.

Vers uit de tuin

Het groeiseizoen is in volle gang. **Rekha** bereidt de bedden voor en plant zaden. Maar er is ook tijd voor een heerlijk toetje met citroengras.

Ben ik de enige die denkt dat april de meest opwindende maand op de tuinierkalender is? Alles (dus ook het onkruid) komt tot leven zodra de warme zonnestralen de aarde raken. Ik zou dan ook willen dat deze maand meer dan 24 uur in een dag had. Er is zo veel te doen!

Ik moet bedden voorbereiden en zaaien, zowel in de kas als in de vollegrond. Buiten zaai ik seizoensgewassen zoals doperwten, sla, radijsjes en lente-uitjes. Ook moet ik zaailingen verpotten en eindelijk kunnen de jonge ui en knoflook naar buiten. Die hebben de afgelopen maanden hun beurt moeten afwachten in de koude kas.

De volgende taak op het lijstje (alsof ik nog niet genoeg omhanden heb) is het uitplanten van mijn eerste vroege pootaardappelen, die ik in de kas had voorgekiemd. Zodra die in de grond zitten dek ik ze af met vliesdoek zodat de grond warm blijft.

Ook al zijn mijn groentebedden het belangrijkste, ik zal toch wat aandacht moeten schenken aan mijn bloembedden langs het pad van mijn moestuin. Deze heb ik aangelegd om bestuivers en andere nuttige insecten aan te trekken.

Tot zover de planning. Tijd om aan de slag te gaan voordat iemand begint over regenbuien!

Rekha's citroengras produceert meer stengels in het voorjaar. De perfecte periode om ze te oogsten.

Smaak van de maand

Het heerlijk geurende en smakende citroengras (ofwel sereh) brengt de wintermaanden door als kamerplant, maar nu het warmer wordt verplaatst ik hem naar de kas. Zodra hij begint te groeien, moet je hem verpotten en, als je meer planten wilt, delen. Zorg voor voldoende luchtvochtigheid en zet hem op een beschutte plek. Geef regelmatig water en voeding. Verse blaadjes kun je gebruiken als thee en de stengels verwerk je in soepen en wokgerechten. Of in salades, lekker met wortelen of papaja's.

Crème brûlée van citroengras

Bereidingstijd: ca. 50 min. + wachttijd

Ingrediënten voor 4 personen

1 stengel citroengras
250 ml slagroom
1 tl honing
3 eidooiers
40 g kristalsuiker
2 el rietsuiker
4 ovenschaaltjes
gasbrandertje
aluminiumfolie

1 Snijd de stengel citroengras in ringen. Doe het citroengras met de slagroom en de honing in een pan. Verwarm de room en laat hem ca. 10 minuten trekken, maar laat de room niet koken. Zeef de room.

2 Verwarm de oven voor (elektrisch: 125°C / hetelucht: 100°C / gas: niet geschikt). Meng de eidooiers met de kristalsuiker in een kom. Giet de warme slagroom bij de dooiers en roer goed door elkaar.

3 Verdeel het mengsel over de ovenschaaltjes en dek ze af met aluminiumfolie. Giet de grote ovenschaal voor de helft vol met warm water en zet de kleine ovenschaaltjes erin. Zet het geheel ca. 25 minuten in de oven. Neem de crème brûlées uit de oven en verwijder direct het aluminiumfolie. Laat de crème brûlées ca. 2 uur in de koelkast afkoelen.

4 Bestrooi de crème brûlées voor het serveren met de rietsuiker. Karamelliseer de rietsuiker met een gasbrandertje of onder de grill en serveer de crème brûlées direct.

Per portie: ca. 334 kcal

4 g eiwit | 27 g vet | 19 g koolhydraten

Moestuinklusjes

Naast het **zaaien** ben ik deze maand ook druk met het maken van **smeewortel- en brandnetelgier** voor gebruik als meststof. Terwijl mijn zaailingen groeien, gisten de brouwsels tot ze klaar zijn. Het lapje grond dat bestemd is voor suikermais krijgt een dosis goed verteerde compost. Volgende maand gaan ze de grond in.

De **erwtenplanten** moeten ondersteund worden en daarvoor gebruik ik de stokken van de frambozenstruiken die ik in februari heb gesnoeid. Ik hang **feromoonvallen** aan de appelbomen tegen fruitmot. En zo komt mijn moestuin tot leven.

Rekha begint met het buiten zaaien van seizoensgewassen zoals radijsjes en pastinaken.

3 om nu te telen

Komkommer 'Marketmore'

Deze buitenvariëteit produceert smakelijke vruchten en is goed bestand tegen ziekten.

Zaaien Duw de zaadjes op hun zijkant in kleine potjes op een vensterbank of in de kas. Hard ze af zodra er geen kans meer is op vorst en plant uit op een zonnige, beschutte plek. Ondersteun de plant en nip de topjes uit nadat er zeven blaadjes zijn gevormd. Geef regelmatig water en tomatenvoeding.

Pastinaak 'Lange witte holkruin'

Eén van de oudste variëteiten die lange wortelen produceert. Smaakt zoeter zodra de vorst er overheen is geweest.

Zaaien Direct in de grond die een jaar eerder is bemest. Voeg eventueel wat zand toe voor een betere drainage. Zaai de zaden in sleuven en dek ze af met vliesdoek om de grond tot aan ontkieming warm te houden. Als er te veel zaadjes zijn ontkiemd, dun dan de zaailingen uit. Geef regelmatig water in droge perioden.

Tagetes tenuifolia 'Lemon Gem'

Van citroenafrikaantjes heb je dubbel plezier. Ze produceren eetbare bloemen en als je ze tussen tomaten en bonen plant, trekken ze bestuivers aan.

Zaaien In zaaijakjes in een koude bak of rechtstreeks in een voorbereid zaai-bed. Zodra de echte blaadjes verschijnen, zet je ze individueel in een pot of dun ze uit in het zaai-bed. Plant ze tot slot uit tussen je groenteplanten.

VOLGENDE MAAND Rekha verwelkomt het warme weer en oogst lente-uitjes en paksoi.

Marcelle van Houtum

Marcelle kreeg haar passie voor groen en tuinieren met de paplepel ingegoten. Ze is namelijk onderdeel van familiebedrijf Kwekerij van Houtum en Bio-Kultura, prachtig gelegen op de Utrechtse Heuvelrug. Dit jaar vertelt deze echte kenner wat haar favoriete planten zijn, hoe hiervoor te zorgen en hoe ze te vermeerderen.

Plantportret

Euphorbia wulfenii

Wolfsmelk

Hoogte: 120 cm
Kleur: geel-groen
Bloeitijd: april-juni
Standplaats: zon

Kunstige tentakels

Deze *Euphorbia* is wat mij betreft een echte eyecatcher met een bijna tropische uitstraling. Een opvallende verschijning zo in het voorjaar wanneer er verder nog niet zo heel veel te zien is in de tuin. Deze wolfsmelk heeft een bijzondere groeiwijze met kunstige tentakels.

De bloemtrossen zijn helder groen-geel van kleur en bloeien in vorm van cupjes. Gedurende de wintermaanden blijft deze plant groen en is hij ook dan van grote sierwaarde.

Hotel voor insecten

Op onze kwekerij zie ik op deze *Euphorbia* altijd lieveheersbeestjes zitten, van winter tot zomer. Ze vestigen zich kennelijk graag op deze plant. Hun rode outfit steekt altijd mooi af bij de fel groene bloemen.

Ook mieren zie ik er vaak op in de warmere maanden. Ze nemen dan allemaal een bloemcupje in als verblijfplaats. 'Hotel de Wolfsmelk' is duidelijk een favoriete pleisterplaats voor allerlei beestjes.

Plek in de tuin

Deze wolfsmelk staat graag op een zonnige plek of eventueel lichte schaduw. Terugknippen hoeft niet, maar de plant kan op een beschutte plek flink groeien waardoor de stelen bij grotere hoogte kunnen omvallen. Terugknippen kan om dat te voorkomen handig zijn. Dat doe je na de bloei ergens in juni.

De wolfsmelk is een giftige plant. Pas dus wel op als je gaat knippen dat het sap niet op je huid komt.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

In deze rubriek

- 28** Zaai de zomer
- 33** Wat is er zo *bijzonder* aan bestuivers?
- 38** Tuinier voor de natuur
- 43** Groente voor elk seizoen
- 46** Dierenleven
- 50** Kweek klimplanten in potten
- 53** Vraag & antwoord

p. 28

p. 38

p. 43

p. 50

Zaai de zomer

De meeste vreugde beleef je aan planten die je uit zaad hebt opgekweekt. In dit artikel geeft Monty tips voor een zelf gezaaide zomerweelde.

Monty kweekt veel van de planten in de Jewel Garden uit zaad op, waaronder venkel, cosmea, klapprozen en een paar rudbeckia's.

“Er is weinig in het leven – laat staan in de tuin – dat zoveel voldoening geeft als prachtige bloemen of een rijke oogst van planten die je zelf hebt opgekweekt.”

“Zaaien is niet puur praktisch, het is een handeling met eigen rituelen en ik geniet van elk aspect ervan.”

Monty gebruikt zijn zaaigrond naar een speciaal, eigen recept met onder andere bladaarde van Longmeadow.

De min of meer gedwongen opsluiting in onze tuinen de afgelopen jaren had ook een positieve kant: veel mensen hebben voor het eerst zelf planten uit zaad opgekweekt. Alle berichten die ik hierover krijg, hebben één ding gemeen: de blijdschap en verwondering over de frêle zaailingen die uit de grond opkomen. Veel mensen waren gewend om jonge of zelfs volwassen planten per stuk te kopen. Ik weet dat het voor velen van hen een openbaring was dat het zo gemakkelijk is om planten in zulke hoeveelheden te kweken. En ook dat de verzorging van die planten, vanaf het zaaien tot het uitplanten, net zo fijn is als alle andere aspecten van tuinieren.

Ik zaai eigenlijk het hele jaar door (hoewel heel weinig in november en december), maar het is nu piektijd. De grond wordt warmer en de dagen lengen. Licht is net zo belangrijk als warmte voor het ontkiemen van zaad en de ontwikkeling van zaailingen. En planten die je in april zaait, kun je begin zomer uitplanten.

Ten eerste is zaaien heel gemakkelijk. De zaadjes weten wat ze moeten doen en jij en ik kunnen daar weinig aan toevoegen. We hoeven ze alleen maar de beste kans te geven om te doen waarin ze goed zijn. Maak je dus niet te druk over de details. Dat gezegd hebbende, ik houd me er intens mee bezig, wat ik ook zaai. Maar dat is omdat ik gek ben op de zaairitue-

len zelf. Ik vind het heerlijk om zaaigrond naar eigen recept te mengen, een zaaibakje met de juiste hoeveelheid grond te vullen en die voorzichtig aan te drukken met een zelfgemaakt houten plankje dat precies in de zaaibak past. Ik houd ervan om de zaadjes vanuit mijn handpalm voorzichtig op de potgrond te laten glijden en zachtjes aan te drukken zodat ze de grond goed raken. Dan kies ik de juiste zeef uit de stuk of tien exemplaren die ik in de loop der jaren in tweedehandswinkels op de kop heb getikt. Ik bedek de zaadjes met een laagje gezeefde potgrond of vermiculiet, waarna ik ze op de kweektafel zet, water geef en in mijn hoofd een

taak afvink: weer een partij gezaaid. Zaaien is niet slechts praktisch, het is een handeling met eigen rituelen en ik geniet van elk aspect ervan. Maar je kunt ook gewoon turfvrrije potgrond kopen en die eventueel zeven. Verwijder in ieder geval de grootste kluiten, strooi de zaadjes uit, dek ze af, geef water, zet ze op een warme plek en ze zullen ontkiemen. Klaar is kees.

Maar er is ook een middenweg. Hoe ouder ik word, hoe meer ik beseft dat het bij tuinieren vooral draait om details en timing. Het verschil tussen succes en falen is vaak heel klein. Dus, voor wat het waard is, hier volgen mijn geheimen van zaaisucces.

Monty kweekte het pluizige vedergras in de Paradise Garden op uit een zakje zaad ter waarde van maar drie euro.

Gebruik zoveel mogelijk vers zaad. Sommige zaden, met name van koolsoorten, blijven jarenlang levensvatbaar. Andere, zoals van klaprozen, akkerwinde en zuring, kunnen tientallen en zelfs honderden jaren in rust blijven, totdat ze door de blootstelling aan licht geactiveerd worden en ontkiemen. Maar in het algemeen is vers zaad niet ouder dan twee of, liever nog, één jaar. Het ontkiemt en groeit sneller en beter dan oud zaad.

Er zijn maar weinig zaden en zaailingen die van koude, natte grond houden. De potgrond hoeft niet heel voedingsrijk te zijn, want de zaailingen staan er niet zo lang in, maar moet wel een losse, luchtige structuur hebben. Een turfrijke potgrond van een goed merk (ik zeg het nog maar eens: gebruik nooit producten met turf) kan sterk verbeterd worden door wat vermiculiet, grit of bladaarde toe te voegen. Feitelijk stoppen we alle bladaarde die we op Longmeadow maken in ons zaaigrondmengsel. Ten slotte meng ik er vanwege de nuttige bacteriën wat tuinaarde en tuincompost door, zodat de symbiotische relatie tussen de wortels van de zaailingen en de grond waarin de plant later moet groeien zich vanaf het begin ontwikkelt.

Ruimte en licht

Zaai dun. In het ideale geval krijgt elke zaailing minstens zeven vierkante centimeter de ruimte en worden de zaadjes zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over het groeimedium. Met fijn zaad is dit misschien wat lastiger, maar probeer het toch, vooral omdat je uiteindelijk de helft van de zaailingen moet weggooien als ze te dicht bij elkaar staan. Maar de belangrijkste reden is dat elke zaailing de ruimte moet hebben om goede wortels te ontwikkelen, met minimale concurrentie.

Grotere en zwaardere zaden, zoals van rode bieten of sperziebonen, kun je het beste in modules of potjes zaaien, en gaan van daaruit rechtstreeks de tuin in. Soms zaai ik in groepjes in modules en dun elk groepje licht uit, waarna ik ze als kleine pollen uitplant in plaats van als individuele planten. Dit werkt goed voor rode biet, rucola en andere bladgroenten. Maar in het algemeen probeer ik vanaf het begin sterke individuele zaailingen te kweken die bestand zijn tegen alle tegenslagen die het leven in de tuin met zich meebrengt.

Dek de zaadjes af om ze in het donker te houden, maar ook om te voorkomen dat de zaadjes naar de randen spoelen wanneer je water geeft. Sommige zaadjes, zoals van duizendblad, selderij, petunia en tabakspiant, hebben licht nodig om te ontkiemen en moet je dus niet afdekken (hoewel er meestal genoeg licht door een dunne laag vermiculiet of grond heen dringt). Andere, zoals van centaurie, goudsbloem en ridderspoor, hebben duisternis nodig.

Geef royaal water, maar niet te veel. Ik geef één keer per dag water, 's morgens, en na het ontkiemen zoveel mogelijk licht.

4 zaaiwijzen

Geef zaadjes de ruimte die ze nodig hebben in een bak met de juiste afmetingen en verhuis de zaailingen op tijd, zodat ze nooit te dicht bij elkaar staan.

IN BAKKEN

Zaai fijn zaad, zoals van ridderspoor en klokjesbloem, in bakken. Strooi wat in je handpalm en verspreid het gelijkmatig over de potgrond. Dek dun af met potgrond. Verspeen zodra de echte blaadjes verschijnen.

IN MODULES

Middelgrote zaden, zoals van sperziebonen, zinnia's en goudsbloemen, kun je het beste in modules zaaien. Maak gewoon een gaatje in elke module en gooi daar een zaadje in. 'Knijp' de potgrond erboven dicht.

IN KLEINE POTTEN

Grote bloemzaden, zoals van klokwinde, dagbloem en cosmea, kun je in kleine potten zaaien. Zaai op dezelfde manier als in een module. Potjes van krantenpapier kun je later zo in de grond zetten.

IN GROTE POTTEN

Hierin kweek je bijvoorbeeld pronkerwten en zonnebloemen. Maak in elke pot twee gaatjes, 1,5 cm diep, en zaai één zaadje per gat. Plant de planten uit zodra de wortels door de drainage-gaatjes groeien.

Als je alleen een vensterbank hebt, draai de bak dan regelmatig om, zodat de zaailingen gelijkmatig licht krijgen.

Ik raad je aan een kweekbak aan te schaffen, al was het maar een zaai-bak met een transparante deksel. Als hij verwarmd is, des te beter. Mijn verwarmde kweektafel heeft zichzelf binnen een paar jaar terugbetaald. Verwarmingsmatten zijn niet zo duur en maken een groot verschil. Milde onderverwarming is cruciaal. Door een radiator kan de lucht te warm en te droog worden.

Ook goede timing is belangrijk bij het zelf zaaien en opkweken van planten. Verspeen de zaailingen dus zodra de 'echte' blaadjes tevoorschijn komen. Dit is een teken van wortelgroei, wat wil zeggen dat de zaailingen niet meer afhankelijk zijn van de kleine startvoorraad voeding in de zaden. Hoe eerder ze in betere grond staan en meer ruimte krijgen, hoe beter ze zullen groeien. Het kan zijn dat je deze zaailingen voor het uitplanten nog een keer moet oppotten, misschien niet eens omwille van de zaailingen zelf, maar vanwege het weer of de beschikbare ruimte in de tuin.

Hoe dan ook, pot ze op wanneer ze een goed wortelstelsel hebben, maar voordat de wortels aan de pot vastgroeien. Laat ze na het oppotten minstens twee weken in hun nieuwe pot staan, zodat ze voor het uitplanten een nieuwe wortelkluit kunnen vormen. Hierdoor heeft de verhuizing naar de tuin een grotere kans van slagen. Laat je niet ontmoedigen als dit allemaal erg precies en pietluttig klinkt. Ik probeer zo min mogelijk planten op te potten.

“De verleiding om zaailingen te vertroetelen is groot, vooral begin voorjaar. Maak die vergissing nooit.”

Meestal ga ik van zaai-bak naar pluggen en van pluggen naar de tuin.

En tot slot: laat je niet verleiden zaailingen te bemesten. De verleiding om ze te vertroetelen is groot, vooral begin voorjaar. Maak die vergissing nooit. Haal ze zodra ze zijn ontkiemd van

Verspeen zaailingen zodra ze 'echte' blaadjes ontwikkelen.

plant haalt alle beschikbare voedingsstoffen uit de grond. Als die opraken, dan is het tijd om de plant te verpotten of uit te planten.

Welke tuinplanten zijn het meest geschikt om uit zaad op te kweken? Bijna alle groenten. De enige groente die ik nooit uit zaad heb opgekweekt, is asperge. Veel tuinkruiden – waaronder struikachtigen als rozemarijn, salie en tijm, en eenjarigen als peterselie, dille en koriander – kun je heel goed uit zaad opkweken en geven je de kans om een hoeveelheid planten te telen die anders vrij prijzig zou worden.

Alle eenjarigen, of ze nu wel of niet winterhard zijn, kun je het beste uit zaad opkweken. Ik kweek altijd een hele serie zonnebloemen, zinnia's, Mexicaanse zonnebloemen, leeuwenoor, goudsbloemen, cosmea en tabaksplanten. Deze kun je als zaailing beschermen, vervolgens afharden en tegen eind mei of begin juni uitplanten. Ze zullen vervolgens tot de eerste nachtvorst in oktober bloeien. Ik kweek ook klimplanten, zoals

BOVEN Nijp de groeitoppen uit pronkerwten zodat de planten sterker worden.

LINKS Verpot zaailingen of plant ze uit voordat de wortels aan de pot vastgroeien.

klokwinde, Chileense gloriebloem, Spaanse vlag en pronkerwten, hoewel je deze laatst beter in het najaar of vroege voorjaar kunt zaaien. Tweejarigen, zoals vingerhoedskruid, steenraket, damastbloem, grote kaardenbol en middelste teunisbloem, kun je vanaf mei zaaien. Ze zullen dit jaar ontkiemen en wortels en bladeren ontwikkelen, en volgend jaar voorjaar en zomer bloeien. Fruit is lastiger en langzamer, maar er zijn allerlei aardbeienrassen die je makkelijk zelf kunt opkweken. Ik kweek wilde aardbeien uit zaad op en plant ze uit onder heggen, waar ze zichzelf uitzaaien.

Met wat geduld kun je ook veel vaste planten probleemloos uit zaad opkweken. Zaai nu en hoewel ze de eerste paar maanden klein blijven, zijn ze volgend jaar in het voorjaar het uitplanten waard. Veel grassen kunnen worden gezaaid en de plukjes zaailingen zijn volgend jaar uitgegroeid tot pollen. Vaste planten uit zaad opkweken bespaart je geld, dus als je een grote border wilt beplanten, is het ook financieel heel verstandig.

Wat je ook zaait, ik garandeer je één ding: het is besmettelijk. Er is weinig in het leven – laat staan in de tuin – dat zoveel voldoening geeft als prachtige bloemen of een rijke oogst van planten die je zelf hebt opgekweekt. In dat simpele proces komt alle verwondering en vreugde van het tuinieren samen.

Monty op TV

Volg **Monty** elke vrijdag in **Gardeners' World** om 21:00 uur op BBC2 (op 1 april om 21:30).

“Zonder bestuivers zouden we het zonder appels, aardbeien, pronkbonen, tomaten en vele andere groenten en vruchten moeten stellen.”

ZET BESTUIVERS OP ÉÉN

Wat is er zo *bijzonder* aan bestuivers?

'Hommelgoeroe' **Dave Goulson**, auteur van o.a. *De tuin jungle* en *Stille aarde*, legt het uit.

Het is eindelijk voorjaar. De eerste hommelkoninginnen zoemen van bloem naar bloem, net ontwaakt uit een lange winterslaap en dus uitgehongerd. Rosse metselbijen kruipen uit hun tunnels en gaan op zoek naar een partner. Als je geluk hebt, zie je in de tuin misschien een gele citroenvlinder of een oranje-witte flits van een voorbij fladderend oranjetipje.

Deze kleurrijke voorbodes van het voorjaar geven aan dat er warme dagen en zon in het verschiet liggen. Het stemt ons vrolijk de insecten te zien en te horen, maar deze schepseltjes zijn ook enorm belangrijk. Zonder bestuivers zou 87% van alle plantensoorten op onze planeet niet of nauwelijks zaad zetten. Driekwart van alle groente- en fruitsoorten die worden

verbouwd, hebben bestuivende insecten nodig. Zonder deze beestjes zouden we het zonder appels, aardbeien, pronkbonen, tomaten en vele andere groenten en vruchten moeten stellen. Zelfs koffie en chocola zijn afhankelijk van bestuivers. We zouden alleen windbestuivende planten hebben, zoals tarwe, gerst en haver, en moeten leven op een dieet van pap, brood en rijst.

Insecten bestuiven planten al meer dan honderd miljoen jaar. Dat doen ze niet omdat ze aardig willen zijn, ze doen het voor zichzelf. Ze worden verleid om bloemen te bezoeken door kleurige bloemblaadjes en zoete geuren die suikerhoudende nectar en eiwitrijk stuifmeel beloven. Terwijl ze zich van bloem naar bloem begeven, verliezen ze een paar stuifmeelkorrels – genoeg om de bloemen te bevruchten, die daarna vruchten en zaden ontwikkelen.

Weldoeners van weleer

Zowel bloemen als bestuivers hebben 65 miljoen jaar geleden de meteorietinslag overleefd die de oorzaak zou zijn van het uitsterven van de dinosaurussen. Maar vandaag de dag worstelen bestuivers om te overleven. En dat is onze schuld. In onze moderne wereld, met steeds grotere steden en gebieden waar maar één gewas wordt verbouwd (monocultuur), ontbreekt het aan bloemen en rustige nestelplekken. Wanneer ze wel een bloem vinden, is die vaak vervuild met bijvoorbeeld pesticiden. Wetenschappers zeggen dat we nu in het *antropoceen* leven: het tijdperk dat wordt overheerst door de mens. Het *antropoceen* is tot nu toe niet zo vriendelijk voor de natuur geweest. Steeds meer gegevens wijzen erop dat veel insecten snel in aantal afnemen, wat tot gevolg kan hebben dat binnenkort de opbrengst van veel groente en fruit terugloopt en de resterende wilde bloemen verdwijnen.

“In Nederland leven er circa 360 bijensoorten, wereldwijd zijn dat er 20.000.”

Bijen, zoals dit vroege hommelmannetje, hebben op hun lichaam haren die stuifmeel aantrekken door statische elektriciteit.

Wie bestuiven jouw tuin?

Bijen zijn de bekendste bestuivers. Alleen al in Nederland leven er rond de 360 soorten en over de hele wereld zijn dat er twintig-duizend. De meest algemene en beroemdste bijen zijn de inheemse honingbijen: slanke, bruine insecten die we in bijenkasten houden en waarvan we, zoals de naam al zegt, honing verzamelen. Maar als je mensen vraagt om een bij te tekenen, zullen de meesten iets diks met gele en zwarte strepen produceren.

En dat is onmiskenbaar een hommelmannetje. Er zijn ook hommels met andere kleurencombinaties, sommige met een aandoenlijk rood achterkantje. In Nederland kennen we 29 verschillende soorten. Deze donzige, bolle insecten zijn de opvallendste bloemenbezoekers. Solitaire bijen zie je makkelijker over het hoofd, terwijl die het grootste deel van de

Nederlandse bijenpopulatie vormen. Maar dit zijn meestal kleine, donkere insecten die je snel verward met vliegen of wespen.

Bijen zijn nauw verwant aan wespen – ze stammen er zelfs van af – en we moeten niet vergeten dat veel wespesoorten ook belangrijke bestuivers zijn.

Miskende helden

De op een na bekendste bestuivers zijn ongetwijfeld de vlinders: frêle, mooie insecten met vleugels die zijn bekleed met glanzende, kleurrijke schubben.

Motten, hoewel de minder populaire familieleden van vlinders, zijn als bestuivers misschien wel nog belangrijker. Sterk geurende, lichtgekleurde bloemen, zoals de tabaksplant en kamperfoelie, hebben zich geëvolueerd om bestoven te worden door motten.

Er zijn nog veel meer bestuivende insecten, waaronder kevers, talrijke vliegsoorten (zoals zweefvliegen, prachtvliegen en wapenvliegen) en nog veel meer. De schatting is dat in Nederland enkele duizenden insectensoorten bestuivers zijn, maar ook hun aantallen zijn dalende.

Insecten zijn ongelooflijk divers en boeiend als je ze leert kennen. April is een goede maand om te beginnen met insecten spotten. Let op wolzwevers. Dit zijn vliegen die zich voordoen als bijen en zijn herkenbaar als bolletjes lichtbruin dons die rond voorjaarsbloemen zweven en nectar drinken met een lange, stijve zuigsnuut. Als je longkruid in de tuin hebt, zul je waarschijnlijk de prachtige gewone sachembij zien, een van de grotere solitaire bijen. Het mannetje heeft lange pluizige pluimen aan de middenpoten.

FOTO'S: GETTY/AGD BEUKHOF, BEARACREATIVE, DEBISHOP, GARY MAYES, JACKY PARKER, VIKTORIA RODRIGUEZ

Het bruin zandoogje voedt zich met nectar van allerlei tuinplanten, waaronder zonnehoed.

Zweefvliegen zijn belangrijke tuinbestuivers. Bovendien eten ze ook nog bladluizen.

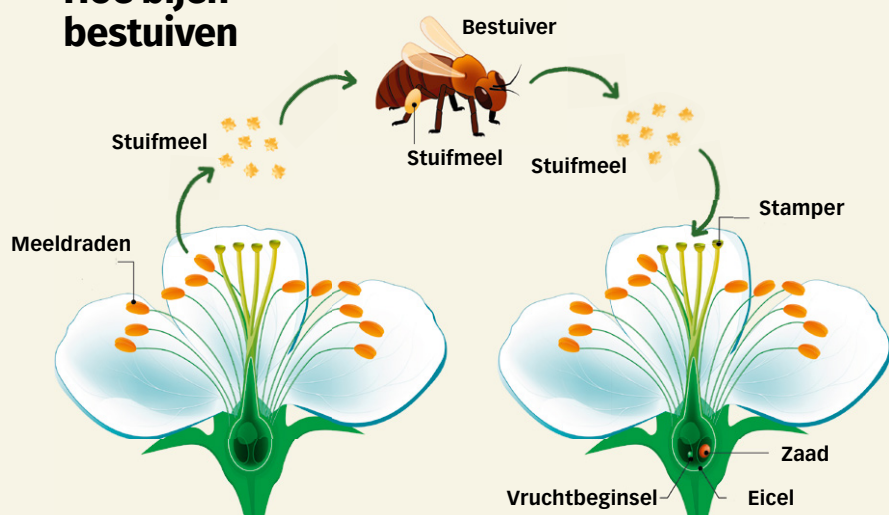

Een mannelijke gewone sachembij gebruikt zijn lange tong om van de smeerwortelbloem te drinken.

Honingbijen verzamelen stuifmeel dat ze naar hun kasten brengen.

Hoe bijen bestuiven

De bij brengt stuifmeel van de meeldraden over naar de stamper, waardoor de bloem wordt bevrucht.

De kolibrievlinder foerageert al vliegend met zijn lange zuigsnuit.

“Tuiniers kunnen heel veel doen om te helpen. Er zijn ongeveer 5,5 miljoen tuinen in Nederland, die samen tien keer groter zijn dan Nationaal Park de Hoge Veluwe.”

De veldhommel is een zeer algemene bijensoort in Nederland.

Wat hebben bestuivers nodig?

Het goede nieuws is dat het nog niet te laat is. De meeste insectensoorten zijn nog niet uitgestorven en kunnen snel herstellen, mits de juiste habitat beschikbaar is. Als tuiniers kunnen we heel veel doen om te helpen. Er zijn ongeveer 5,5 miljoen tuinen in Nederland, die samen een groter gebied beslaan dan tien keer het Nationaal Park de Hoge Veluwe.

Tuinen kunnen bijzonder rijk aan insectenleven zijn, zoals de Britse Jenny Owen liet zien. Ze besteedde 35 jaar aan het catalogiseren van het leven in haar kleine tuin in een buitenwijk van Leicester. Ze slaagde erin om 2700 verschillende dieren en planten te identificeren, waaronder bijna 2000 ver-

schillende insectensoorten. Met een paar aanpassingen kan elke tuin een oase voor bestuivers worden.

Hoe kan ik helpen?

Het kweken van de juiste bloemen is al een uitstekend begin. Richt je op de traditionele bloemen en kruiden die je veel in cottage-tuinen ziet, maar vermijd de dubbelbloemige variëteiten en de meeste eenjarige perkplanten. Je kunt heel veel gedetailleerd advies vinden, zowel op internet als in boeken.

Vermijd het gebruik van pesticiden en vooral van insecticiden. In een gezonde tuin is het niet erg om wat groene bladluis of ander

ongedierte te hebben. Ze vormen voedsel voor veel natuurlijke roofdieren die ze in toom houden.

Probeer tolerant te zijn tegenover 'onkruid' als boterbloemen, grote kaardenbol, robertskruid en fluitenkruid. Dit zijn mooie inheemse bloemen waar bestuivers dol op zijn. Het etiket 'onkruid' is omstreken, want wat voor de een onkruid is, is voor de ander een wilde bloem. Ik heb alle bovenstaande planten in de tuin staan, plus distels en jakobskruid, die tijdens de bloei vol insecten zitten.

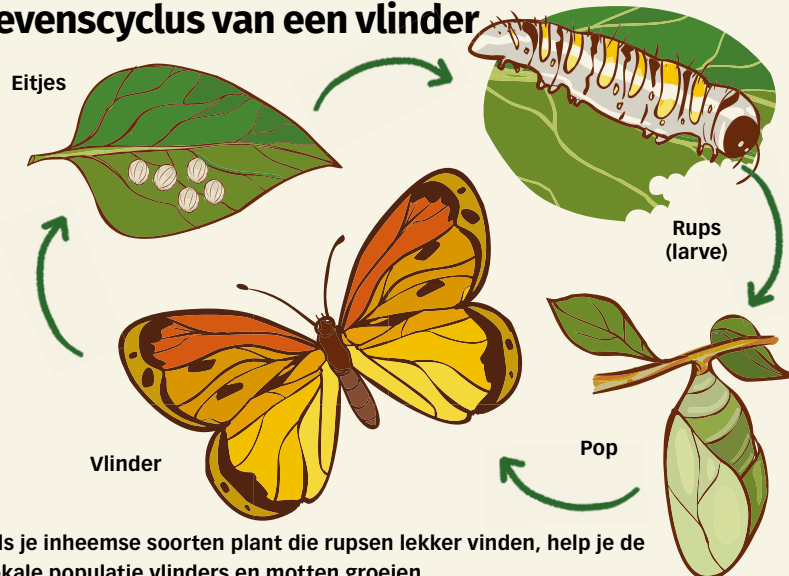
Andere manieren om meer insecten aan te trekken, zijn: je gazon minder vaak maaien, een bloeiende boom planten,

Voedselketens in de tuin

Je tuin is een complex eco-systeem met planten en dieren die afhankelijk van elkaar zijn. Hier is een voorbeeld: een rups eet een vergeet-me-nietje, een koolmees smult van de rups, een sperwer jaagt op de koolmees en zijn uitwerpselen bemesten de plant.

Levenscyclus van een vlinder

Als je inheemse soorten plant die rupsen lekker vinden, help je de lokale populatie vlinders en motten groeien.

geen turfhoudende potgrond gebruiken, een vijver graven, een bijenhotel maken en een zweefvliegenlagune aanleggen. Je hoeft dit niet allemaal te doen, maar doe gewoon wat je wel kunt. Alle kleine beetjes helpen en misschien kunnen we er samen voor zorgen dat onze steden en dorpen weer gaan wemelen van hommels, vlinders en andere zoemende beestjes.

- *Stille aarde*, het nieuwste boek van Dave Goulson, is nu in de winkel verkrijgbaar.
- Op de volgende pagina's doet Alan Titchmarsh tien manieren uit de doeken om meer beestjes in je tuin te lokken.

IN DE VOLGENDE UITGAVEN

- **MEI** Hoe bestuivervriendelijk is jouw tuin? Doe de test!
- **JUNI** Ontdek welke bloemkleuren en -vormen welke bestuivers aantrekken.
- **JULI** Alles over bijen – en waarom ze echt onze hulp nodig hebben.
- **AUGUSTUS** Waarom gaat het zo slecht met vlinders? En het nachtleven van motten in je tuin.
- **SEPTEMBER** Wilde bloemen die je komend najaar makkelijk uit zaad kunt opkweken.

Help de bestuivers

Doe ook mee om bestuivers op één te zetten. Hieronder leggen we uit wat je kunt doen.

Dit voorjaar en komende zomer schrijven we in elke editie van *Gardeners' World* hoe je bestuivers kunt helpen. En om écht een verschil te maken, hebben we ook jouw hulp nodig. Wij van *Gardeners' World* hebben in ieder geval beloofd ons best te doen. Elke maand zetten we een paar mogelijke bijdragen op een rijtje om je te inspireren met ons mee te doen. Dit zijn de beloften die we deze maand hebben gedaan.

1 Laat paardenbloemen bloeien

Paardenbloemen worden vaak als onkruid beschouwd. Deze maand laten we deze inheemse wilde bloemen met rust, want ze vormen een geweldige voedselbron voor hongerige bijen die net uit hun winterslaap komen. Verwijder wel de verwelkte bloemen voordat de zaadjes loslaten als je er volgend jaar niet nog meer wilt.

2 Plant longkruid

Zoals Dave Goulson in dit artikel heeft uitgelegd, trekt longkruid, ook wel *Pulmonaria* genoemd, de gewone sachembij aan, dus daarvan zetten we een paar exemplaren in de tuin.

3 Leg een kruidentuin aan

We leggen een nieuwe kruidentuin aan met rozemarijn, marjolein, salie en tijm, want dat zijn allemaal perfecte bestuiverplanten, net als bieslook, waarvan de bloemen een magneet voor de steenhommel vormen.

Tuinieren voor de natuur

Meer tips hoe je onze bestuivers kunt helpen lees je in deze speciale uitgave. Bestel hem voor 9,99 euro op www.gardenersworldmagazine.nl/natuur

De bloemen van *Salvia nemorosa* zijn rijk aan stuifmeel en nectar, en trekken allerlei bestuivers aan.

FOTO'S: GETTY/JANE THIRSK, JASON INGRAM

Tuinier voor de natuur

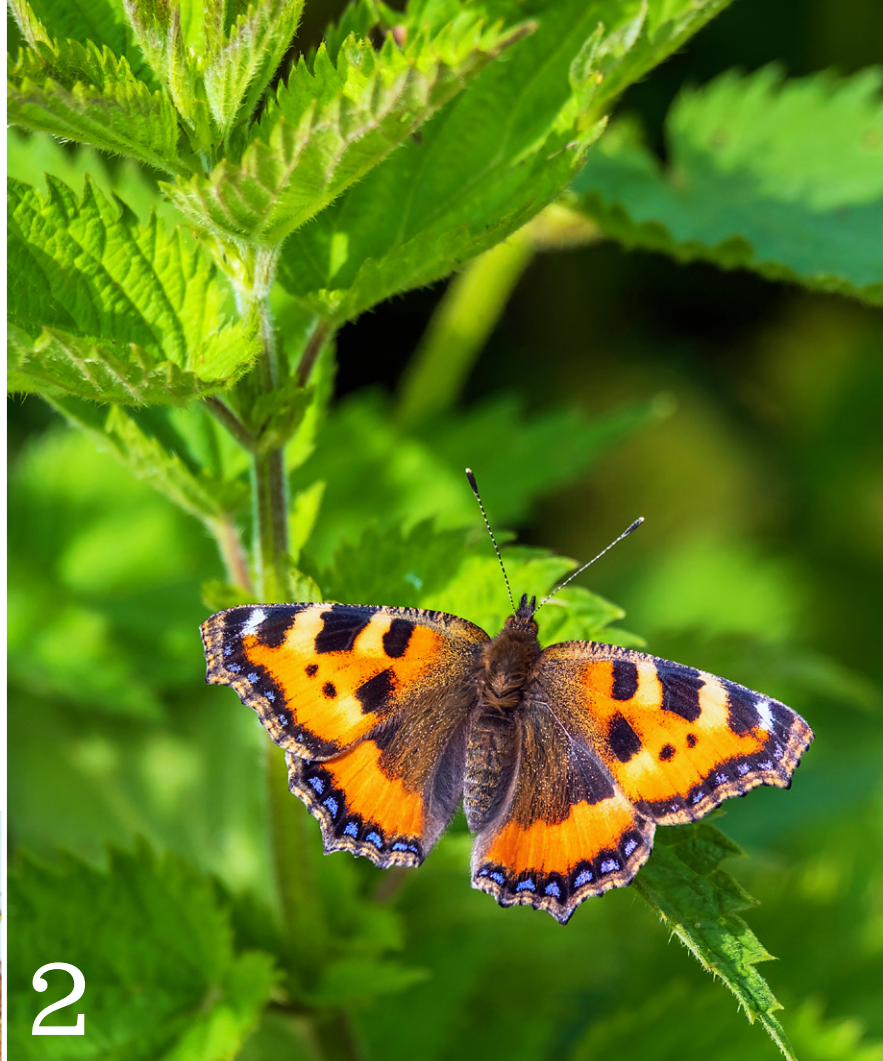
Volg deze tien stappen van Alan Titchmarsh om meer tuindieren naar je tuin te lokken.

Het kijken naar vogels, bijen en vlinders vormt een eindeloze bron van vermaak en verwondering. Onze tuinen zouden vreselijk saai zijn zonder vogels die rond een voederplek fladderen. Een zomertuin komt tot leven door vlinders en andere insecten die een nadere blik waard zijn. En als je biologisch tuiniert, waarbij de natuur een eigen evenwicht kan bereiken, heb je weinig ongedierte – het maakt sprays en gif voor eens en altijd overbodig.

Het is geweldig leuk om je tuin aan te passen met het doel zoveel mogelijk beestjes

aan te trekken. Hoewel weinig mensen zullen beweren dat het fijn is om te zien hoe een mol het gazon 'behandelt', is het wel heerlijk te ontdekken dat al je inspanningen om meer dieren je tuin in te lokken succes hebben.

Je hoeft natuurlijk niet te stoppen met tuinieren en je tuin te laten verwilderen. En tuindieren vestigen zich heus niet alleen in grote villatuinen. We kunnen echter allemaal iets bijdragen door een kleine tuin, en zelfs een balkon of stoep, aantrekkelijker te maken voor de natuur, en daarmee ook voor onszelf.

10 manieren om meer tuindieren te trekken

1 Heggen

Plant een gemengde heg om nestelplekken te bieden aan vogels en beschutting aan allerlei andere bekende en onbekende dieren.

Heggen werken als filters van harde wind en zijn geluidswerend. Verder vormen ze een mooie achtergrond voor kleurrijke perken en borders; veel mooier dan een kale houten schutting.

Snoei elk jaar de bovenkant van de heg om te stimuleren dat hij dichter wordt. Wacht niet met snoeien totdat de heg de gewenste hoogte heeft bereikt, want dan loop je het risico op gaten aan de onderkant.

2 Brandnetels

Een zonnig stukje grond met brandnetels trekt vlinders aan die op zoek zijn naar een plek om eitjes af te zetten. Jij vindt brandnetels misschien helemaal niets, maar het zijn waardplanten voor atalanta's, kleine vossen, dagpauwogen en gehakkelde aurelia's, vooral als ze in de volle zon staan.

In sommige jaren zie je misschien geen rups van het loof eten, maar wanneer aan de onderkant van de blaadjes wel eitjes worden afgezet, weet je dat je de rupsen van deze waardevolle tuinschepseltjes hebt ondersteund. Een vriend van me noemt ze 'bewegende bloemen'. Je kunt brandnetels ook gebruiken om je eigen plantenvoeding te maken.

3 Voederplekken

Maak niet alleen 's winters voederplekken voor vogels en geef ze niet alleen pinda's te eten.

Van putters wordt gezegd dat ze van nigerzaad houden, maar de laatste tijd eten ze bij mij meer zonnebloempitten, die in mijn gebruikelijke vogelzaadmengsel zitten. Zonnebloempitten geven minder rommel dan ongepelde zonnebloemzaden.

Maak voerbakken en -hangers om de paar weken grondig schoon om de verspreiding van ziekten te voorkomen en zorg ervoor dat er altijd schoon water staat.

4 Enkelbloemigen

Kweek veel enkelbloemige planten voor bestuivende insecten. Ze fleuren niet alleen je leven op, maar het feit dat ze stuifmeel en nectar bieden (in tegenstelling tot veel volledig dubbele bloemen), betekent dat ze veel meer vlinders, bijen en andere bestuivers aantrekken dan dubbelbloemige soorten.

Bestuivers zijn cruciaal voor fruitbomen en -struiken en veel groenten, zoals erwten en bonen. Dus een paar stuifmeelrijke, enkelbloemige planten in je moestuin vergroten je oogst. Een leuke bijkomstigheid is dat je, naast een mand vol groente en fruit, ook wat bloemen mee naar binnen kunt nemen.

5 Bessenstruiken

Plant besdragende struiken om tuinvogels tijdens de wintermaanden een natuurlijke bron van voedsel te bieden. Erger je niet wanneer merels en andere vogels zich tegoed doen aan de bessen van je vuurdoorn (*Pyracantha*), hulst of meidoorn, maar bedenk dat je deze dieren helpt de winter te overleven. Natuurtuiniers zijn vrijgevege tuiniers, dus voor vogels hebben we wel wat bessen over. Wilde appelbomen voorzien bestuivers van bloesem en vogels van fruit: een win-win-situatie.

6 Tuinvijver

Maak een vijver in de tuin waar vogels kunnen drinken, kikkers kunnen paren en salamanders een deel van je wereld kunnen worden. Hoe groter de vijver, hoe beter, maar zelfs op een kleine vijver komt leven af. Laat de kanten geleidelijk aflopen, zodat diertjes er makkelijk bij kunnen komen. Libellen en waterjuffers zijn bijzonder mooi en het wateroppervlak zal al snel worden bevolkt door schaatsenrijders en duikerwantsen.

Het zal je verbazen hoe snel allerlei tuindieren je vijver ontdekken. En daarbij kun je ook meer plantensoorten kweken, zoals moeras- en oeverplanten.

3

5

6

7 Houtstapel

Leg houtstapels neer waarin insecten een onderkomen vinden. Negentig procent van het leven in onze tuinen is onzichtbaar. Tot je ernaar gaat zoeken, uiteraard. Sommige dieren zijn niet zo mooi, maar wel heel erg waardevol.

Een stapel rottende twijgen, stammetjes en takken ondersteunt allerlei schepsels die afhankelijk zijn van verteerde plantenresten. Zie ze als de begrafenisondernemers van de natuur, die in de natuurlijke wereld net zo onmisbaar zijn als in de onze.

8 Nestkasten

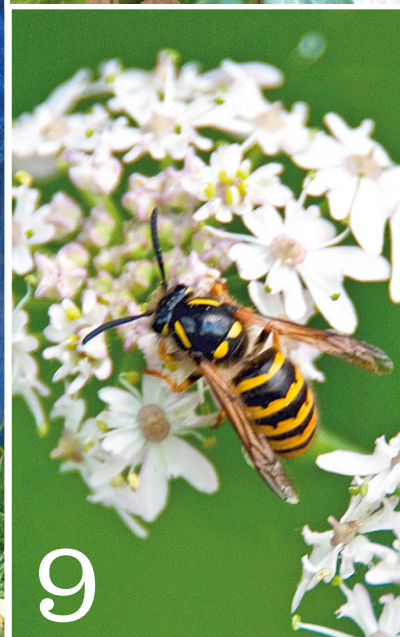
Hang nestkasten op zodat vogels die niet alleen kunnen gebruiken om hun jongen groot te brengen, maar ook als slaapplek in de winter. Winterkoningen en andere kleine vogels kruipen 's winters in

groepjes in nestkasten om warm te blijven. In februari en maart zoeken pimplmezen, roodborsten en andere kleine vogels al naar nestelplekken, die bij voorkeur een paar meter boven de grond en van de wind af hangen. Op een behoorlijke hoogte zijn ze veiliger als het om katten gaat.

Vleermuiskasten kunnen onder dakranden worden geplaatst om deze nachtelijke insectenjagers aan te trekken. En heb je de mogelijkheid om kasten voor bos- en kerkuilen op te hangen, benut die dan. Vogelbescherming Nederland geeft advies over materialen en plaatsing.

9 Geen chemicaliën

Als je stopt met het gebruik van chemicaliën, dan groeit het aantal nuttige insecten die je helpen om bijvoorbeeld groene en zwarte bladluis te bestrijden. Natuurlijke

roofdieren, vooral in de insectenwereld, helpen je in de strijd tegen de slechteriken – tenminste, als je ze hun gang laat gaan. Het duurt misschien een jaar of twee om de juiste balans te bereiken. Maar als je die gevonden hebt, vraag je je af waarom je de natuur nooit eerder de kans hebt gegeven je een handje te helpen.

Zelfs wespen, zo vaak verguisd, spelen een rol in de bestrijding van kleine insecten, die ze aan hun jongen voeren. Tuinvogels helpen slakken te bestrijden en als je de grond verrijkt met tuincompost, worden planten gezonder en weerbaarder tegen aanvallen van ongedierte.

10 Wilde bloemen

Leg in een hoekje van een gazon een perk met wilde bloemen aan of creëer een complete weide als je de ruimte hebt. Je kunt nog steeds

een gazon hebben – we blijven tuiniers – maar een stukje grond waar wikke, klaver, sleutelbloemen en margrietten mogen groeien, vergroot niet alleen het aantal bijen en vlinders in je tuin, maar ziet er ook mooi uit.

Maai er een pad doorheen, waardoor het veldje meer opvalt en je bovendien de bloemen en insecten van dichterbij kunt bewonderen.

Je kunt een wildebloemenmengsel zaaien (controleer welk mengsel geschikt is voor jouw grond en ligging) of jonge wilde bloemen in pluggen in een bestaand gazon planten. Probeer niet om wilde bloemen in een bestaand gazon te zaaien, want die zullen door het gras worden verzwolgen. Maai de wilde bloemen in september, nadat de zaadjes zijn gevallen, en hark het 'hooi' weg.

VOLGENDE MAAND Alan legt uit wat je allemaal nodig hebt om planten in potten te kweken.

DEEL 8 GROENTE VOOR ELK SEIZOEN

In potten kweken

Kweek het hele jaar door potten boordevol groenten met de instructies van **Sally Nex**.

Een tuinkruid als peterselie doet het goed in potten. Je kunt het een eigen pot geven of het op lege plekken tussen grotere gewassen kweken.

Er zijn heel veel goede redenen om groenten en fruit in potten te kweken, of je nu een groot stuk grond hebt of alleen een balkon of klein binnenplaatsje.

Ik zet potten vol pluksla naast de keukendeur, zodat ik op blote voeten snel even naar buiten kan wippen om een schaal super-verse blaadjes voor de lunch te knippen. Potten met tuinkruiden, waaronder zeven verschillende muntsoorten (die in de grond enorm zouden gaan woekeren), omzomen het pad naar het hek.

Er staat een grote teil met aardbeien op het terras, waar ook mijn bosbessen in potten met (zure) potgrond voor heide-achtige planten staan. Die zou ik op een andere manier niet kunnen telen, want ze haten mijn kalkrijke tuingrond.

Gewassen in potten hebben wel meer verzorging nodig dan planten in de volle grond. Dus deze maand geef ik tips om het beste uit je moestuin in potten te halen, zodat die het hele jaar een overvloedige oogst levert.

In sommige opzichten is de verzorging van groenten in potten makkelijker. Je kunt ze naar behoefte verhuizen naar een schaduwrijke of beschutte plek en je hoeft geen ingewikkelde wisselteelt toe te passen. Zelfs slakken vinden het lastiger om potplanten te bereiken, vooral wanneer de potten op voetjes boven een schotel met water staan. Slakken hebben namelijk een hekel aan zwemmen.

Maar een pot is wel een kunstmatige omgeving en het hangt van jou af of een gewas zich erin thuis voelt. Grote potten, met een diameter van minstens 45 cm, zijn altijd beter dan kleine potten, want ze drogen minder snel uit en geven wortels de ruimte. Trakteer jezelf op terracotta of struin kringloopwinkels of websites af op zoek naar goedkope tweedehands potten, zinken teilen en spoelbakken. En kijk uit naar spullen die je kunt opwaarderen tot plantenpotten. Zolang er een flinke hoeveelheid potgrond in past en je drainagegaatjes in de bodem kunt maken, zijn ze de moeite van het proberen waard. Je kunt ook zelf houten plantenbakken maken van gebruikte pallets.

Turfvrije universele potgrond is prima voor de meeste eenjarige groenten. Maar fruit en vaste tuinkruiden zoals tijm staan jarenlang in dezelfde pot en hebben dus een voedzamere potgrond nodig. Potgrond met leem behoudt zijn structuur langer en is beter voor planten die meerdere jaren in een pot staan. Meng per pot een handvol zeewierpoeder door de grond. Dat doet prima dienst als groeimiddel met langzame afgifte.

De juiste combinatie

Je kunt de meeste groenten in potten kweken (behalve asperges). Kies liefst variëteiten die speciaal voor het leven in een pot zijn ontwikkeld. Zelfs de reuzen van de moestuin zijn nu in potformaat verkrijgbaar. Er zijn dwergversies van spruiten ('Early Half Tall'), courgettes ('Patio Star') en pronkbonen ('Hestia'). Zelfs pompoezen kun je in potten kweken ('Jack Be Little').

Reserveer hoge potten voor wortelen en pastinaken, en meng één deel zand door elke drie delen potgrond om te voorkomen dat de wortelen zich splitsen. Als je geen diepe potten hebt, kies dan korte, kleine wortelen, zoals 'Chantenay' of, liever nog, een ronde soort zoals 'Parijse Markt'. Pastinaken, vooral de korte 'Arrow', doen het ook heel goed in oude potgrondzakken.

Gebruik de ruimte aan de voet van wigwams om nog meer gewassen te kweken, zoals sla en tuinkruiden.

Kweektechnieken

Je kunt direct in de pot zaaien door de zaadjes op de vochtige potgrond te strooien. Je kunt de pot ook beplanten met plugplanten die je óf koopt, óf zelf in kleine potjes op een vensterbank of in de kas hebt opgekweekt. Kweek op een beschutte plek het hele seizoen door zaailingen op, die je vervolgens in grote potten kunt zetten wanneer daarin plekken vrij komen.

Plant kleine gewassen met 10-15 cm tussenruimte, maar geef grote planten zoals tomaten en courgettes een eigen pot. Plant gerust verschillende groentesoorten in één grote pot. Als je bijvoorbeeld stokbonen in een pot tegen een wigwam laat groeien, kun je de ruimte om en onder de wigwam gebruiken voor wat slaplanten. Of maak er een miniatuurmoestuin van en zaai er rode biet, snijbiet en tuinkruiden in blokken of rijen, en dun de zaailingen uit tot op 10 cm tussenruimte.

Ik zet potten het liefst in groepen van drie voor een gestage aanvoer van snelgroeiende gewassen die we veel eten, zoals pluksla, eenjarige tuinkruiden, radijsjes, knolraap en babybietjes. In die drie potten zaai ik hetzelfde gewas, maar met tussenpozen van een paar weken. Tegen de tijd dat ik in de laatste pot zaai, kan ik uit de eerste oogsten. Als ik alles uit de eerste pot heb gebruikt, is de tweede pot klaar om het over te nemen. Dan ruim ik de eerste pot uit, voeg wat verse potgrond toe (je hoeft niet de hele pot leeg te gooien) en zaai meteen weer. Houd dit regime tussen maart en september vol en je hebt het hele jaar door verse groenten. Geen tuin nodig!

Sla de pagina om voor tips over bemesten en water geven.

Zaai met tussenpozen om langer te kunnen oogsten.

Als je aardbeien in potten kweekt, houd je hongerige slakken op een afstand.

Blijf de bladeren van bladgroenten oogsten om de productie van meer jong loof te stimuleren.

“Ik zet potten vol pluksla naast de keukendeur, zodat ik even naar buiten kan wippen om een schaal superverse blaadjes voor de lunch te knippen.”

Zo doe je het: Bemesten en water geven

Groenten in potten hebben je echt nodig. In tegenstelling tot groenten in de volle grond kunnen ze niet op zoek gaan naar vocht en voedingsstoffen, dus moet jij ze geven wat ze nodig hebben. Als je in potten kweekt, heb je zelf de controle over de hoeveelheid water en voeding. Droogte en gebrek aan voeding kun je dus eenvoudig overwinnen, maar dan moet je dat wel met beleid aanpakken.

Groenten in potten hebben elke dag water nodig en bij zonnig weer soms wel twee keer per dag. Neem dit op in je dagelijkse bezigheden of installeer een automatisch irrigatiesysteem met een timer als je bang bent dat je het vergeet. Laat je ook niet verleiden om het op een regenachtige dagen over te slaan, want regen bevochtigt vaak alleen de bovenlaag zonder in de grond door te dringen. Controleer dit door je vinger in de potgrond te steken. Voelt die droog aan, geef dan normaal water.

Na ongeveer zes weken raken voedingsstoffen in universele potgrond uitgeput. Voeg daarna dus om de twee weken vloeibare zeewiervoeding aan het gietwater toe als een universeel versterkend middel om de planten goed te laten groeien. Houd het voor bladgroenten bij zeewier, maar schakel voor alle vruchtdragende groenten, zoals bonen, courgettes, aardbeien en tomaten, over op kaliumrijke smeewortelgier of tomatenmest zodra de bloemen verschijnen. Dat bevordert de vruchtzetting en dus een grote oogst.

Groenten die je in potten kweekt, moet je vaker water geven dan planten in de volle grond. Geef dus elke dag water of gebruik een irrigatiesysteem.

Gebruik biotomatenmest voor vruchtdragende gewassen, zoals bonen en courgettes, en zeewiermest voor bladgroenten.

■ TUINIEREN MET MONTY DON

Dit is een fragment uit de Nederlandse vertaling van **The Complete Gardener**.

Deze editie is verschenen bij Uitgeverij

Forte Groen www.fortegroen.nl

ISBN: 9789000381838 | 440 blz. | € 39,99

FOTO: DORLING KINDERSLEY: MARSHA ARNOLD

Dierenleven

Monty vertelt over de enorme groei in belangstelling voor het dierenleven in onze tuinen van de afgelopen twintig jaar.

Vijftig jaar geleden werden alle levende wezens die geen huisdieren waren of geen eieren of vlees produceerden, als 'ongedierte' beschouwd en werd de kwaliteit van een tuinier afgemeten aan de effectiviteit waarmee hij of zij daarmee afrekende. Het concept van een holistische, geïntegreerde tuin was op zijn minst excentriek en er werd door veel mensen lacherig over gedaan.

Ik vind het juist prettig dat elk stukje van deze tuin een zo breed en gevarieerd scala aan beestjes aantrekt. Ik accepteer dat ze niet allemaal rekening houden met mijn tuinwensen en dat ze niet louter en alleen voor mijn plezier of vermaak bestaan. In ruil daarvoor hoop ik dat ze mijn aanwezigheid als onderdeel van die fauna in hetzelfde leefgebied tolereren.

Een paar jaar geleden heb ik een gedeelte omgetoverd tot een speciaal daarvoor bestemde 'natuurtuin', waar ik zorgvuldig een zo rijk en gevarieerd mogelijke habitat voor mijn medeschepselen heb gemaakt. Creëer de juiste omgeving en de dieren komen vanzelf.

Om vogels te lokken moet je voor beschutting en nestelgelegenheid zorgen, iets waar bladverliezende hagen en kleine tuinbomen geknipt voor zijn. Voeg daarbij enkele andere essentiële elementen, zoals een bepaalde mate van rommeligheid (waarover later meer), water en lang gras, en de tuin – elke tuin – wordt het perfecte onderkomen voor zangvogels.

Ook opgestapelde takken en houtblokken zijn perfect als schuil- en verstopplekken, net als randbeplanting in en langs een vijver. Laat kruipende wortels of omgevallen planten gewoon liggen. Allerlei vormen van bescherming zijn goed, hoe rommelig het soms ook lijkt, dus maak je niet druk om algen, kroos of een schone en heldere vijver. Ook een poeltje met stilstaand water heeft het dierenleven veel goeds te bieden en is altijd nog stukken beter dan helemaal geen water. Over het algemeen doet netheid meer kwaad dan goed. Wees liever de passieve maar geboeide toeschouwer dan de bezige tuinier.

Bedenk echter wel dat al die hongerige jagers prooi nodig hebben en dat er dus een bepaald evenwicht moet zijn om niet alle slakken (wat misschien wel fijn zou zijn), luizen, witte vlieg of wat dan ook te elimineren. Laat genoeg over, zodat je tuin opgewassen is tegen enige vraat, maar de jagers, of dat nu zangvogels, egels, padden of kevers zijn, genoeg te eten hebben. Dat betekent dat er in je tuin volop van deze predatoren zullen zijn om de zogenaamde 'plagen' op te ruimen, die vrijwel altijd meer een symptoom dan de oorzaak zijn. In plaats van je in te spannen om ze kwijt te raken kun je beter proberen erachter te komen waarom ze het zo naar hun zin hebben in je tuin. Dat zal vrijwel zeker zijn doordat je het beperkende, zelfregulerende evenwicht hebt verstoord. Dat kan weer goed komen – maar niet door plagen te isoleren en dood te spuiten.

Dat evenwicht komt niet terug zonder de helpende hand van een tuinier. Een gezonde tuin is een tuin waar op elke actie een evenredige reactie volgt, die het evenwicht eerder versterkt dan verstoort. Een tuinier zou verworven kennis en kunde moeten inzetten om dit evenwicht te handhaven en te versterken. Een bepaald natuurlijk evenwicht bereiken heeft natuurlijk tijd nodig; in Nederland loopt een interessant langetermijnexperiment in de Oostvaardersplassen, onder de rook van Amsterdam, opgezet door ecoloog Frans Vera, om te zien wat er gebeurt als de mens echt helemaal niet ingrijpt, maar dat is geen tuinieren. Bij tuinieren komt een tuinier kijken, hoe natuurlijk of bevolkt die tuin ook moge zijn.

Ik heb de afgelopen 25 jaar besteed aan het creëren van deze tuin, gestreefd naar het scheppen van de juiste condities om dat evenwicht in stand te houden en te laten gedijen ongeacht het seizoen, het weer en de omstandigheden. Dat heb ik deels gedaan door het maken van specifieke habitats als lang gras, bosgebied en vijvers, en deels door gewoon mijn eigen aanpak en houding wat betreft tuinieren.

Blz. 47, vanaf linksboven met de klok mee: een deel van ons snoeihout gebruiken we als brandhout, maar de houtstapel biedt ook onderdak en bescherming aan allerlei soorten dieren, vooral in de winter.

Een dagpauwoog geniet van de nectar van *Verbena bonariensis*.

Kaardenbol blijft de hele winter mooi en distelvinken zijn er dol op.

Een keur aan open, toegankelijke bloemen vol stuifmeel en nectar is de beste manier om bestuivende insecten naar elke tuin te lokken.

FOTO: DORLING KINDERSLEY, MARSHA ARNOLD

FOTO: DORLING KINDERSLEY, MARSHA ARNOLD

FOTO: DORLING KINDERSLEY, MARSHA ARNOLD

FOTO: DORLING KINDERSLEY, MARSHA ARNOLD

FOTO: DORLING KINDERSLEY / MARSHA ARNOLD

FOTO: DORLING KINDERSLEY / MARSHA ARNOLD

Als je je tuin wilt delen met vogels, reptielen, insecten en allerlei andere dieren, moet je om te beginnen pesticiden, herbiciden en fungiciden afzweren. Vernietig geen natuur meer omdat je van een nette tuin houdt. Chemische middelen zijn niet selectief. Ook niet wanneer de rupsen je koolplanten kaalvreten of de slakken je hosta's decimeren; bijna altijd vormen deze 'vijanden' een deel van een veel groter, veel rijker plaatje. Leven en laten leven.

Je kunt van alles doen om je tuin geschikt te maken voor dieren in verschillende soorten en maten.

Water in de tuin – bij ons in de vorm van twee vijvers: een in de Vochtige tuin en een kleinere in de Natuurtuin – trekt meteen libellen, ringslangen, kikkers en padden en verhoogt de activiteit van vogels en vleermuizen. Als dat water omplant is met allerlei oevergewassen voor beschutting, als er stenen of blokken hout in liggen waarop dieren kunnen zitten (kikkers zijn verzot op het drijvende blok hout in onze natuurvijver) en als er bovendien een ondiep 'strandje' is waar dieren als egels veilig kunnen drinken, is dat des te beter.

Wat lang gras, misschien een strook met wilde bloemen of een niet-gemaaid rommelig hoekje, is essentieel. We hebben een aantal stukken met lang gras, waaronder de Boomgaard en het Hakbosje, terwijl het gras van de Cricketbaan tussen oktober en juli niet gemaaid wordt. Dat zorgt voor schuilplekken voor insecten, kleine zoogdieren, ongewervelde dieren en reptielen. Het mooist is gras van verschillende hoogte om diverse habitats te creëren, maar een vierkante meter met lang gras maakt al een groot verschil.

De actiefste roofinsecten, zoals gaas- en zweefvliegen, lieveheersbeestjes en parasiterende wespen, die je vervelende insecten veel beter onder controle kunnen houden dan welk insecticide dan ook, lok je niet alleen met lang gras, maar ook met bepaalde planten, zoals dille, engelwortel, goudbloem, calendula en cosmea. Stuk voor stuk goede en bovendien mooie planten.

Na het gebruik van pesticiden is niets zo schadelijk voor het dierenleven als strikte netheid. Laat lang gras, afgefallen bladeren en vruchten, rottend hout, plekken met onkruid, gras tussen de spleten, mos op de stenen met rust. Het zijn stuk voor stuk belangrijke habitats voor allerlei dieren en ze kunnen zowel mooi als nuttig zijn. De dikste takken die ik van de bomen op Longmeadow snoei, stapel ik op in het Hakbosje, waar ze heel langzaam weggroten; het resultaat is niet zozeer een insectenhotel als wel een complete natuurstad bewoond door uiteenlopende wezens als schimmels en veldmuizen.

Er zijn bewijzen dat de vlinderstand afneemt, maar vlinders kun je net als bijen lokken met een specifieke beplanting. Die omvat zowel planten voor de jongen, met name rupsen (meer 'plagen'), als voor de volwassen insecten. Brandnetels, klimop, hulst en lang gras behoren tot de locaties die diverse rupsen uitkiezen om eitjes te leggen. De volwassen vlinders willen geurende planten (om de een of andere reden is vanillegeur favoriet, die vinden vlinders kennelijk ronduit onweerstaanbaar) die rijk zijn aan nectar, zoals vlinderstruik, kamperfoelie, sedum, lavendel, herfstaster en valeriaan.

Linksboven: in de Boomgaard is een smal pad het enige gras dat tot de nazomer gemaaid wordt; tegen die tijd is het loof van de bollen afgestorven en hebben de wilde bloemen zaad gezet.

Boven: de zeis is nog altijd een van de beste manieren om een niet te groot stuk met lang gras te maaien, en zeker de bevredigendste; bovendien is zeisen stil, goedkoop en milieuvriendelijk.

Blz 49, links: Een natuurvijver moet altijd voorzien zijn van een ondiep 'strandje', zodat allerlei kleine dieren gemakkelijk in en uit het water kunnen.

Rechts: Hommels hebben een langere tong dan honingbijen en doen zich tegoed aan nectar van planten zoals dit knooppkruid.

Voor bijen en bestuivers

Een- en tweejarigen en vaste planten:

- Alcea
- Agastache
- Allium
- Asteraceae
- Campanula
- Centaurea cyanus
- Cosmos
- Geranium
- Geum
- Malva sylvestris
- Oenothera biennis
- Salvia verbenaca
- Scabiosa

Struiken

- Buddleja
- Ceanothus
- Cotoneaster
- Mahonia
- Rosa (struik)
- Syringa

Bomen

- Castanea sativa
- Corylus
- Crataegus
- Fruitbomen (alle)
- Prunus avium
- Prunus spinosa

Bijen en andere bestuivers

In de Boomgaard staan twee bijenkasten. Een ervan is van het type Top Bar en de andere is een klassiekere WBC-kast. Van vroeg tot laat is het een komen en gaan van hordes bijen die uitvliegen om in de tuin te foerageren en beladen met nectar terugkomen. Ik heb me laten adviseren door een lokale imker die me bijstaat tot ik het klappen van de imkerijzweep heb geleerd.

De beplanting voor de bijen is gebaseerd op de wetenschap dat honingbijen altijd de bron van hun voorkeursnectar leegmaken voordat ze een andere bron zoeken, terwijl hommels veel meer 'grazen' en van plant naar plant gaan. Je kunt bijen dan ook het best fruitbloesem of heide aanbieden die gedurende enkele weken massaal bloeien; in die tijd doen de bijen zich bijna uitsluitend hieraan tegoed voordat ze weer een jaar lang verdwijnen. Dus planten met een lange bloeitijd en een opeenvolging van bloemen zijn voor bijen beter dan een korte, spectaculaire explosie. Dergelijke planten zijn dan misschien simpel en alledaags – denk aan wilde margrietten, korenbloemen en schurftkruid – maar onmisbaar en worden steeds zeldzamer in akkers en weilanden. Dat betekent dat tuinen de belangrijkste habitat voor bijen beginnen te worden, net als voor veel andere vormen van voorheen algemeen dierenleven.

Onthoud dat bijen geen rood zien; ze negeren een zuiver rode bloem tenzij er vlekken of strepen op zitten die ze naar stuifmeel en nectar leiden. Blauwe, roze en gele bloemen vinden ze het aantrekkelijkst. Bijen

zijn ook dol op fruitbomen (op alle bloeiende bomen trouwens), op vlinderbloemigen zoals erwten, bonen, klaver en lathyrus, en op paardenbloemen, bramen, asters, klimop en wilg. Een enkelvoudige bloem met een open schotelvorm waar de bij zijn relatief korte tong in kan steken, is beter dan de complexere en ontoegankelijke (voor het menselijk oog tenminste) bloemen van spectaculaire veredelde cultivars.

Onmisbaar voor dieren

- Water
- Schuilplekken (zoals gevallen blad, takkenbossen, rotte stukken stam enz.)
- Onkruid
- Lang gras
- Allerlei bloemen met een open en toegankelijke vorm en een zo lang mogelijke bloeitijd
- Afzien van alle pesticiden, herbiciden en fungiciden

“ Wat lang gras, misschien een strook met wilde bloemen of een niet-gemaaid rommelig hoekje, is essentieel ”

FOTO: DORLING KINDERSLEY, MARSHA ARNOLD

FOTO: DORLING KINDERSLEY, MARSHA ARNOLD

Kweek klimplanten in potten

In elke tuin kun je genieten van klimplanten. Wij vertellen je welke planten geschikt zijn voor potten en hoe je een steunstructuur maakt.

Een toren van bloemen, waarvan sommige ook nog heerlijk ruiken, zorgt voor een zee aan kleur en neemt weinig grondruimte in. Bovendien kun je een klimplant in pot neerzetten waar je maar wilt. Dat heeft grote voordelen, zeker

als je slechts beperkt de ruimte hebt. Zo kun je namelijk heel eenvoudig muren, schuttingen en een lelijk uitzicht camoufleren.

Ga nu aan de slag en verheug je alvast op een zee aan bloemen om straks bij mooi zomerweer

buiten van te genieten. Eenjarige klimplanten geven de grootste kans op potten boordevol bloemen en ze groeien snel. Maar er zijn ook vaste planten die het goed doen in de beperkte ruimte van een pot.

En nee, je hoeft geen fortuin uit te geven aan een dure obelisk. Je kunt ook zelf een eenvoudige wigwam voor een pot maken, die toch stevig en stabiel genoeg is om een met bloemen beladen klimplant te steunen.

FOTO: JASON INGRAM

Zo maak je een wigwam

Door de schuine wanden van een pot kan het lastig zijn om stokken stevig in de potgrond vast te zetten. Dit eenvoudige ontwerp omzeilt dat probleem, omdat de 'poten' buiten de pot staan.

1 Zaag stukken van 60 cm van de onderkant van vier van de bamboestokken. Gebruik hiervan twee om een kruis te maken dat je op de pot legt. Kerf een opening in het midden van de ene stok, zodat de andere erin past en bind ze samen met touw.

2 Zet de langste, niet ingekorte stok in het midden van de pot en zet de andere lange stokken daaromheen, buiten de pot. Draai het touw tussen en rond de bovenkant van de stokken en knoop het geheel stevig vast.

3 Bind het midden van het kruis aan de stok in het midden van de pot en de uiteinden aan de vier stokken erbuiten. Vul de pot met potgrond en plant de klimplant.

4 Duw tussen de bamboestokken hazelaarstokken in de grond en bind bovenin alles samen. Voeg een hangplant toe, nemesia bijvoorbeeld, om over de randen te laten groeien.

Dit heb je nodig

- 5 stevige bamboestokken van 2,4 m
- 8 hazelaar- of wilgenstokken van 1,8 m
- Zacht bindtouw of raffia
- Handzaag
- Snoeischaar
- Grote plantenpot

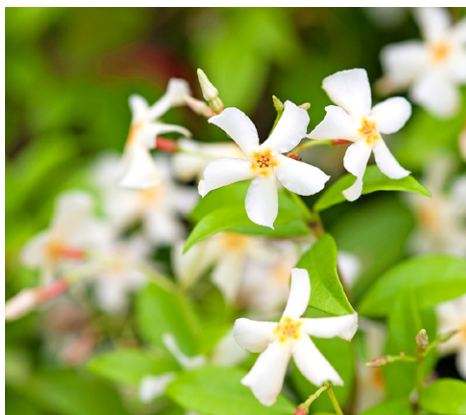
Als je nu een klimplant als deze kanariekers plant, dan heb je in de zomer een wigwam beladen met bloemen.

De beste klimplanten voor potten

Planten in potten zijn voor water afhankelijk van jou. Kies dus klimplanten met wasachtige of kleine bladeren, want die verliezen minder vocht. Eenjarige klimplanten moet je elk jaar vervangen, maar sommige vaste planten doen het ook goed.

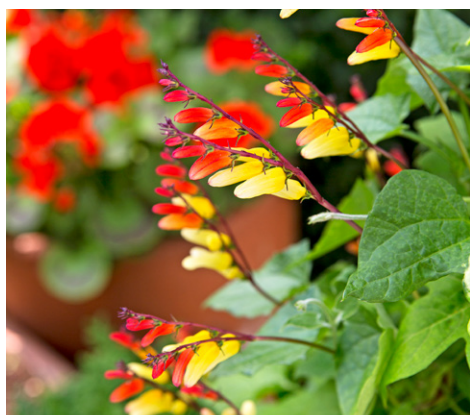
■ **Kanariekers (*Tropaeolum peregrinum*)**
Deze vorstgevoelige vaste plant groeit in de zomer snel. Houd hem 's winters vorstvrij.
Hoogte x breedte 3,5 m x 1,2 m
Bloei Jun-okt

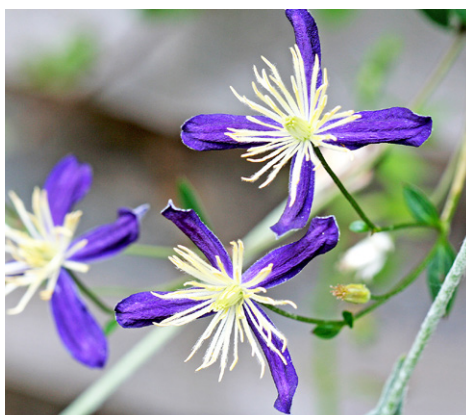
■ **Japanse sterjasmijn (*Trachelospermum asiaticum*)** Groenblijvende, zelfrankende klimplant, heel geschikt voor een grote pot. Zet deze vaste plant op een beschutte plek.
H x B 6 m x 3 m **B** Jul-aug

■ **Chileense gloriebloem (*Eccremocarpus scaber*)** Sierlijke blaadjes en trossen buisvormige bloemen. Sterft de meeste winters bovengronds af. Zet op een beschutte plek of binnen.
H x B 3 m x 1,8 m **B** Jun-okt

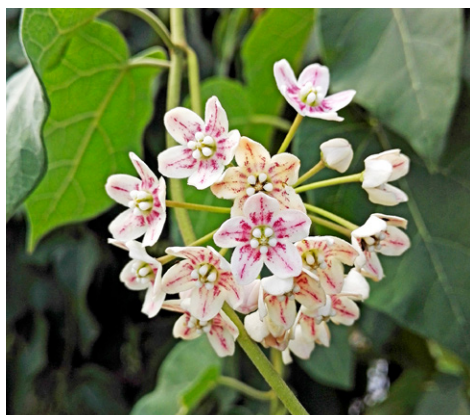
■ **Spaanse vlag (*Ipomoea lobata*)** Snelgroeende eenjarige plant met een zee aan buisvormige bloemen. Staat het liefst in de volle zon.
H x B 2,5 m x 50 cm **B** Jun-aug

■ **Geurende clematis (*Clematis x aromatica*)** Paarse, vanillegeurige bloemen. Snoei de stengels 's winters tot op de grond terug.
H x B 2 m x 1 m **B** Jul-sep

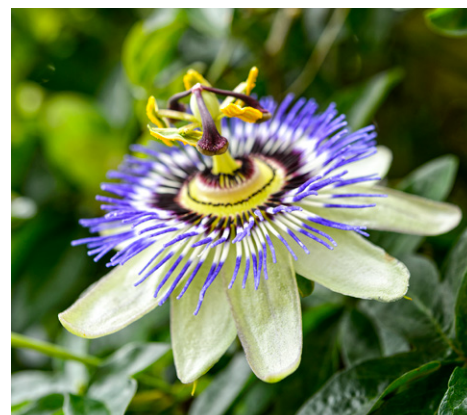
■ **Suzanne-met-de mooie-ogen (*Thunbergia alata*)** Snelgroeende eenjarige klimplant in verschillende kleuren. Staat liefst in de volle zon.
H x B 2,5 m x 60 cm **B** Jun-okt

■ **Chinese wattakaka (*Dregea sinensis*)** Groenblijvende klimplant met trossen geurige bloemen. Zet op een beschutte plek of binnen.
H x B 3 m x 3 m **B** Jun-aug

■ **Gewone jasmijn (*Jasminum officinale*)** Gemakkelijke, groenblijvende vaste plant met een zee aan sterk geurende bloemen.
H x B 3 m x 3 m **B** Jun-aug

■ **Blauwe passiebloem (*Passiflora caerulea*)** Snelgroeïend en krachtig. Zet op een beschutte plek in de volle zon. **H x B** 10 m x 3,5 m **B** Jul-okt

FOTO'S: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/FLOAIR709; JRLING; JASON INGRAM

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

Hoe werkt verspenen?

Vol verwachting heb je je zaden in een potje gezaaid en inmiddels zijn daar prachtige, sterke zaailingen uit gegroeid. En nu verstoor je hun rust door ze uit hun comfortabele grond te halen en ze te verplaatsen naar een andere pot. Het lijkt misschien vreemd om te doen, maar dit zogeheten verspenen is een erg leuk klusje om te doen. Het zorgt er bovendien voor dat je snel groeiende zaailingen robuuster worden dan wanneer je ze in hun zaaipotje zou laten zitten.

Er zijn een aantal redenen waarom dit zo werkt. Wanneer je wat zaadjes strooit, ontkiemen sommige erg dicht bij elkaar en anderen juist helemaal niet. Voor het verspenen kies je de sterkste exemplaren. Die geef je vervolgens meer ruimte in een dieper potje met verse potgrond. Zaden hebben geen voedingsrijke grond nodig om te ontkiemen, want hun 'startvoeding' zit al in het zaadje zelf. Daar kan het mee vooruit tot de eerste echte blaadjes zijn verschenen. Vanaf dat moment is het tijd om ze in grond te zetten met meer voeding.

Door in kleine potjes of modules voor te zaaien, bespaar je dus veel grond en ruimte, want zo reserveer je de grotere potten slechts voor de uitverkoren sterkste zaailingen.

Dat gezegd hebbende, er zijn een aantal erg snel groeiende planten, bijvoorbeeld courgettes, die je beter meteen in een groter potje kunt zaaien. Zodra ze daarin goed geworteld zijn, kunnen ze meteen uitgeplant worden.

VTuinieren is nieuw voor mij. Wat is het nut van verspenen?

A Als je het voorzichtig aanpakt, levert het verspenen van zaailingen sterkere planten op die in hun nieuwe potten snel groeien. Ze hebben veel voordeel bij alle persoonlijke aandacht die ze krijgen.

TIP
Zet al je benodigde spullen klaar voor je begint, zodat je de zaailingen meteen kunt verplanten.

V Hoe maak ik met planten een verstopplek voor mijn kind?

A Deze klus kun je op verschillende manieren aanpakken. De eerste is om een klein plekje in een border om te bouwen tot schuilplek. Markeer eerst een smal kronkelpaadje door een border. Gebruik daarvoor een touw aan wat stokken of een tuinslang. Door een lusvormige kronkel kun je de ruimte groter doen lijken. Je hebt dan twee 'nissen' in de border waarin een beschut zitje of een kinderhangmat passen.

Omzoom het pad met laagblijvende planten, zoals de gevlekte dovenetel *Lamium maculatum* 'White Nancy'. Deze heeft zilve- ren bladeren en witte bloemen.

Of probeer de schoenlappers- plant *Bergenia* 'Sunningdale'. Die heeft groot, groen blad dat rood kleurt in de herfst en in het voor- jaar bloeit met dieproze, klokvormige bloemen.

Plant ook hoge soorten, zoals de bamboe *Fargesia nitida*. Die blokkeert het zicht (en het ge- luid!), zodat elke nis een verrassing herbergt. Gebruik planten die onschadelijk zijn voor spelende kinderen, zoals fuchsia's. Zo kan je kind de planten aanraken zonder dat je ongerust hoeft te zijn over de veiligheid. Geurende bloeiende struiken, zoals *Viburnum carlesii*, zijn ook geschikt.

De schoenlappers- plant biedt veel kleur en sterk blad.

Een moerbeï biedt een leuke verstopplek én vruchten.

Je kunt dit project ook beginnen met een boom, want er is niets beter om onder te zitten om te schuilen. Als je de ruimte hebt, kies dan bijvoorbeeld een flinke laurierstruik- of boom. Verwijder de onderste takken om ruimte te creëren. Je kunt ook kiezen voor een fruitboom, zoals de heerlijke zwarte moerbeï *Morus nigra*. Die kan trouwens vrij groot worden, maar hij biedt een leuke verstop- plek tussen de takken.

Omgeef de open plek met wat struiken – bosbessen voor zure grond, en anders Chileense guave (*Ugni molinae*) of ananaguave (*Feijoa sellowiana*). Of wat te den- ken van een lekker ouderwetse fuchsia in een kleur naar keuze? Vul de gaten verder op met een onderbeplanting van poolbramen of bosaardbeien.

Dit gelaagde plantenschema lijkt op een bostuin, maar hij is duurzaam, vergt weinig onder- houd en is eetbaar – een verstop- plek met zijn eigen ingebouwde voorraadkast!

V Hoe krijg ik ook laag aan mijn tomatenplanten trossen vruchten?

A De vorming van de eerste bloemtros en zijn positie aan de tomatenplant wordt door meer- dere zaken bepaald. De variëteit is de belangrijkste factor, maar het is eigenlijk juist beter om de trossen wat hoger aan de plant te hebben. Dat voorkomt namelijk dat het onderin de plant te vocht- igt wordt, waardoor er problemen met schimmels kunnen ontstaan. Bovendien is het makkelijker om de vruchten hoger te plukken en zullen vogels en knaagdieren min- der snel voor schade zorgen.

Als je tomaten erg veel licht krijgen, zullen de eerste trossen zich vaak wat lager vormen. Bij minder licht zitten ze iets hoger, maar dat komt waarschijnlijk doordat de plant dan langer en dunner wordt tijdens zijn zoek- tocht naar meer licht.

Veel licht zorgt voor een lagere vorming van trossen tomaten.

V Met welke potgrond kan ik een verhoogde groentebak vullen?

A Vul verhoogde groentebakken met een (turfvrije) potgrond met extra voeding en een ruime hoeveelheid compost. Dit mengsel houdt voldoende vocht vast en klinkt niet te veel in. De compost verbetert de luchtigheid, drainage en wortelgroei. Voeg elk jaar een nieuwe laag van deze grondmix toe.

Controleer voor het snoeien of er geen dieren in je planten wonen.

V Hoe moet ik mijn uit de kluiten gewassen clematis snoeien na de bloei?

A De *Clematis montana* kun je het beste na de bloei even in vorm snoeien en dat zou genoeg onderhoud moeten zijn om hem mooi te houden. Maar als je de plant echt grondig onder handen wilt nemen, kun je de te volle delen van de plant wegnippen of de plant helemaal verjongen. Dat lijkt wellicht wat rigoreus, want je moet hem dan na de bloei helemaal tot het oude hout terugknippen. Geef hem daarom na de snoei wat liefde terug in de vorm van een organische mulchlaag (bijvoorbeeld compost) en snoei hem in de jaren daarna steeds licht na de bloei.

Veel tuiniers proberen alles heel netjes te maken, maar er zijn veel vogels, insecten en andere tuinvrienden die in die warrige takken huizen. Dus controleer voor je begint met snoeien altijd eerst je planten zorgvuldig. Zo voorkom je dat je nesten verstoort.

Kweek je afrikaantjes, pas dan op voor vraatzuchtige slakken.

V Wie snoept er van mijn afrikaantjes-zaailingen?

A De grootste boosdoeners op dit gebied zijn muizen en slakken. Muizen gaan er met je hele zaailing vandoor. Voor zowel huisjes- als naaktslakken is het afrikaantje een lopend buffet. Ze vinden het zo lekker dat zelfs planten die groot genoeg zijn om te bloeien niet veilig voor ze zijn. De grootste overtreders komen tevoorschijn wanneer het grijs en nat weer is. Je herkent de dieven aan hun slijmerige sporen op de grond rondom je planten.

Bewaar bollen na de bloei op een koele, droge en donkere plek.

V Kan ik bollen in potten laten zitten zodat ze volgend jaar weer bloeien?

A Ja, dat kan! Geef de bollen water en voed ze met tomatenvoeding. Geef steeds minder voeding wanneer ze weer afsterven. Zet de pot op een droge plek en begin volgend voorjaar weer met water geven. Je kunt de rustende bollen ook uit de pot halen en op een koele, droge en donkere plek bewaren om weer uit te planten in het voorjaar.

V Hoe kom ik af van het rozemarijngoudhaantje?

A Rozemarijngoudhaantjes kunnen een ware plaag zijn! Deze kevertjes en hun larven tasten trouwens niet alleen rozemarijn en lavendel aan, maar ook salie en andere nauw verwante planten. Controleer dus ook die planten op zijn aanwezigheid.

Over het algemeen veroorzaakt deze kever zelden zoveel schade dat hij de gezondheid van een plant echt beïnvloedt. Als je plant dus echt nadeel lijkt te ondervinden, kijk dan ook of daar andere

lastpakken de oorzaak van zijn. Probeer zo veel mogelijk kevertjes met de hand te verzamelen. Dit proces kun je versnellen door een oud doek onder de planten te leggen en even aan ze te schudden.

Rozemarijngoudhaantjes hebben een aantal natuurlijke vijanden, waaronder loopkevers (die de larven eten), kikkers en padden. Zorg er dus voor dat je tuin een fijne plek is voor deze dieren. Zij helpen je graag van je plaagdiertjes af!

Deze paars-groen gestreepte kever kan je rozemarijn beschadigen.

V Welke planten kan ik volgende winter in potten tegen een muur op het noorden zetten?

A Planten in potten vrolijken een muur op het noorden zeker op, maar ze moeten wel genoeg water krijgen en kunnen gestrest raken. Als het mogelijk is, kun je het beste een of meer tegels uit de grond wippen en je planten in de grond zetten in plaats van in potten.

Kan dat niet, dan is een goede plantsuggestie voor in potten en bakken de Japanse sierkwee *Chaenomeles x superba* 'Pink Lady'. Die is bladverliezend en heeft van maart tot mei roze bloemen. Probeer ook een winterbloeiende clematis, zoals *Clematis cirrhosa* var. *purpureascens* 'Freckles'. Die draagt framboos-gespikkelde bloemen van december tot februari. Niet alleen is hij wintergroen, maar hij heeft ook geur!

De rode bessen van *Pyracantha* 'Red Star' vrolijken een muur in de winter op.

Tot slot zijn planten met winterbessen altijd goed om een muur op te fleuren. Denk aan de vuurdoorn *Pyracantha coccinea* 'Red Star', die bloeit in de lente en zomer en pronkt met felrode bessen in de herfst en winter.

V Hoe lokken we meer vogels in onze nieuwe tuin?

A De beste manier om je tuin aantrekkelijk te maken voor vogels, is door te zorgen voor plekken om te nestelen, rusten, eten en verschuilen voor roofdieren. Onze inheemse eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*) krijgt witte bloemen in het voorjaar en bessen in de herfst, en vogels vinden een veilig heenkomen tussen de doorns. Vuurdoorn (*Pyracantha*) heeft dezelfde eigenschappen. Verder krijgt hij rode bessen die oranje afrijpen. Je kunt hem aanplanten als losse struik of als heg. De cultivar 'Dart's Red' is beter bestand tegen schurft dan andere vuurdoornsoorten en zijn vruchten zijn matrood.

Bomen met rode vruchten, zoals lijsterbes *Sorbus aucuparia*, lokt in de winter lijsters en (als je geluk hebt) pestvogels. Zelfhechtende klimplanten, zoals klimop, bieden goede nest- en voedselplekken voor winterkoninkjes en heggenmussen, evenals een habitat voor insecten. Voor de interessante klimopsoorten kun je terecht bij diverse kwekerijen.

Vogels helpen je bij het bestrijden van allerlei plaagdierpjes, dus hang nestkasten op voor pimpelmezen. Zij eten rupsen en luizen. De lijsters helpen je met het opeten van slakken. Leg voor hen een platte steen neer waarop ze slakkenhuisjes kapot kunnen slaan.

Meidoorn krijgt witte bloemen die insecten lokken en bessen waar vogels gek op zijn.

Clematis tangutica vormt goed nestmateriaal voor vogels.

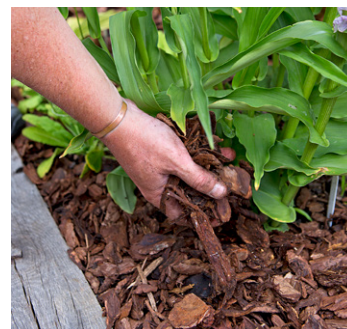
V Waarmee kan ik een dode klimop vervangen om meer tuindieren aan te trekken?

A Er zijn veel klimplanten die nuttig zijn als schuilplek, nestgelegenheid, nestmateriaal, bloemen voor nectar en stuifmeel, en vruchten of bessen voor voedsel. Een plek op het noorden maakt het vinden van geschikte planten wat lastiger, maar het is niet onmogelijk.

Je kunt natuurlijk kiezen voor een andere klimopsoort, maar een klimhortensia is ook een prima keuze. Verder zou je wat eenvoudige steunen kunnen maken voor kamperfoelie, zoals *Lonicera periclymenum* 'Graham Thomas', of een clematis. Een *Clematis tangutica* levert nectar en stuifmeel en ook vormen zijn pluizige zaadhoofden uitstekend nestmateriaal voor vogels. Je zou hiervoor zelfs potten kunnen gebruiken, maar dan wel zo groot mogelijk – liefst ter grootte van een halve regenton.

V Mijn voordeur ligt op het noorden. Wat kan ik daar in potten planten?

A Hoge planten naast een voordeur zien er prachtig uit. Probeer vormsnoei met planten in de spiraal- of piramidevorm. Of zet een paar clematissen tegen een metalen of houten obelisk, zoals de fluweelpaarse *Clematis viticella* 'Etoile Violette' (bloeitijd: jul-sep), of *C. koreana* 'Amber', met gele en roomwitte bloemen (in apr-jun). De bleke bloemen behouden hun kleur langer in de schaduw.

Een mulchlaag helpt bij het onderdrukken van onkruid.

V Ik ben 76 jaar. Hoe zorg ik voor minder werk in mijn tuin?

A Pas je tuin aan door verhoogde bedden aan te leggen. Je hoeft dan niet zo ver te bukken. Maak ze echter niet te breed, zodat je overal makkelijk bij kunt.

Vul gaten in borders met groenblijvende bodembedekkers en mulch tussen de planten met een 7,5 cm dikke laag boomschors. Op die manier onderdrukt je het onkruid tot de bodembedekkers die taak overnemen.

Plant bontbladige, groenblijvende struiken die het hele jaar kleur geven. Je hoeft deze slechts licht te snoeien om ze mooi te houden.

Kies ergonomische snoei- en takkenscharen om te voorkomen dat je je vingers en polsen overbelast. Zet zware potten op trolleys met wieltjes, zodat je ze makkelijk kunt verplaatsen. En wordt het je echt te zwaar, roep dan vooral hulp in! Zeker maaien en het snoeien van heggen kan belastend zijn. Je tuin moet een bron van plezier zijn, niet van zorgen.

V Wormenbak of warm composteren, wat is beter voor mijn voedselafval?

A Warm composteren werkt uitstekend voor het afbreken van voedselresten. Maar ook wormenbakken zijn geweldig. Die produceren bovendien 'wormenthee', wat je kunt gebruiken als vloeibare plantenvoeding. Beide zijn dus geschikt. Het hangt dus eigenlijk alleen van je eigen voorkeur af.

Wormen zetten je keuken- en tuinafval om in voedingsrijke compost.

V Ik heb geen kas. Hoe kan ik toch warmteminnende planten zaaien?

A Het is meer dan de moeite waard om te investeren in een verwarmde kweekbak of warmtemat. Hiermee kun je veel meer soorten planten uit zaad opkweken op je vensterbank, zowel eetbare als sierplanten.

Wanneer de zaailingen zijn opgekomen, moet je ze verspenen om ze meer ruimte te geven om verder te groeien. Als ze niet genoeg licht krijgen, worden ze lang en dun, maar het helpt als je ze een paar keer per dag draait

op je vensterbank. Om voor meer licht te zorgen, kun je alle potten en zaai bakken op een tray zetten die is bedekt met aluminiumfolie. Ook kun je licht van achter de plantjes weerkaatsen met een reflecterend oppervlak. En je zou LED-groeilampen kunnen aanschaffen om je zaailingen van voldoende licht te voorzien.

Zorg ook voor genoeg ventilatie. Als de zaailingen af en toe wat 'wind' voelen, zullen hun stelen sterker worden.

Verwarmde kweekbakken geven zaden warmte om te ontkiemen.

Heb je woekerend driekantig look in de tuin, eet het dan gewoon op!

V Deze bloem komt elk jaar terug langs het water achterin mijn tuin. Wat is het?

A Dit is *Allium triquetrum*, ook wel bekend als driekantig look. Hij komt oorspronkelijk uit het Middellandse Zeegebied, maar is hier al begin twintigste eeuw opgedoken en vervolgens verwilderd. Op rijke grond zaait dit plantje zich naar hartenlust uit, dus hij is zeer geschikt om te laten verwilderen. De hele plant is eetbaar en de smaak houdt het midden tussen ui, knoflook en komkommer.

V Hoe kan ik mijn lupines het beste vermeerderen?

A Je zou lupines in het voorjaar kunnen delen, maar dat is een delicaat klusje vanwege de sterke, centrale penwortel. Het is makkelijker om in het voorjaar stekken te nemen, zodra de plant weer begint te groeien. Pak een jonge scheut en trek die naar beneden tot hij loskomt van de ouderplant. Zet deze stek in een mix van gelijke delen (turfvrije) potgrond en perliet of scherp zand. Vaak kun je de stekken al na een paar weken uitplanten. Om de planten sterker te maken, kun je echter beter voorkomen dat ze al in het eerste jaar bloeien. Dat doe je door de knoppen eruit te nippen.

Je kunt lupines het makkelijkst vermeerderen door ze te stekken.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM, CREATIVE COMMONS/MENERKE BLOEM

20% KORTING
bij Pixum met code*:
LEKKERGOEN-20

pixum
Altijd de mooiste foto's

DUURZAME FOTOBOKEN

De mooiste fotoboeken maak je bij Pixum met FSC®-gecertificeerd premium fotopapier.

Benieuwd? Bezoek Pixum.nl of download de Pixum App.

* Deze code berekent 20% korting op alle fotoboeken via de website of de app van Pixum, niet op de verzendkosten. Geldig t/m 1-6-2022.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

In deze rubriek

- 60** Oogsten zonder omhaal
- 65** Inheemse held: daslook
- 68** Voorjaar in een handomdraai
- 73** Maak een verhoogd bed
- 77** Vergroen je muren
- 81** Alles over de lipstickplant
- 84** Aronskelken: altijd anders
- 88** Kweek de lekkerste tomaten ooit
- 92** Je eigen pluktuin in Engelse stijl

p. 68

p. 77

p. 84

p. 88

Carol plukt
pronkbonen. Zaai ze
nu, dan kun je over
een paar maanden
oogsten.

“Zelf groenten kweken is gemakkelijk. Er kan onderweg wel wat misgaan, maar de meeste inspanningen zullen slagen.”

OOGSTEN ZONDER OMHAAL

Heb je nog nooit zelf groente gekweekt of heb je het geprobeerd, maar zonder resultaat? Carol Klein vertelt je hoe je gegarandeerd de hele zomer lekkere groenten oogst.

Toen we 43 jaar geleden op Glebe Cottage aankwamen, waren we vastbesloten zelf wat groente en fruit te kweken. Het was geen halszaak, maar het leek gewoon vanzelfsprekend omdat aan alle voorwaarden was voldaan: we hadden het land, de tijd en de wil om ten minste een deel van ons eigen eten te telen.

Een aardige en romantische vriend, overtuigd van de haalbaarheid van onze landelijke idylle, gaf ons het boek *Leven van het Land* van John Seymour (Engelse titel: *The Complete Book of Self-Sufficiency*). Wat een geweldig boek! Seymour was zijn tijd in heel veel opzichten ver vooruit. Hij was een pionier op het gebied van zelfvoorzienend leven en schreef over kwesties als klimaatverandering en de vergroening van onze planeet. Het andere boek waarop we leunden was van de Royal Horticultural Society, *The Vegetable Garden Displayed*. Deze 'moestuinbijbel' hebben we nog steeds, compleet met modderige vingerafdrukken.

Het was nooit bij me opgekomen dat het moeilijk zou zijn om groenten te telen. Misschien kwam dat door een gebrek aan voorstellingsvermogen in combinatie met de wetenschap dat de mensheid al duizenden jaren zelf voedsel verbouwt.

Vanaf het moment dat de mens stopte met het nomadenleven als jager-verzamelaar en zich in vaste nederzettingen vestigde, heeft hij het land bewerkt. Toen de industriële landbouw het overnam, verloren de meeste mensen de dagelijkse controle over hun voedselvoorziening en was het ook niet meer nodig om zelf voedsel te verbouwen. En over het algemeen is het niet moeilijk om zelf groenten te telen.

Er kan onderweg wel wat misgaan, maar de meeste inspanningen zullen slagen. Tenminste, als we een paar logische principes volgen. Het heeft bijvoorbeeld geen zin om erwten of stokbonen te kweken als we ze geen steunen geven. En sla- of rucolazaailingen moeten niet op een kluitje blijven staan, maar worden verspeend of uitgedund. Er is niets mysterieus aan, hoewel het plukken van je eerste zongerijpte tomaat absoluut iets magisch heeft, evenals het vlechten van een streng knoflook voor je wintervoorraad.

Raak nooit ontmoedigd, je volgt simpele natuurwetten. Ongeduld kan wel een probleem vormen. In onze tweede zomer hier had ik een stuk grond schoongemaakt en erwten gezaaid. Er gebeurde niets, dus vroeg ik na een paar weken mijn buurman, de plaatselijke dominee, om advies. Toen we naar de zaaiplek liepen, zagen we dat er groene scheutjes boven de grond uit piepten. Ik weet nog steeds niet of hij daar wel of niet voor gebeden had.

Carols gemakkelijke groenten

Aardappelen

Aardappelen nemen weliswaar veel plek in, maar zijn zeer eenvoudig te telen. Het is nu de perfecte tijd om ze te poten. Als je niet veel ruimte hebt, kun je ze zelfs in een grote pot of zak kweken. Je kunt dan het beste kiezen voor vroege of nieuwe aardappelen. Deze nemen de minste ruimte in en worden het vroegst geoogst, waarna je de ruimte opnieuw kunt gebruiken, bijvoorbeeld voor prei of sla.

Sla

Of je nu van gemengde sla, pluksla of kropsla houdt, dit is een van de meest veelzijdige groenten. Mijn favoriet is 'Little Gem', een ware allrounder. Zaai elke veertien dagen een beetje. Zo voorkom je dat je de ene week te veel en de week daarna niets meer te oogsten hebt.

Tomaten

Tomaten zijn zeer populair, want ze leveren in de zomer en het najaar lang vruchten, en zijn een van de meest productieve groenten. Hoewel ze wat beschutting fijn vinden, hoeft je geen kas te hebben om ze te kweken. Kies een variëteit die je buiten kunt

zetten. De klassieke 'Gardener's Delight' is een prachtige, bekroonde, kleine tomaat. *Ga naar p. 89 voor meer tips voor het telen van tomaten.*

Rode bieten

Rode biet is gemakkelijk, mooi en lekker. We telen er zoveel mogelijk, het hele seizoen door. De zaden zijn vrij groot – eigenlijk bestaat elk zaadje uit meerdere zaadjes. Zaai in modules, één zaadje per module. Wanneer de zaailingen hun eerste echte blaadjes en een wortelstelsel hebben, plant je ze in rijke grond uit. Geef royaal water.

Pronk- en stokbonen

Ruimtegebrek verhindert je niet om deze groenten te telen, want ze groeien omhoog en gebruiken weinig grondruimte in verhouding tot hun opbrengst. Bij vorst gaan ze dood, dus zaai ze binnen – één zaad per pot – en gebruik de kiem- en zaailingentijd om buiten een klimstructuur voor te bereiden. Het makkelijkste is om lange bamboestokken bovenaan samen te binden. Hoe groter de omtrek, hoe meer bonen je kunt kweken.

Snijbiet

Tomaten

Sla

Uien en sjalotjes

Palmkool

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

Aardappelen

“Aardappelen zijn zeer eenvoudig te telen en het is nu de perfecte tijd om ze te poten.”

Courgettes

Rode biet

Stokbonen

Rucola

Rucola

Deze bladgroente is gemakkelijk en smakelijk. Zaai meerdere partijen na elkaar in zaaibakken of in de koude grond. Als je weinig of geen grond hebt, zaai dan dun in een pot of diepe zaaibak en oogst de blaadjes als bij pluksla. Blijf na de eerste oogst water en mest geven.

Courgettes

Absoluut de gulste groente van allemaal: een paar planten zijn goed voor een gestage aanvoer voor een gezin van vier personen. Ze zijn vorstgevoelig, dus je moet ze binnen zaaien. Duw de grote, platte, ovale zaden net onder het grondoppervlak, op hun kant om rotten te voorkomen. Geef elk zaadje een eigen pot, zet die op een warme, lichte plek – een vensterbank is goed – en geef regelmatig water. Plant de courgettes pas uit als het risico op vorst is geweken.

Snijbiet

Snijbiet is winterhard en probleemloos, en zit boordevol vitaminen en mineralen. Zaai meteen in de koude grond of in individuele modules, net als rode biet. Een korte rij planten voorziet je de hele winter van verse bladeren.

Sluit-, boeren- en palmkool

Deze koolsoorten zijn eenvoudig uit zaad op te kweken. Zaai in zaaibakken of in korte rijen in een hoekje van de moestuin. Verhuis ze daarna naar hun definitieve plek. Mocht je de zaaifase willen overslaan: net als veel andere groenten zijn koolsoorten beschikbaar als plugplanten, dat wil zeggen als jonge planten in modules. Alle koolsoorten wortelen diep en moeten na het planten goed worden aangedrukt. Bescherm de kolen met een net tegen koolwitjes.

Uien en sjalotjes

Iedereen heeft uien nodig. Ze laten zich goed bewaren en zelfs in een kleine tuin kun je er genoeg kweken om tot ver in de winter een voorraad te hebben, vooral als je diepe, rijke grond hebt. Het is nu de perfecte tijd om plantuitjes (speciaal voorbereide bolletjes) te poten en het is ook je laatste kans om sjalotjes te planten. Wij hebben zware grond, dus we planten ze in iets verhoogde richels om de drainage te verbeteren en de bollen beter te laten rijpen.

Kweek wat je eet

Eerst de belangrijkste vraag: wat wil je kweken? Er zijn namelijk veel mensen die groenten telen die wel gemakkelijk zijn, maar die ze niet lekker vinden.

Zelf groenten kweken draait om smaak. Je groenten komen zo vanuit de grond op tafel, zo vers en lekker mogelijk. Er bestaat een immens verschil tussen de smaak van sla die je met dauwdruppels en al uit de tuin haalt en een zak slabladjes uit de supermarkt die met chloorwater zijn gewassen. Als je je eigen groenten teelt, weet je precies wat erin en erop zit, vooral als je biologisch te werk gaat. Als je groenten meteen na het oogsten eet, gaat er niets verloren. Ze zitten boordevol vitaminen, mineralen en sporenelementen, en zijn heel gezond voor jou en je gezin. De langste reis die de groente aflegt, is tussen je tuin en je eettafel. Duurzamer kan het niet.

Aan de slag

Het voorjaar is de allerbeste tijd om van start te gaan. De grond wordt warmer en de dagen worden langer. Veel van de makkelijkste groenten zijn volledig winterhard, maar sommige andere, waaronder een paar zeer productieve groenten zoals courgettes, tomaten en zelfs aardappelen, zijn vorstgevoelig. Maar je hoeft niet te wachten totdat alle risico op vorst is geweken voordat je kunt beginnen en een kas is niet noodzakelijk.

Vorstgevoelige groenten kun je zaaien in zaaiakken of potten op een warme, lichte vensterbank. Daar kunnen flink wat potten staan, maar vergeet niet dat je binnenkort alle zaailingen moet verspenen en – zeker als ze vorstgevoelig zijn – naar individuele potten moet verhuizen voordat je ze kunt uitplanten. Dus de benodigde ruimte neemt exponentieel toe. Het loont om het simpel te houden, vooral als je nog niet veel ervaring hebt. Richt je op een paar eenvoudige groenten in hoeveelheden die je aankunt. In het begin van het seizoen ben ik altijd te ambitieus over wat ik aankan en deze overoptimistische houding heeft gevolgen: in juni zijn er altijd te veel zaailingen en voel ik me verplicht om alles uit te planten.

Probeer erachter te komen hoe lang de verschillende groenten in de grond zullen staan, dan weet je wanneer er weer ruimte is voor nieuwe groenten. Bedenk wat die nieuwe groenten zijn en reken dan uit wanneer je die zou moeten zaaien, verspenen en oppotten om zeker te weten dat de planten klaar zijn om het over te nemen nadat je de aardappelen gerooid of de vroege erwten geplukt hebt. Het is mijn ervaring dat het nooit helemaal perfect verloopt, maar in een moestuin gaat het niet om perfectie. Het gaat om het avontuur, het plezier en het kweken van groenten die je lekker vindt.

Plant stokbonen aan de voet van een klimstructuur nadat het risico op vorst is geweken.

Adviezen voor een goede oogst

- ✓ Kies betrouwbare variëteiten en praat eventueel met burens over wat bij hen in de tuin een goede oogst levert. Maar durf af en toe ook het avontuur aan te gaan.
- ✓ Bereid de grond voor op het planten van de groenten. Voeg voldoende organisch materiaal toe, zoals compost gemaakt in je eigen tuin.
- ✓ Gebruik altijd zaaigrond van een goed merk voor het zaaien in potten of zaaiakken, in plaats van zelfgemaakte potgrond. Zo verklein je het risico op ziektekiemen.
- ✓ Maak optimaal gebruik van de ruimte door opeenvolgende teelt: plant of zaai na het oogsten van een groente meteen de volgende soort.
- ✓ Pas wisselteelt toe. Dat houdt in dat je volgend jaar groenten uit dezelfde groep – koolsoorten, wortelgroenten, alliums of peulvruchten – niet op dezelfde plek kweekt. Zo voorkom je ziektes en bodemmoeheid.
- ✓ Zaai dun als je in potten of bakken zaait, zodat de zaailingen voldoende ruimte hebben om zich te ontwikkelen.
- ✓ Geef zorgvuldig water tijdens droge perioden, het liefst regenwater (plaats regentonnen!), dan kunnen planten zonder onderbreking groeien.
- ✓ Maak je eigen vloeibare plantenmest: zet bladeren van diepgewortelde planten onder water en laat ze rotten. Gier van smeewortel en brandnetels werkt heel goed.
- ✓ Probeer combinatie-teelt: combineer groenten met bloemensoorten die helpen ongedierte te weren en nuttige insecten aan te trekken.
- ✓ Composteer alle tuinafval om zelf compost te maken. Je composthoop is de beste manier om de grond te verbeteren en staat centraal in een zelfvoorzienende moestuin.

VOLGENDE MAAND Carol onthult wat haar favoriete schaduwplanten zijn.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Daslook *Allium ursinum*

Sieruien (*Allium*) zijn er in diverse soorten en deze vaak kleurrijke cultivars worden veel verkocht voor in tuinen. In Nederland zijn ook diverse soorten *Allium* in het wild te vinden, waarvan bieslook en daslook de bekendste zijn.

Ik, daslook, ben een overblijvende plant uit de narcisfamilie (*Amaryllidaceae*) en in Nederland wettelijk beschermd. Ik word zo'n 20-40 cm hoog en mijn blad is lancetvormig en aan de bovenkant glanzend. Mijn bloemen staan in losse, bolvormige schermen en zijn prachtig zuiver wit. Ze geuren naar uien en knoflook, evenals het blad wanneer het wordt gekneusd. Ik bloei hoofdzakelijk van april tot en met begin juni en ben een aantrekkelijke bijenplant die zowel nectar als stuifmeel levert. Ook word ik bezocht en bestoven door (zweef-)vliegen, kevers en dag- en nachtvlinders.

Ik kan, net als bijvoorbeeld lielevrouwebedstro, hele tapijten vormen die tijdens de bloei een uitbundig voorjaarsaspect geven. Ik heb een duidelijke voorkeur voor vochthoudende, voedsel- en humusrijke kalkhoudende bodems. In het wild groei ik met name in hellingbossen, holle wegen, onder heggen en in struwelen.

Van oudsher werd ik al door de Kelten en de Romeinen gewaardeerd en aangewend als geneeskrachtige plant, onder andere tegen verkoudheid, griep en keelpijn.

Zowel de bovengrondse als de ondergrondse delen van mij zijn eetbaar. Mijn (jonge) blad, geoogst voor de bloei, smaakt heerlijk op brood en kaas. Je kunt er ook een prima pesto van maken of het blad verwerken in salades, soepen, boter, kwark en kaas. Ik word nog wel eens verward met het giftige lelietje-van-dalen, maar er zijn duidelijke verschillen. Het meest duidelijk zijn de verschillende bloeiwijzen en mijn knoflookgeur, die het lelietje niet heeft.

Ik ben een aantrekkelijke, laagblijvende plantensoort voor de tuin, bijvoorbeeld onder loofbomen en onder struiken en heggen die (lichte) schaduw bieden en waar de grond niet te droog wordt. Ik ben bodembedekkend, ken een rijke bloei en kan sterk uitbreiden – ik kan zelfs zevenblad verdringen – maar overtollige planten kunnen in het voorjaar prima worden geoogst. In tuinen ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met inheemse soorten als gele dovenetel, lielevrouwebedstro, gevlekt longkruid, bosandoorn, bosanemoon, slanke sleutelbloem, gewoon speenkruid en wilde akelei.

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

VOLGENDE MAAND: Gewone smeewortel (*Symphytum officinale*)

Vrolijk *voorjaar*

Aan de slag voor
maandenlang kleur

BBC

10 tips om je tuin natuurvriendelijker te maken

april 2022

Gardeners'
World

Gardeners' World

**Vrolijk
Voorjaar**

Ga nu aan de slag voor
maandenlang kleur

Monty's geheimen
voor zaaisucces

INSPIRATIE

De beste planten voor
een groene muur

AAN DE SLAG

Kweek klimplanten
in potten

INSPIRATIE

Stap voor stap
naar jouw lekkerste
tomatenoogst ooit

Om te zoenen: lipstickplant • Dave Goulson: "Zo doen bestuivers hun werk"
Smaak van de maand: citroengras • Je groentetuin in potten

12x

van €83.88 voor

€50,-

Abonneer je nu via
www.gardenersworldmagazine.nl/abo

Deze actie is geldig t/m 18 april 2022 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

Voorjaar in een *handomdraai*

De makkelijkste en snelste manier om je tuin in lentesfeer te brengen is door een pot te beplanten. Of je nu een somber hoekje of een saai zitje hebt, we hebben er een oplossing voor.

Onderhoudsarme charme

- 1 1 x *Phlox subulata* 'Early Spring Lavender'
- 2 1 x *Phlox douglasii* 'Crackerjack'
- 3 1 x *Saxifraga* 'Apple Blossom' (mossteenbreek)
- 4 1 x *Scleranthus biflorus*
- 5 1 x *Thymus* 'Bressingham' (tijm)
- 6 1 x *Sempervivum arachnoideum* 'Rubrum' (spinnenwebhuislook)
- 7 Zinken schaal met een diameter van 25 cm

Als je je potten vaak vergeet water te geven, dan zijn droogtetolerante, onderhoudsarme alpiene planten iets voor jou. Deze compositie van lage, bodembedekkende planten vormt een charmant miniatuurlandschap dat klein genoeg is om op een tafel te staan, zodat je van dichtbij van de details kunt genieten. Knip de vlambloemen en steenbreek na de bloei terug, zodat je zeer aanbare groene kussentjes onderhoudt.

Een voorjaarspot beplanten

1 Kies een pot met drainage-gaatjes. Vul die voor de helft of twee derde met turf-vrije universele potgrond. Druk licht aan met je vuisten. Voeg voor alpiene planten grit toe om de drainage te verbeteren.

2 Zet de hogere planten in het midden of achteraan, de lagere en hangende soorten langs de randen. Laat ruimte tussen alpiene planten, maar zet de andere planten dicht bij elkaar voor een onmiddellijk effect.

3 Begin achteraan of in het midden. Haal elke plant uit zijn pot en zet hem op zijn plek. Verdeel de potgrond zodanig dat uiteindelijk alle planten op gelijke hoogte staan, 2 tot 3 cm onder de rand van de pot.

4 Vul gaten op met extra potgrond en druk die aan. Bedek de grond in een alpiene pot met een laag decoratief grit. Geef meteen royaal water en daarna telkens wanneer de bovenste 3 cm grond droog is.

Licht de schaduw op

- ① 2 x *Brunnera macrophylla*
'Jack Frost' (Kaukasisch
vergeet-mij-nietje)
- ② 1 x *Saxifraga umbrosa*
(schildersverdriet)
- ③ 1 x *Epimedium grandiflorum*
'Lilafee' (elfenbloem)
- ④ 1 x *Hosta* 'Blue Mouse Ears'
(hartlelie)
- ⑤ 1 x *Ajuga reptans*
'Burgundy Glow' (zenegroen)
- ⑥ Ovale metalen teil met
handgrepen, 43 x 31 cm

Dit vijftal winterharde vaste planten met frêle bloemen en mooi loof is zeer tevreden in een schaduwrijk hoekje. De pollen van al deze planten zullen geleidelijk breder worden, waarna je ze kunt splitsen en in de tuin of andere potten zetten.

Leuk en lekker

- ① 1 x gemengde pluksla
- ② 1 x rode biet 'Boltardy'
- ③ 1 x spinazie 'Lazio'
- ④ 1 x *Rumex acetosa* (veldzuring)
- ⑤ 1 x *Viola* 'Beaconsfield'
- ⑥ 1 x *Salvia officinalis* 'Purpurascens' (roodbladige echte salie)
- ⑦ Houten kruidenkistje, 25 x 35 cm

Deze bladerrijke compositie geeft een rijke oogst voor in de keuken, bijvoorbeeld in salades. De vioolbloemen zijn eetbaar, maar alleen wanneer ze biologisch geteeld zijn. Oogst pluksla vaak om tot in de zomer een gestage aanvoer te houden. Pluksla, rode biet, spinazie en zuring kun je als plugplanten kopen, maar je kunt ze ook eenvoudig en snel uit zaad opkweken.

Zonnevlammen

- ❶ 2 x *Heuchera* 'Ginger Ale' (purperklokje)
- ❷ 1 x *Phlox divaricata laphamii* 'Chattahoochee' (voorjaarsvlambloem)
- ❸ 1 x *Erysimum* 'Apricot Twist' (steenraket)
- ❹ 3 x *Lysimachia nummularia* 'Aurea' (geel penningkruid)
- ❺ 1 x *Geranium x antipodeum* 'Purple Passion' (ooievaarsbek)
- ❻ Terracotta pot met een diameter van 38 cm

Deze energieke combinatie van schitterende kleuren vrolijkt je tuin gegarandeerd op en blijft wekenlang mooi. Alle planten kunnen begin zomer gemakkelijk naar de tuin of andere potten worden verhuisd. Purperklokjes vormen het hele jaar door uitstekende potplanten en steenraket gedijt goed in een zonnige, goed drainerende border. Penningkruid is perfect om over de randen van plantenhangers te laten groeien.

“Als ik eerlijk ben, is er niets wat ik in de tuin liever doe dan voedsel verbouwen voor mijn gezin.”

Adams project voor het weekend

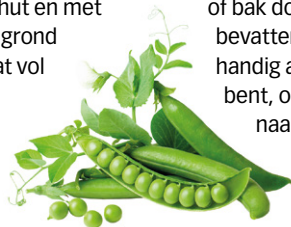
Verhoogde bedden

Adam Frost vertelt hoe je een verhoogd bed maakt. Volg de simpele instructies en je hebt in één weekend een moestuin.

Verhoogd bed

Stap voor stap uitgelegd

De tijd van het jaar nadert waarin de moestuin echt losgaat – en als ik eerlijk ben, is er niets wat ik in de tuin liever doe dan voedsel kweken voor mijn gezin. Toen we in 2016 naar ons huis verhuisden, was het eerste wat ik wilde doen een moestuin aanleggen. Ik vond de perfecte plek: beschut en met goed licht. Maar de grond was levenloos en zat vol puin. Ik maakte verhoogde bedden zodat ik nieuwe grond kon toevoegen en niet behoefde te graven, maar ook omdat ik het heerlijk vind ze te maken. Ik maakte diverse bedden van verschillende grootte die er mooi uitzien en me helpen betere groente te telen. Verhoogde

bedden zijn de oplossing voor veel tuindilemma's. Je kunt op elke hoogte bouwen, het type grond aanpassen aan je fruit of groente (veel groenten houden van kalkrijke grond, terwijl fruit de voorkeur geeft aan zure grond) en ze houden vocht veel langer vast dan een pot of bak doordat ze meer grond bevatten. Ze zijn ook heel handig als je minder mobiel bent, omdat ze de tuin optillen naar jou. En ik zal je een geheim verklappen: de hoekpalen van mijn verhoogde bedden helpen me weer overeind te komen! Daar komt nog bij dat ze mooi zijn en goedkoop om te maken. Hier gebruik ik nieuw hout, maar in het verleden heb ik ook oude pallets en restjes metalen strips gebruikt.

Je hebt nodig

- ☐ 2 planken van steigerhout (240 cm lang, 22,5 cm breed)
- ☐ Houten paal (5 cm x 5 cm breed). Deze wordt in vier stukken van 110 cm lengte gezaagd.
- ☐ Meetlint, tekendriehoek en potlood
- ☐ Zaag
- ☐ Snoerloze schroevendraaier
- ☐ Troffel
- ☐ Kruiwagen
- ☐ Vork of spade
- ☐ Betonmix (9 delen ballast op 1 deel cement)
- ☐ Moker
- ☐ Luchtbelwaterpas
- ☐ Schroefogen, verzinkt staal, 60 mm, en schroeven, 60 mm

7 Breng wat nat cement aan in elke hoek om de palen en het bed op hun plaats te houden als alles eenmaal stevig en waterpas staat – meer dan een emmer heb je niet nodig. Laat rusten tot de volgende dag.

1 Zaag je planken op een werkbank of ander plat oppervlak met behulp van een tekendriehoek en een meetlint in stukken van 120 cm. Als de planken stalen uiteinden hebben, laat je die zitten als bescherming.

4 Bevestig op dezelfde manier een tweede plank aan de twee palen. Graaf gaten in voorbereide grond voor je palen en zet ze op hun plaats. Schroef dan de derde plank vast aan de palen erachter.

8 Maak de grond in het bed, die je tijdens het bouwen waarschijnlijk hebt platgedrukt, los met een vork. Controleer of de houten structuur stabiel is en stevig in de grond staat en vul haar dan op met aarde.

2 Meet en markeer de palen en zaag ze in stukken van 110 cm. Markeer elke paal dan op 10 cm vanaf de onderkant: tot daar worden de palen in de grond onder de planken gestoken.

3 Leg twee palen op de grond en leg een plank boven de markering van 10 cm, met de plank evenwijdig aan de palen. Bevestig de plank door aan elke kant twee schroeven vast te draaien.

5 Zorg dat de stalen uiteinden van de planken (als die er zijn) de gezaagde hoeken overlappen, ter bescherming tegen het weer. Of maak het hout van tevoren weerbestendig. Bevestig de laatste plank.

6 Controleer met een luchtbelwaterpas of het bed overal waterpas staat. Tik het bed met een hamer op zijn plek, voeg grond toe rond de palen en druk die aan om het verhoogde bed op zijn plaats te houden.

9 Vul het bed helemaal tot bovenaan – de grond zal nog wat inklinken tot onder de rand. Gebruik onkruidvrije aarde van goede kwaliteit, het liefst aarde waar goed verteerde stalmest doorheen is gespit.

10 Markeer met behulp van een meetlint elke paal 3 cm vanaf de bovenkant en bevestig aan elke paal twee stalen schroefogen. Daar komt het touw doorheen voor een beschermend net of vliesdoek.

Tips voor verhoogde bedden

Voor een goede opbrengst van gewassen is de locatie cruciaal, want bij lage lichtniveaus zul je minder gewassen kunnen verbouwen. Ik zorg dat mijn verhoogde bedden ergens staan waar ze de meeste dagen zo'n 6 tot 8 uur goed zonlicht krijgen. Kijk waar in jouw tuin het licht valt en controleer dan of er op de plek van je keuze ook genoeg regen valt.

Als je het bed onder een boom of naast een schutting zet, beperk je de hoeveelheid regen die de grond kan bereiken (regenschaduw). Het spreekt voor zich dat je minder water hoeft te geven naarmate je moestuin meer regen krijgt. Als je de bodem bemest, kun je veel planten dicht bij elkaar zetten zonder dat ze hoeven te concurreren om voedingsstoffen. Ik breng elk jaar een laag mest of bodemverbeteraar aan en geef hongerige gewassen zoals tomaten een boost met extra, vloeibare voeding.

■ Loop niet op je verhoogde bed, zodat de grond niet wordt samengeperst. Als je hogere planten in het midden zet en neerhangende groenten aan de randen, kun je er makkelijker bij.

■ Mulch in hoogzomer met goed verteerde stalmest om te voorkomen dat planten uitdrogen. Verhoogde bedden voeren water sneller af dan aarde op grondniveau.

■ Blijf de aarde aanvullen als je planten weghaalt. Zo voorkom je dat het niveau van je bed daalt terwijl je gewassen oogst.

■ Bedek vroeg in het jaar met stolpen of vliesdoek, zodat je eerder kunt beginnen met zaaien en dus ook eerder kunt oogsten.

■ Maak meer bedden, als je de ruimte hebt, zodat je je gewassen makkelijker kunt roteren. Daarmee help je plagen en ziekten voorkomen.

“Verhoogde bedden houden vocht veel langer vast dan een pot of bak doordat ze meer grond bevatten.”

BOVEN Bescherm vroege gewassen tegen vorst met vliesdoek of stolpen.

RECHTS Gebruik kaliumrijke voeding voor vruchtdragende gewassen zoals tomaten en courgettes.

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

“Plantenzakken voor aan de muur bieden ruimte aan talloze planten en fleuren kale afscheidingen op.”

Vergroen je muren

Geef meer ruimte aan planten door muren en schuttingen te gebruiken. Nick Bailey laat zien hoe je een levende muur maakt.

FOTO: SARAH OUITTLE

In een kleine tuin telt elke centimeter. Maar je beplantingsruimte is niet beperkt tot de vierkante meters op de grond. Elke tuin, hoe klein ook, heeft verticale ruimte – of het nu een muur of een hek is – waar je planten kunt laten groeien.

Plantenzakken voor aan de muur bieden ruimte aan talloze planten en transformeren kale afscheidingen. Ze zijn er in allerlei vormen, van dure professionele 'groene muren' met irrigatiesystemen tot simpele zakken van stof of jute die je aan de muur hangt.

Met deze makkelijk te bevestigen zakken kan zelfs de meest onervaren tuinier zijn eigen groene muur maken met uiteenlopende planten, van felgekleurde perkplanten tot smakelijke kruiden. Ze zijn ook perfect voor het kweken van eetbare gewassen bij de keukendeur of om terrasmuren op te vrolijken. En dit is een goed moment om een plantenzak te vullen.

Dit heb je nodig

- ❶ *Carex oshimensis* 'Evergold' (zegge)
- ❷ *Hedera helix* (bonte klimop)
- ❸ *Heuchera* 'Indian Summer Cranberry'
- ❹ *Salvia officinalis* 'Purpurea' (salie)

Plus

- Turfvrije, universele potgrond (geen aarde) met voeding met vertraagde afgifte
- Algemene, vloeibare voeding
- Plantenzak met vakken
- Boor, rawlpluggen, schroeven

Een plantenzak aan de muur geeft ruimte om de kleinste plekjes te vullen met uiteenlopende planten.

Een plantenzak vullen

1 Potgrond Het soort potgrond hangt af van de planten die je gebruikt, maar streef naar een turfvrrije, relatief luchtige mix zonder aarde en met voeding die geleidelijk wordt afgegeven. Bevestig de zak aan een stevige muur of schutting en vul elk vak voor driekwart met potgrond.

2 Beplanten Doe de planten in hun vak en druk de potgrond aan rond hun wortels. Uiteindelijk moet de potgrond tot ca. 3 cm onder de rand van elk vak komen, zodat je efficiënter kunt gieten en er minder water overstroomt.

3 Water Nu de plantenzak bevestigd is en de planten stevig in hun vakken zitten, is het tijd om royaal water te geven. Niet alleen klinkt de potgrond daardoor in, maar de wortels kunnen zo ook goed contact met de grond maken, zodat de planten snel kunnen aanslaan.

4 Verzorging Blijf het hele groeiseizoen water geven, zodat de potgrond op 3 cm diepte vochtig is – check dat met je vinger – en let extra goed op als het warm of winderig weer is. Begin na de eerste zes weken eens per maand algemene, vloeibare voeding te geven.

“Met deze makkelijk te bevestigen zakken kan zelfs de meest onervaren tuinier zijn eigen groene muur maken.”

Zet de planten stevig in hun vakken door de potgrond goed aan te drukken.

De beste planten voor een levende muur

Zoek compacte variëteiten die weinig water nodig hebben, het liefst hangplanten of planten die rozetten vormen. Als je winterharde, groenblijvende planten kiest, is je muur het hele jaar mooi.

■ **Polypodium vulgare** De gewone eikvaren is compact en bestand tegen uiteenlopende omstandigheden, van gevlechte tot diepe schaduw en van droge tot vochtige, lichte grond – kortom ideaal voor een plantenzak.

■ **Vetplanten** Droogtebestendige, winterharde vetplanten zoals sedum en huislook slaan makkelijk aan en vragen weinig verzorging. Ze doen het goed op een plek in de volle zon.

■ **Klokjesbloem** Planten zoals *Campanula poscharskyana* doen het van nature goed in muurspleten en tussen stenen. In een plantenzak voelen ze zich dus thuis en komen hun mooie bloemen ook goed uit de verf.

■ **Blauwkussen (Aubrieta)** Dit hangplantje behoort tot de *Brassica*-familie en vormt een tapijt van blauwe, paarse, dieprode of witte bloemen.

■ **Sla** Op een lichte plek is een plantenzak ideaal voor snelgroeiende eetbare gewassen zoals sla. Plant ze als plugplantje en binnen 6-8 weken kun je oogsten.

■ **Kruiden** Diverse mediterrane kruiden, zoals hangende rozemarijn, tijm en lavendel, zullen het prima doen in een plantenzak op het zuiden en geven kleur, geur en smaak.

■ **Uncinia rubra** Dit compacte, groenblijvende siergras heeft prachtige bordeauxrode en roestbruine tinten en contrasteert mooi met planten met blauw of grijs blad.

■ **Muehlenbeckia** Deze hangplant lijkt kwetsbaar, met zijn tere, dunne stengels, bezaaid met ronde miniblaadjes, maar dat is hij zeker niet. In een plantenzak blijft hij tot de herfst mooi.

■ **Meer grote ideeën voor kleine tuinen**

Bestel hem nu voor € 12,99 in onze webshop (www.fnl.nl).

Alles over kamerplanten

Tover je woning om tot een groene oase met onze maandelijkse gids voor kamerplanten.

Lipstickplant

Met een lipstickplant (*Aeschynanthus* 'Mona Lisa') haal je vrolijkheid en sensuele kleur in huis. Deze blikvanger heeft vlezig blaadjes die als een wervelende waterval over de rand van de pot hangen: perfect om aan het plafond te hangen.

Het glanzende blad van de lipstickplant heeft al karakter genoeg, maar als je hem voldoende licht geeft, word je in de zomer ook nog eens beloond met een overvloed aan buisvormige bloemen. Deze komen tevoorschijn uit een donkerrode knop, net als lippenstift die je omhoog draait. Het is een snelle groeier, dus er komen steeds meer opvallende bloemen bij.

FOTO'S SARAH CUTTLE AND JASON INGRAM

De sleutel tot succes bij het verzorgen van een lipstickplant is te onthouden dat het een epifyt, of gastplant, is. In het wild klampt hij zich in tropische regenwouden vast aan bomen. Vocht haalt hij meer uit de vochtige lucht dan uit de bodem. Hij vindt het niet erg als je hem wat laat uitdrogen, maar wel als je hem natte voeten geeft. Geef alleen water als de bovenste 2 cm van de potgrond droog is en geef in de winter minder water.

Om de bloei te stimuleren, moet je hem alleen verpotten als de wortels uit de pot barsten en hem in de zomer om de paar weken een uitgebalanceerde, vloeibare voeding geven (de helft van de aanbevolen hoeveelheid). Gebruik speciale potgrond voor kamerplanten of vetplanten. Is die niet verkrijgbaar, voeg dan perliet of puimsteen toe aan universele potgrond om de drainage te verbeteren. Als je hem goed verzorgt, geeft deze groenblijvende plant meer bloemen dan de gemiddelde kamerplant, wat hem een opvallende aanwinst voor je huis maakt.

Standplaats Houdt van goed licht, maar niet van direct zonlicht. Zet hem op een lichtere plaats als hij niet wil bloeien.

Verzorging Benevel de blaadjes om de paar dagen om de vochtigheidsgraad te verhogen, vooral in de winter, wanneer de lucht droog is door de centrale verwarming.

Bijzonderheden De lipstickplant is inheems in de tropische regio's van Zuidoost-Azië, waar hij op boomtakken groeit en wordt bestoven door honingzuigers.

Vermeerderen

1 Snij gezonde, jonge scheuten van zo'n 12 cm van de plant. Snij daarbij net boven een bladpaar, om te voorkomen dat er lelijke verschrompeling op de stengel van de moederplant ontstaat.

2 Knip de onderste blaadjes eraf en zet de stek in water. Als alle stekken klaar zijn, snij je ze tot slot net onder een knop (bladoksels) af. Doop de stekken vervolgens in stekpoeder en tik overtollig poeder eraf.

3 Vul een bak met een vochtige mix van kamerplantengrond en perliet in een verhouding van 60:40 en druk aan. Maak een gat met een stokje, steek de stek erin, druk aan en herhaal.

4 Doe een doorzichtig dekfel op de bak en zet hem op een lichte, warme plaats. Na een paar weken moeten zich wortels vormen. Laat de potgrond niet uitdrogen – houd de grond vochtig door hem te benevelen.

VOLGENDE MAAND Maak een statement met de ultieme hippe kamerplant – *Monstera*.

Aronskelken: altijd anders

Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in een mooie groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden. Marieke van der Eerden (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en Rogier van Vugt (conservator van de kassen van de Hortus Botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

Rogier: Letterlijk duizenden mensen kwamen kijken. Er stond een rij van meer dan honderd meter lang – en dat alles voor een enkele plant. Maar ja, met een naam als ‘penisplant’ trek je natuurlijk wel de aandacht. De Hortus in Leiden heeft een historie met deze plant. De penisplant is ook niet specifiek een soort, maar een compleet genus van minipenisplantjes die kleiner zijn dan je hand tot reuzen van meerdere meters. De plantenkenners herkennen in de bloeiwijze direct een aronskelk. En als je gaat kijken naar de andere leden van de aronskelkfamilie kom je al snel vele bekenden tegen, zoals de gatenplant, flamingoplant, calla, *Philodendron*, maar ook ... kroos!

De makkelijkste manier om aronskelken te herkennen is door de bloeiwijze. Meestal staan er op een steel een hoop kleine bloemetjes die omgeven worden door een enkel groot schutblad, de zogenaamde spatha. De bloemetjes

FOTO'S: PETRA SONIUS, MARIEKE VAN DER EERDEN, ROGIER VAN VUGT

Amorphophallus decus-silvae in de Hortus Leiden.

worden soms aan het uiteinde van de bloemstengel vervangen door een verdikte structuur en dit geheel heet de spadix. Het verdikte uiteinde dient om bestuivers te lokken.

De bloemetjes moeten natuurlijk voor de nakomelingen zorgen. Ze kunnen gemengd op de spadix zitten of gesorteerd op geslacht. Kroos is zoals gezegd wel een aronskelk, maar

zo minimalistisch dat deze maar een enkel bloemetje produceert en de spathe mist. Maar uit genetisch onderzoek blijkt dat hij toch echt familie is van de gatenplant.

Door hun veelzijdigheid hebben aronskelkachtigen de hele wereld veroverd, je

komt ze tegen in bossen (zoals onze eigen inheemse gevlekte aronskelk), in droge gebieden (zoals de *Dracunculus vulgaris*), op het water (zoals watersla en kroos), in het water (zoals de populaire aquariumplantjes *Anubias* en *Bucepahandra*) en hoog in de boom (zoals *Anthurium* en *Philodendron*). De grootste diversiteit vinden we in de tropen en logischerwijs komen daar ook de soorten vandaan die wij als kamerplant kweken.

Marieke: Al vanaf het begin van de hernieuwde liefde voor kamerplanten, zo rond 2016, zijn aroids (zoals de groep aronskelken ook wel genoemd wordt) gewild en ze blijven sindsdien onverminderd populair. De bonte varianten (zie ons artikel in de *Gardeners' World* van september 2021) gaven nog een extra boost. Geen enkel ander geslacht van planten is zo goed vertegenwoordigd in huiskamers, kanto-

Veelzijdigheid van aroids o.a. *Zamioculcas zamiifolia* 'Raven', *Dieffenbachia* 'Reflector', *Philodendron squamiferum* en *Scindapsus pictus*.

ren en op sociale media. Grote kans dat jij er ook een in huis hebt! Een uitzondering is de gouwe ouwe lepelplant (*Spathiphyllum*): deze oersterke studentenplant heeft de boot totaal gemist als het om de aroid-hype gaat. Ten onrechte, want er is niets mis met deze 'normale' kamerplant, die mooi uitbundig blad maakt en vaak opvallende, spierwitte bloeiwijzen heeft. Kort geleden is er een bonte variant van deze klassieker op de markt gekomen, maar ook die lijkt niet aan te slaan. Terwijl elke willekeurige *Syngonium* met een iets ander vlekje voor veel geld over de toonbank gaat – om vervolgens dood neer te vallen als je er verkeerd naar kijkt (oké, misschien heb ik een persoonlijke vete met *Syngoniums* ...).

R: Vanwege hun fantastische aanpassingsvermogen zijn verschillende soorten van de aronskelkfamilie heel goed in huis te kweken. Vooral het feit dat ze met wat minder licht toekunnen is in de woonkamer handig. De beroemdste soort is ongetwijfeld de *Monstera* of gatenplant. Deze planten kunnen vaak midden in een woonkamer gedijen en dat moet ook wel, want ze worden enorm. Ze komen in het wild voor in Centraal en Zuid-Amerika. Dat laatste geldt ook voor de *Philodendron*-soorten en deze hebben er qua groeiwijze wel wat van weg. Er zijn klimmende en compact blijvende *Philodendrons*. Ze hebben geen gaten in het blad, maar de bladeren kunnen wel een verscheidenheid aan vormen hebben.

Zamioculcas uit tropisch Afrika kent maar één soort die wordt gekweekt, zij het wel in een paar kleurvarianten. Toch is deze plant, die

Philodendron verrucosum.

Aglaonema pictum tricolor heeft een camouflaage patroon.

eruitziet als een kruising tussen een palm en een vetplant, waanzinnig populair. Dit is niet raar, want hij is ijzersterk en gaat als kamerplant bijna voor altijd mee.

Aglaonema's komen uit Zuidoost-Azië, waar ze op de bodem groeien van het regenwoud. Ze zijn vaak iets gevoeliger voor droge lucht, maar toch heel makkelijk. Het blad is altijd simpel van vorm, maar de kleuren en patronen zijn eindeloos. Een van de mooiste en ook meest gezochte is *Aglaonema pictum* var. *tricolor*.

Het geslacht *Anthurium* is vooral bekend van de flamingoplant. Deze worden gekweekt vanwege de artistiek ogende bloeiwijzen, maar er zijn ook soorten die voor het blad worden gekweekt. *A. clarinervium*, *A. crystallinum* en *A. vittarifolium* zijn enkele voorbeelden.

Alocasia is lastiger in huis, maar toch enorm populair vanwege zijn bijzondere bladkleuren en structuren – sommige zijn metallic en andere hebben een soort antislip-profiel op hun blad.

Philodendron squamiferum.

Dieffenbachia.

Bloei *Dieffenbachia* 'Reflector'.

Bloei van *Alocasia* 'Nairobi Nights'.

Alocasia 'Nairobi Nights'.

M: De verzorging is voor deze planten over het algemeen hetzelfde: geen direct zonlicht, rijke, luchtige grond en een hoge luchtvochtigheid. Onze huizen voldoen doorgaans niet aan die laatste eis, zeker niet in de winter. Sommige aroids kunnen onze relatief droge huiskamers beter hebben dan andere. Een algemene plant die bij bosjes in tuincentra staat, overleeft het doorgaans prima: denk aan de zz-plant (*Zamioculcas zamiifolia*) of de welbekende flamingoplant met de glimmende bloei (*Anthurium scherzerianum*).

Koop je bij een specialist (vaak online), dan is het zaak je huiswerk te doen om te kijken hoeveel de plant aankan. Hoewel ze verkocht worden als 'kamer'-plant verlangen sommige toch echt een warme, zeer vochtige omgeving. Voor je het weet zie je je (vaak dure) groene aankoop langzaam wegwijnen.

R: Een van de redenen dat de aroids tijdens de lockdown zo ontzettend populair zijn geworden, is omdat ze vaak makkelijk te vermeerderen zijn. Natuurlijk kun je veel soorten zaaien, maar het zaad van deze planten is maar heel kort houdbaar en daarom zelden of nooit te koop.

Een makkelijke methode is stekken: gewoon een stengel met een paar ogen en een blaadje in luchtige en vochtige grond steken is genoeg. Maar omdat sommige soorten zo enorm kostbaar waren, werd het bijna een kunst om zoveel mogelijk stekjes uit een enkele plant te krijgen. Zo kwam uiteindelijk de naam 'wetstick' boven water – een poging om het totale minimum aan stek dat nog wel levensvatbaar is toch nog ietwat aantrekkelijk te laten klinken. Vaak gaat het dan om een bladloos stukje stengel met maar een enkel oog erop waaruit een nieuw plantje kan groeien. Maar gek genoeg is dit voor *Monstera* en *Philodendron* geen enkel probleem.

Aglaonema en *Spathiphyllum* kun je beter scheuren. Deze planten worden met de tijd bossig en bij het verpotten kun je ze in meerdere stukken delen. Enkele soorten kun je uit

bladstek vermeerderen, zoals de *Zamioculcas* en de *Amorphophallus*. Bij deze snijd je een bladsegment af. Laat het even indrogen en steek deze vervolgens half in de vochtige grond. Het duurt wel even voordat je wat ziet, want op het wondje vormt zich eerst een knolletje en uit dat knolletje groeit vervolgens een nieuwe plant.

Meer plantenpraat?

Volg ons op instagram:
@rogiervanvugt en @nimmaplants

Voor een leuk suggestief filmpje en een lijstje *aroids* die het goed doen in de woonkamer, check
www.nimmaplants.com/nl/aronskelk

Blad *Philodendron tortum* ontrollt.

Philodendron tortum, het lichtbruine blad is nieuw het is aan het ontrollen.

Philodendron tortum.

Je beste zelfgekwekte tomaten ooit

DEEL 2 Kweekmethoden

Sappige, smakelijke tomaten zoals deze 'Ferline'-variëteit passen in elke tuin, ongeacht de grootte.

Dit is het perfecte moment om te beginnen met tomaten – met deze tips van **Lucy Chamberlain**, auteur van *Een jaar in de moestuin*, krijg je een topoogst, ook in een kleine tuin.

Een zomerse moestuin is niet compleet zonder tomaten. Maar denk nou niet dat het een nadeel is als je maar een kleine tuin hebt. Integendeel! Als je weinig ruimte hebt, kun je namelijk het beste verticaal kweken – en laat dat nou iets zijn waar tomaten ontzettend goed in zijn. Zogeheten stamtomaten zijn de ultieme ruimtebespaarders. Ze hebben nauwelijks ruimte nodig op de grond, maar dragen desondanks tientallen (soms zelfs honderden)

vruchten. Wil je liever iets kleins dat niet de hoogte in gaat? Kies dan voor dwergtomaten. Die passen perfect in terraspotten en hangmanden en je hoeft ze niet te leiden.

Dus of je nu droomt van een kas die uitpuilt van de rode trossen of van een terras vol potten met tomaten, een uitbundige oogst is voor iedereen met een zonnig plekje haalbaar. Ga na het lezen van dit artikel meteen aan slag en ervaar zelf hoe makkelijk het is.

Stap voor stap Stamtomaten kweken

Commerciële kwekers werken al decennialang met allerlei variëteiten stamtomaten. Die hebben namelijk het onovertroffen vermogen om tot ver in de herfst veel vruchten te produceren. Doordat ze verticaal groeien, kunnen kwekers hun kassen er vol mee zetten. Maar geen zorgen als je geen kas hebt: ze groeien ook prima tegen een zonnige muur.

1 Bind de hoofdstam, of je de tomaten nu in een kas of buiten in een bak of de volle grond kweekt, aan een stok of verticaal gespannen draad van twee meter. Verwijder dan alle dieven (zie kader *Tomatentaal*) en blijf dat doen naarmate de plant groeit.

TIP Gebruik sterk tuindraad dat niet halverwege het groeiseizoen breekt.

2 De plant zal snel hoger worden - blijf alle dieven weghalen zodra ze verschijnen. Snoei eventuele concurrerende hoofdtakken weg (die zien eruit als grote, dikke zijtakken), zodat je steeds slechts één hoofdstam hebt.

TIP Breek dieven die dunner zijn dan een potlood af met je vingers, maar gebruik voor grotere scheuten een mes.

3 Top bij buitenplanten de hoofdstam nadat zich vijf trossen hebben gevormd. Zo gaat alle energie naar de groeiende vruchten. Tomaten in kassen kunnen tot in de dakrand klimmen.

TIP Verwijder blaadjes die een schaduw werpen op de rijpende vruchten met een stevige ruk omhoog en dan omlaag.

Geef tomaten regelmatig water om de grond vochtig te houden.

Favoriete soorten van de redactie die goed in Nederland en België verkrijgbaar zijn:

- 'Gardeners' delight'
- 'Sweet pea'
- 'Betalux'
- 'Tiny Tim'
- 'Matt's Wild Cherry'

Dwergtomaten kweken

Dankzij de introductie van dwergtomaten kunnen tuiniers met weinig ruimte toch zelfgekweekte tomaten oogsten. Een plant is perfect voor een pot van 25 cm en deze kleine soorten vragen bovendien minder verzorging dan stamtomaten. Het assortiment is de laatste jaren aanzienlijk verbeterd en daar plukken tuiniers (letterlijk) de vruchten van.

Er zijn twee hoofdtypen: hangtomaten en struiktomaten. Enkele jaren geleden hebben we drie populaire hangende variëteiten getest: 'Romello', 'Maskotka' en 'Losetto'. Alle drie gaven ze een enorme oogst in de vroege en hoogzomer (maar tegen de herfst waren ze uitgeput). Als de hoofdstengel eenmaal is vastgemaakt aan een stevige steun van 60 cm, hoef je hem verder niet meer te leiden. Makkelijker kan niet!

Traditionele struiktomaten zoals 'Sub-Arctic Plenty' nemen veel ruimte in beslag, maar dwergvariëteiten zijn ideaal voor tuiniers die ruimte willen besparen. Ze groeien verticaal en je hoeft ze alleen maar aan een korte steun vast te maken – dieven is niet nodig. Kies variëteiten zoals 'Totem', 'Summerlast' en 'Farmzy Little Red Tree'.

Wat is de beste plek om tomaten te kweken?

De drie belangrijkste manieren om zelf tomaten te kweken, zijn: in potten/bakken, in groeizakken of in de vollegrond. Vul terraspotten, hangmanden of bloembakken met universele potgrond, maar gebruik geen pot met een diameter kleiner dan 25 cm. Bekleed de binnenkant met oude potgrondzakken waarin je gaatjes hebt geprikt. Zo gaat er minder vocht verloren.

Potten en groeizakken zijn heel geschikt voor het kweken van tomaten in een kleine ruimte, maar je moet wel vaak water geven, vooral als de planten groot worden. Geef regelmatig water met een gieter of overweeg een automatisch irrigatiesysteem te installeren. Als je een waterreservoir toevoegt, bijvoorbeeld een omgekeerde plastic fles, hoef je minder vaak water te geven. In de vollegrond planten bespaart tijd. Doordat de planten dan een uitgebreid wortelstelsel kunnen ontwikkelen, zoeken ze namelijk zelf naar water en hoef jij ze minder vaak water te geven.

Als je écht in de stemming bent, leid dan een stam met twee tot acht hoofdstengels. Zo hebben wij ooit cherrytomaten van één plant over acht stammen tegen een muur op het zuiden geleid. De oogst was fenomenaal en het oogde prachtig! Het duurt dan wel langer voor de tomaten rijp zijn, dus begin op tijd of koop speciaal geënte planten, die krachtiger groeien.

Tomatentaal

- **Hoofdstam** De grootste groeistengel(s) van stamtomaten.
- **Tros** Het groepje bloemen of vruchten dat verbonden is met een vertakte stengel.
- **Dieven** Het verwijderen van de scheuten die ontstaan in de oksels tussen hoofdstam en zijtakken. Die onproductieve takken 'stelen' namelijk energie van de plant.
- **Toppen** Het afknippen van de top uit de plant wanneer een bepaald aantal trossen zich heeft ontwikkeld.
- **Bladpluk** Het verwijderen van de bladeren rond rijpende vruchten. Zo kan de zon er beter bij om ze af te rijpen.
- **Kalium** Een hoofdingrediënt van tomatenvoeding dat de vruchtvorming bevordert.

Groeizakken zijn ideaal voor het kweken van tomaten, zowel in een kas als buiten.

Benut verticale ruimte optimaal om stamtomaten te kweken.

Checklist van maand tot maand

APRIL

- ☐ Zaai stamtomaten die je buiten wilt zetten deze maand in een verwarmde kweekbak of op een warme vensterbank.
- ☐ Begin verspeende, opgepotte zaailingen in de kas verdunde vloeibare tomatenvoeding te geven.
- ☐ Geef jonge planten onder glas lauw – niet koud – water.

MEI

- ☐ Hard planten die je buiten wilt zetten halverwege deze maand af, zodat je ze vanaf juni kunt uitplanten.
- ☐ Zet opgepotte zaailingen uit elkaar zodat ze niet pierig worden en blijf water en voeding geven terwijl de wortelstelsels groeien.
- ☐ Verplaats ze naar hun uiteindelijke bak als de wortels de pot vullen. Dief stamtomaten.

JUNI

- ☐ Begiet groeizakken, de vollegrond of potten voordat je er tomatenplanten in zet.
- ☐ Plant je tomaten buiten zodra de kans op vorst voorbij is.
- ☐ Geef kasgewassen regelmatig water bij de voet om de vruchtzetting te bevorderen (heel vroege kasgewassen kunnen deze maand gaan rijpen).

JULI

- ☐ Kastomaten kunnen nu al regelmatig worden geoogst. Blijf ondertussen doorgaan met het regelmatig geven van water en kaliumrijke voeding.
- ☐ Stamtomaten die buiten staan help je door ze regelmatig te dieven, te leiden en aan te binden. De vroegste buitentomaten kunnen beginnen met rijpen.

AUGUSTUS

- ☐ Het gaat nu hard met de oogst, dus pluk regelmatig. Verwijder bladeren die een schaduw op vruchten werpen.
- ☐ Heel belangrijk: geef ruim water. De wortelstelsels zijn nu volwassen en de temperaturen zomers. Wees dus alert om een zo groot mogelijke oogst te krijgen en je planten gezond te houden.

SEPTEMBER

- ☐ Ook deze maand zal de oogst (vooral van stamtomaten) groot zijn. Geniet ervan!
- ☐ Blijf regelmatig water en voeding geven. Naarmate de temperaturen dalen bij het invallen van de herfst, vertraagt het rijpen.
- ☐ Zet planten in potten in de kas om af te rijpen of haal groene tomaten naar binnen om in huis te rijpen als je geen kas hebt.

VOLGENDE MAAND Zo krijg je een superoogst.

Je eigen pluktuin in Engelse stijl

Jarenlang bezochten **Marieke Nolsen** en haar man de prachtigste tuinen in Engeland. Een bezoek aan de tuin van Sarah Raven in Sussex leverde zo veel inspiratie op dat ze in 2017 besloten een eigen pluktuin aan te leggen – met groots resultaat!

De pluktuin ademt de sfeer van een wandeling door een boeket bloemen.

Achter ons huis hebben wij in 2017 een pluktuin aangelegd voor eigen gebruik, vol met eenjarigen en dahlia's die allemaal worden ondersteund door natuurlijke constructies. De inspiratie voor deze tuin komt uit Engeland, waar we jarenlang onze vakanties hebben doorgebracht en heel veel prachtige tuinen bezochten. Daarnaast heb ik samen met een vriendin de pluktuincursus bij Sarah Raven gevolgd op het sfeervolle landgoed Parham House.

Nadat ik samen met mijn man Sarahs tuin in Sussex had bezocht, was hij het die de doorslag gaf om onze pluktuin aan te leggen. Hij was helemaal gecharmeerd van haar dahliaconstructie en vond het een geweldige uitdaging om deze te gaan maken. Hier had ik natuurlijk geen enkel bezwaar tegen.

Wandelen door een boeket

Het hele ontwerp van deze bloementuin heb ik zelf gemaakt en mijn doelstelling is om in de zomer door een soort boeket te wandelen. Ik moet zeggen: dat is aardig gelukt. Langs het pad staan zes tipi's – constructies die ik elk jaar opnieuw maak van berkentakken. Ze ondersteunen de *Lathyrus* en *Thunbergia* die hier in combinatie langs groeien. Naast deze tipi's bepalen drie boogjes, drie oude tuinhekken en twee ijzeren tipi's (bekleed met snoeihout) het geraamte van deze slechts 9 x 11 meter grote pluktuin. De invulling bestaat uit vlakken vol met eenjarigen, dahlia's en andere zomerknollen, zoals crocosmia's en gladiolen.

Bloembollen combineren

Hoe heerlijk is de combinatie van deze takkerige constructies met de voorjaarsbeplanting! Alle constructies zijn in het voorjaar nog heel goed zichtbaar en leveren een fantastisch plaatje op met de bloeiende voorjaarsbollen. Elk najaar plant ik eind november, begin december ongeveer driehonderd tulpen, honderd narcissen, tien fritillaria's en honderd anemoontjes in deze tuin en ieder jaar weer in een andere combinatie.

Deze bollen combineer ik met vergeet-me-nietjes (*Myosotis*) die zichzelf enorm uitzaaien. Ik plant ze dus in een mix in de tuin en niet in vlakken. De tulpen bestaan uit negen verschillende soorten die mooi met elkaar combineren, waardoor ik er ook nog van kan plukken: samen vormen ze een geweldig boeket.

Na de bloei laat ik de narcissen en anemonen staan, de tulpen en fritillariabollen haal ik uit de grond en deze gebruik ik niet meer. De meeste tulpensoorten bloeien het tweede jaar lang zo mooi niet en heel veel soorten komen zelfs niet eens terug. Komen ze het volgende jaar toch weer tevoorschijn, dan zijn ze vaak heel flapperig of hebben lelijk blad. Daarom plant ik elk jaar nieuwe

De tipi's worden elk jaar opnieuw gemaakt van berkenhout.

“ De tulpen bestaan uit negen soorten die mooi met elkaar combineren. Zo kan ik er ook nog van plukken. ”

tulpen. De bollen plant ik vrij diep, ongeveer 20 cm onder de grond. Hierdoor staan de stelen steviger boven de grond.

Ook de narcisbollen plant ik zo diep, zodat ze niet beschadigen op het moment dat ik na de voorjaarsbloei op diezelfde plek eenjarige plant. De narcissen kunnen meerdere jaren achter elkaar bloeien. Maar wanneer ik een heel apart (vaak duur) soortje heb gekocht, verschijnt ook dat het tweede jaar niet opnieuw. Dus de gangbare, goedkope soorten zijn tevens de sterkste soorten.

Vorig jaar heeft mijn man voor mij een tuinkas bij de pluktuin gemaakt. Deze kas is gemaakt van allemaal gerecycled materiaal dat hij in de loop der jaren had verzameld: oude raamkozijnen, deuren, palen en hout. De sfeer van de kas is Engels, wat helemaal past bij de pluktuin. Her en der door deze

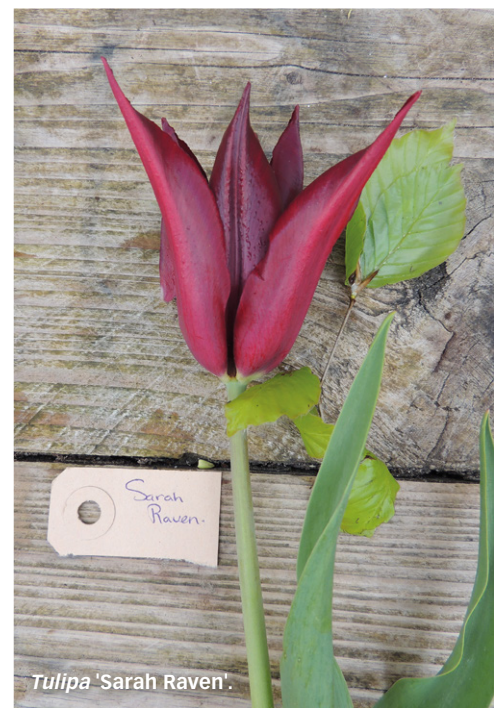
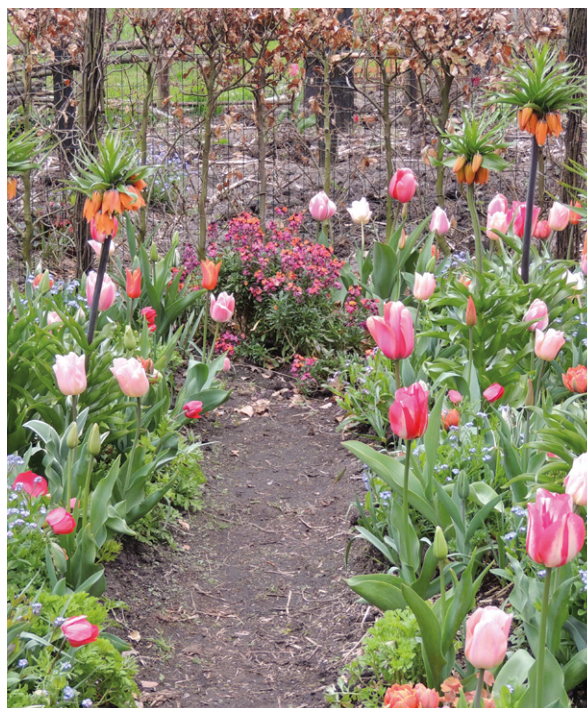
Op de foto hierboven zie je de heester *Viburnum burkwoodii*. Deze prachtige struik bloeit gelijktijdig met alle bolgewassen.

Hierboven zie je een mix van de tulpen in combinatie met de anemoon, fritillaria en vergeet-me-nietjes. De lange, biologische *Tulipa* 'Ballerina' steekt er met zijn ranke steel prachtig bovenuit. Hiertussen zie je ook nog een paar heel lage biologische botanische tulpjes, lichtgeel van kleur. Dit lieve, kleine tulpje heet *Tulipa batalinii* 'Bright'. Botanische tulpen zijn zogeheten verwilderingstulpjes en komen vrij makkelijk het jaar daarop weer in bloei.

tuin heb ik zinken en terracotta potten ingepland met voorjaarsbollen in combinatie met viooltjes, *Heuchera* en vergeet-me-nietjes. In de bodem van de zinken potten heb ik gaten geboord. Ze zijn onderin gevuld met heel veel potscherven voor een goede afwatering. Hierna heb ik de potten gevuld met biologische tuinaarde en bollen. Na het planten van de bollen zet ik er ook voorzichtig een aantal viooltjes, vergeet-me-nietjes en/of *Heuchera*'s tussen. Ik zorg dat de bakken een aantal regenbuien over zich heen krijgen en vervolgens plaats ik ze onder een afdak of in de tuinkas om te voorkomen dat de grond te nat wordt en de bollen weggroten.

Afgelopen jaar had ik een combinatie met de volgende tulpenbollen in de pluktuin (zie foto rechts): *Tulipa* 'Sarah Raven', *T.* 'Spring Break', *T.* 'Slawa', *T.* 'Ballerina' (biologische tulp van Natural Bulbs), *T.* 'Orange Princess', *T.* 'Apricot Impression', *T.* 'Menton', *T.* 'Apricot Beauty' en *T.* 'Apricon'.
Tulipa 'Sarah Raven'

Open pluktuin

Onze voorjaarstuin is zaterdag **30 april** en **zondag 1 mei** opengesteld samen met drie andere prachtige voorjaarstuinen. Kijk voor meer informatie op www.mariekenolsen.nl/tuinopenstelling.

WINNEN Online pluktuin portret

Heb je altijd al een pluktuin willen hebben, maar weet je niet hoe je dit aan moet pakken? Wij mogen 4x het online Pluktuin Portret weggeven. In dit e-boek, inclusief 6 video's, laat Marieke Nolsen zien hoe jij ook je eigen flowerheaven maakt. Doe snel mee op www.gardenersworldmagazine.nl/winactie

“Na de overdadige voorjaarsbloei vervang ik de meeste bollen door eenjarigen en dahliaknollen.”

Wil je meerdere jaren genieten van dit bolletje, dan moet je hem echt bijvoeden met een laagje goed verteerde mest, of voor de bloei bijvoeden met vinassekali.

Pluktuinprikker

Op de afbeelding rechts heb ik mijn geplukte tulpen gecombineerd met fris uitgelopen beukenblad en bloesemtakken van de appel (*Malus*). Zowel de tulpen als deze takken moet je goed schuin aansnijden en op water in een schone vaas zetten. Ik heb ze hier verwerkt op een zogenaamde frog-prikker, of zoals ik ze noem 'pluktuin-prikker' (www.mariekenolsen.nl/webshop-pluktuinkado) in een ietwat kitscherige schaal uit de kringloopwinkel. De schaal staat op een voetje waardoor het stuk nog zwieriger wordt. Hoe ik dit stuk gemaakt heb vertel ik in mijn nieuwe boek (zie kader).

Na de overdadige voorjaarsbloei vervang ik de meeste bollen door eenjarigen en dahliaknollen. Binnen een aantal weken heb je dan weer een hele andere tuin. Een pluktuin vol met bijvoorbeeld heerlijk geurende pronkerwten (*Lathyrus*) en zinnia's, allemaal ondersteund door deze prachtige constructies.

Marieke's pluktuin

Het hele jaar plukken en schikken met tuinbloemen

Met een paar bloemen en takken uit de tuin kun je al sfeervolle boeketten en ander bloemwerk maken. In dit boek geeft bloembindster Marieke Nolsen je inspiratie om plukbloemen in je eigen tuin te planten en kijk je mee in de bordertuin en de kleurrijke pluktuin van Marieke. In *Marieke's pluktuin* vind je ook een praktisch deel over het plukken en verzorgen van bloemen, over vazen en vaasjes, tips voor het schikken en verwerken van bloemen en hoe je zelf een pluktuin kunt aanleggen.

Marieke's pluktuin | Het hele jaar plukken en schikken met tuinbloemen | Marieke Nolsen & Modeste Herwig | Uitgeverij Forte Groen | gebonden | 192 blz. | 20 x 28 cm | ISBN 978 90 0038 | april 2022 | € 29,99

VOLGENDE MAAND *Lathyrus* mag niet ontbreken in de pluktuin.

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. En als je even niet oplet, loopt het in de groeimaanden al snel uit de hand. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

In deze rubriek

- 99** De maand van Monty
- 102** Bloemen in april
- 104** Groente & fruit
- 106** In de kas
- 108** De basis: aaltjes inzetten
- 109** Leg een grasmatten
- 110** Algemene tuintaken

p. 99

p. 102

p. 106

p. 109

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op het boek

Hebben bijen onkruid nodig?

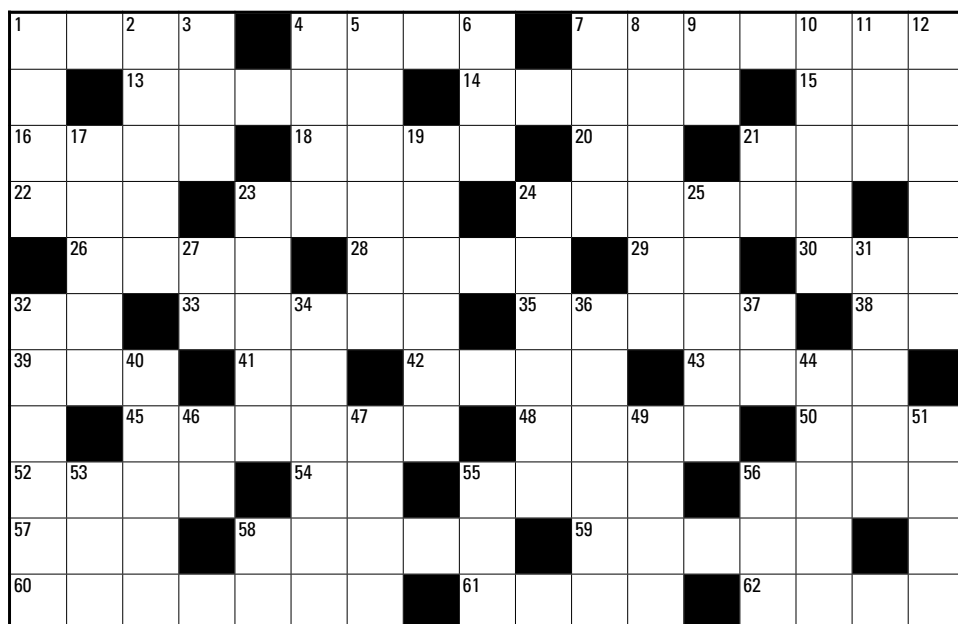
KRUISWOORDPUZZEL

HORIZONTAAL

1 groep spelers 4 weinig buigzaam 7 zakkendrager 13 kaartspel 14 van ivoor 15 klein hert 16 op die wijze 18 jong meisje (gewestelijk) 20 voormalig Europees verbond 21 eenheid van culturele overdracht 22 Chinese deegwaar 23 plaats in Frankrijk 24 kledingstuk 26 stijf 28 tien (voorvoegsel) 29 namelijk (afk.) 30 tweetal 32 Gedeputeerde Staten (afk.) 33 wijnsoort 35 mening 38 United Kingdom (afk.) 39 eikenschors 41 middelbaar onderwijs 42 hoofddekseel 43 welige groei 45 plaats in België 48 plaats in Oost-Vlaanderen 50 klein vloerkleed 52 Bijbelse figuur 54 onderofficier (afk.) 55 ginds 56 loog 57 Amerikaanse spionagedienst (afk.) 58 Europese rivier 59 knoflooksaus 60 havenstad in Duitsland 61 doorzichtig weefsel met fijne mazen 62 zuidvrucht.

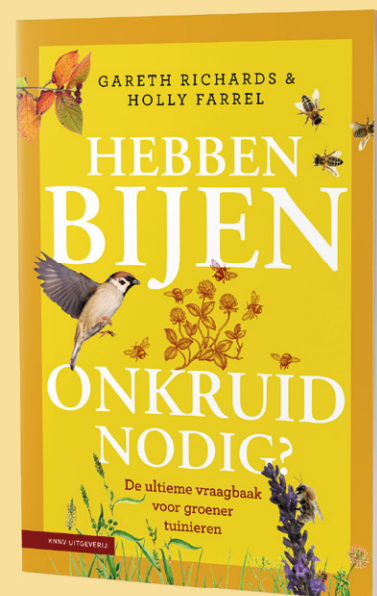
VERTICAAL

1 openbaar vervoermiddel 2 verkoop van goederen 3 Chinese staatsman 4 West-Indisch eiland 5 plaats in Spanje 6 gemiddeld (afk.) 7 activiteit als ontspanning 8 ten aanzien van 9 niet deelbaar door twee 10 hardvochtig 11 rivier in Utrecht 12 mannelijk dier 17 plaats in Zuid-Holland 19 niet werkelijk 21 deel van Schotse namen 23 cosmetisch smeersel 24 Braziliaanse sloppenwijk 25 voorname mensen 27 amplitudemodulatie 31 deel van een equatoriaalkijker 32 uiting van vrolijkheid 34 uilskuiken 36 droombeeld 37 kippenproduct 40 markttent 44 tandglazuur 46 in memoriam (afk.) 47 lied 49 telwoord 51 vrouwelijk dier 53 projectieplaatje 55 lichte slaap 56 schuchter 58 Duits (afk.).

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

35	62	32	14	17	42	31	46	4	8	25
----	----	----	----	----	----	----	----	---	---	----

Hebben bijen onkruid nodig?

Gareth Richards & Holly Farrel

Nooit eerder waren onze tuinen zo belangrijk voor het dierenleven als nu. Dit boek laat zien hoe je optimaal gebruik kunt maken van je tuin, zowel voor jezelf als voor de planeet. Bijen, vogels en vlinders zijn meer dan ooit van onze tuinen afhankelijk. De natuur beperkt zich niet tot reservaten of natuurgebieden. Iedereen met een tuin, of wat voor buitenruimte dan ook, kan iets doen. *Hebben bijen onkruid nodig?* is de ultieme vraagbaak voor groener tuinieren. Het boek staat vol fascinerende weetjes, eenvoudige tips en betaalbare ideeën om ecologisch verantwoord te tuinieren.

knnvuitgeverij.nl

Vul het antwoord vóór 22 maart 2022 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

Monty maakt zich klaar om vaste voorjaarsplanten uit te planten.

Monty's maand

In de loop van mijn leven zijn de mooiste momenten van het voorjaar verschoven van de eerste weken van mei naar april. Bloesem, tulpen en het felle groen van uitlopend blad vormen een mix van bloei en belofte die de hele maand vervult als met het gezang van een hemels koor. De klimaatverandering mag dan de seizoenen verschoven hebben, maar het lokale, dagelijkse weer is niet echt veranderd en in april kan het nog altijd vriezen en koud zijn. Maar de bodem warmt op en het is

een goede tijd om gaten te vullen met bloeiende planten.

De Writing Garden wordt in april gedomineerd door de 'Thalia'-narcissen en het zomerklokje, *Leucojum*, maar het lieflijke, witte gebroken hartje (*Lamprocapnos spectabilis* 'Alba') blijft in dat gezelschap fier overeind. Ik probeer het aantal bloeiende planten te vergroten door elk jaar wat meer van deze en andere witbloeiende vaste voorjaarsplanten toe te voegen.

Kop uitgebloeide tulpen

Tulpen zorgen elk voorjaar weer voor uitbundige kleuren en ik vind ze geweldig. Sommige soorten, zoals 'Ballerina', 'Negrita' en 'Aladdin', komen elk jaar weer op om opnieuw te bloeien. Maar veel andere tulpensoorten zijn er veel minder happig op om na het eerste jaar nogmaals een show weg te geven.

Toch kun je ook hen verleiden om volgend jaar nog eens te bloeien door ervoor te zorgen dat de bol zich zo vol mogelijk zuigt met energie. En dat doe je door de uitgebloeide bloemen te verwijderen, ofwel koppen. Door dit te doen, steekt de tulp zijn energie niet in het produceren van zaad, maar in een nieuwe bol.

De bloemen knappen lekker makkelijk van de plant als je er tussen duim en wijsvinger even in knijpt en er een draai aan geeft. Laat de stengel gewoon staan en knip hem niet af. Laat ook al het blad zitten, want dat zorgt nog steeds voor fotosynthese – en dus voor de broodnodige voeding voor de nieuwe broedbol die zich onder de grond vormt.

Verwijder de oude bloemen, maar laat de stengel en het blad zitten en op natuurlijke wijze afsterven.

Monty snoeit zijn fuchsia's terug om nieuwe groei te stimuleren.

Vorstgevoelige fuchsia's beginnen zich al gauw met nieuwe groei voor te bereiden op de zomer.

Snoei vorstgevoelige fuchsia's

's Winters houd ik mijn fuchsia's binnen, in de houten kas, die vorst-vrij maar koel is. Ik geef ze niet vaker dan eens per maand water. Ze verliezen hun blad, stoppen met bloeien en gaan in rust.

Maar zodra de eerste nieuwe uitlopers verschijnen, begin april, snoei ik ze sterk terug om de nieuwe groei te stimuleren waaraan de bloemen van dit jaar zullen groeien. Fuchsia's zijn wel bestand tegen onhandig

snoeien, dus je hoeft je niet in te houden. Maar het doel is beschadigde of kruisende takken te verwijderen en te dichte groei uit te dunnen voordat je alles met minstens de helft – en meer als de vorm dat toelaat – terugsnijdt.

Dit voelt misschien wat drastisch, maar met het licht en de warmte van april, regelmatig gieten, wat mest en een verse laag compost zullen je fuchsia's al snel gaan groeien.

MAAK STEUNEN

Ik maak steunen bij voorkeur van hazelaartakken, want die zijn mooier en beter voor het milieu. De stokken zijn geweldig voor bonen en de hechtranken van pronkerwten. De takken komen van het hakhout van hazelaarbosjes. Door hazelaars tot de stronk te snoeien, ontstaat een habitat voor vogels, bloemen, zoogdieren en insecten. Kortom, planten krijgen steun, de tuin ziet er top uit en een kostbaar ecologisch systeem blijft behouden.

Zet steunen neer waar pronkerwten tegenop kunnen klimmen.

Checklist

- ☐ Geef kamerplanten vaker water.
- ☐ Vernieuw en herplant kruiden met winter-schade.
- ☐ Kop tulpen wanneer de bloemblaadjes beginnen te vallen.
- ☐ Hard citrusplanten af.
- ☐ Verwijder de winter-bescherming van boomvarens.

Plant zaailingen van *Lathyrus* uit

Tik pronkerwtenplantjes (*Lathyrus*) uit hun potten en verplant ze naar een zonnige border of een pot met voedselrijke, vochtvasthoudende aarde of potgrond. Ze hebben een structuur van stokjes of netten nodig waar ze tegenop kunnen klimmen om in de zomer te bloeien. Blijf ze water geven als ze aanslaan en nijp de topjes als ze pierig worden.

Lathyrus kan wel tegen een beetje vorst, maar moet beschermd worden tegen slakken.

Steun pronkerwten met bonenstaken zodat ze kunnen klimmen.

Geef potten regelmatig water, zodat je planten optimaal presteren.

Blijf potten water geven

Planten in potten drogen veel sneller uit dan planten in de vollegrond. In potten kunnen wortels niet verder groeien om water te zoeken en het gebladerte houdt als een paraplu regenwater tegen, zodat slechts een fractie de grond bereikt. Doordrenk

de potgrond in potten dus om de planten in topconditie te houden.

Geef 's ochtends of 's avonds, als de plant de minste stress ervaart, water en voeg in deze tijd van het jaar wekelijks mest toe om de voeding in de potgrond aan te vullen.

Kies voor je stekken sterke uitlopers en knip ze dan in vorm.

Vermeerder chrysanten door ze te stekken

Kies een aantal sterke, jonge uitlopers aan de buitenkant van een pol chrysanten. Stekken hiervan wortelen makkelijk.

Neem stekken van 10 cm met onderaan een knop. Haal de onderste blaadjes weg. Nijp het zachte topje om rotten te voorkomen. Duw de stekken in universele potgrond langs de rand van een pot met een diameter van 13 cm. Zorg dat ze stevig in de grond staan voor je ze water geeft. In een kweekbak of koude kas wortelen stekken in een paar weken. Als je die niet hebt, doe dan een plastic zak over de pot en zet hem op een vensterbank.

Het is nu de tijd om bollen zoals gladiolen en dahlia's te potten.

Plant zomerbollen en -knollen

Plant nu exotische bollen en knollen voor spectaculaire bloemen in de zomer. Dahlia's, canna's, Afrikaanse lelies en gladiolen kun je nu allemaal planten. Je kunt nu nog wel bollen in rust vinden, maar in tuincentra zijn ze ook al groeiend in potten verkrijgbaar. Die hebben vooral zon en goed doorlatende grond nodig. Mulch met grit om rotting te voorkomen en de uitlopers te beschermen tegen slakken.

PAS OP VOOR Onkruid

Pak onkruid nu aan, voor het vaste voet aan de grond krijgt. Verwijder klein eenjarig onkruid met een handvork. Bij vast onkruid, zoals zuring, moet je dieper graven om er zeker van te zijn dat je alle wortels verwijdert.

Plan wanneer je zaait, zodat je de hele zomer kunt genieten van bloemen.

Zaai nu eenjarigen voor een zomer vol bloemen

Zaai eenjarigen opeenvolgend, zodat je de hele zomer een tuin vol bloemen hebt en komend voorjaar een vroege bloei. Eenjarigen zoals korenbloemen en goudsbloemen

die je nu in potten zaait, bloeien tegen juni of juli en als je er over een paar weken nog wat in de vollegrond zaait, nemen die het over als de eerste bloemen zijn uitgebloeid.

Neem de tijd om aan het eind van de zomer meer winterharde eenjarigen buiten te zaaien. Ze zullen overwinteren en volgend jaar als eerste bloeien.

Hang je mand bedekt op een lichte plek zodat de planten kunnen aanslaan.

Vul een hangmand met planten

Vul je hangmanden deze maand met planten en bescherm ze tot ze sterk genoeg zijn om ze buiten op te hangen als er geen kans op vorst meer is. Vul de mand deels met potgrond en zet één hoofdplant, bijvoorbeeld een geranium, in het

midden. Voeg wat hangplanten toe langs de rand en een paar rijkelijk bloeiende planten om gaten op te vullen. Geef goed water en hang de mand op, op een lichte maar vorstvrije plek zodat de planten kunnen aanslaan.

Checklist

- ☐ Verspeen zaailingen zodra ze groot genoeg zijn om te hanteren.
- ☐ Bind uitlopers van klimplanten zoals clematis en kamperfoelie aan.
- ☐ Haal uit hun krachten gegroeide vaste planten uit de grond en deel ze.
- ☐ Snoei sierkwee wanneer hij is uitgebloeid.
- ☐ Plant de bollen van de ananasplant (*Eucomis*) in potten. Dan pronk je straks met exotisch ogende zomerbloemen.

SNELLE OPLOSSINGEN

Geef matig presterende heesters en vaste planten mest in vloeibare of korrelvorm om de bloei te stimuleren. Mestkorrels zijn goedkoper en ze rond de voet van je planten strooien en begieten is in een handomdraai gebeurd. Volg de instructies op de verpakking nauwkeurig, zodat je niet te veel mest geeft en zo de planten beschadigt.

Verzorg plugplanten

Haal plugplanten van perkgoed of jonge vaste planten zodra je ze krijgt uit de verpakking. Controleer op beschadigd blad en maak ze netjes voor je ze water geeft. Verpot je plugplanten afzonderlijk of voeg ze toe aan gemengde bakken en hangmanden door ze rechtstreeks in potgrond te duwen.

Plugplanten zijn goedkoper dan volwassen planten en een geweldige manier om bloemen te kweken als je geen tijd of ruimte hebt om ze op te kweken uit zaad, of als je maar een paar planten wilt.

Bespaar tijd door niet te zaaien, maar te kiezen voor makkelijk te kweken plugplanten.

Zaai nu je zonnebloemen

Je kunt nu beginnen met het zaaien van zonnebloemen. Het voordeel van binnen voorzaaien is dat je zaailingen niet worden opgegeten door slakken. Die zijn namelijk verzot op zonnebloemen!

Het beste zaai je ze in losse potjes met een diameter van 10 cm in (turfvrije) universele potgrond. Doe in elk potje één zaadje en duw elk zaadje ongeveer 1,5 cm de grond in. Geef

water en zet de potjes op een koele maar lichte plek.

Wanneer de zonnebloemen zijn ontkiemd, moet je ervoor zorgen dat ze genoeg water krijgen tot ze klaar zijn om uit te planten. Doe dat pas eind mei, wanneer er geen risico meer is op vorst.

Bereid voor het uitplanten de grond voor door onkruid te verwijderen en voldoende

compost door de grond te werken. Plant ze op dezelfde diepte als dat ze in de pot stonden en geef water. Bind tot slot de planten aan een bamboestok, zodat ze niet omvallen.

STAP VOOR STAP

Meloenen
kweken

Meloenen kweken is niet moeilijk, ze hebben alleen wat steun nodig. Dief de groeitop na vijf bladeren en laat wat zijwaartse uitlopers groeien. Geef voeding en beperk het aantal vruchten en zijscheuten. Blijf nieuwe blaadjes dieven als de vrucht eenmaal begint te zwellen.

1 Zaai een meloenzaad in een pot van 7 cm met universele potgrond, geef water en laat ontkiemen in een verwarmde kweekbak.

2 Plant de jonge plant uit zodra de ware blaadjes groeien. Kies een warme, beschutte plek en plant in goed drainerende grond.

3 Leid een beperkt aantal uitlopers en bind ze aan. Zo verdeel je het gewicht van de vruchten over de ranken.

Versterk aardbeienplanten door in het eerste seizoen de bloemen weg te halen.

Vergroot je aardbeienoogst

Knip de bloemen van pas geplante, jonge aardbeienplanten weg. Zo stimuleer je voor volgend jaar een overvloedige oogst. Op die manier kan de plant zijn energie stoppen in het versterken van de kluit, waardoor die in komende jaren een veel grotere oogst kan ondersteunen.

Blijf water geven en voeg wat vloeibare mest toe, vooral als je de aardbeien in potten of hangmanden hebt geplant.

Sommige planten zijn na aankoop klaar om meteen vrucht te dragen. Blijf die dus water geven en laat ze volop bloeien.

Zaai buiten in de
vollegrond

Zaai gewassen in de vollegrond, nu de bodemtemperatuur stijgt en ontkieming gegarandeerd is. Erwten ontkiemen snel en zijn dus een goede keus om in april te zaaien. Zet een paar steunen voor ze in de grond waarlangs ze kunnen klimmen. Zet ook spinazie, pastinaak, wortelen, rode biet, bladgroenten en lente-uien op je lijstje. Zaai ze in rechte zaaigeultjes. Begiet voor het zaaien de bodem van de geul en bedek het zaad met 1,5 cm aarde. Zet er een etiket bij en druk de aarde aan met de achterkant van je hark.

Dit is een goede tijd om bijvoorbeeld erwten buiten te zaaien, nu de bodem opwarmt.

Pluk bessenblad-
wespen weg

Controleer op schade door de bessenbladwesp. De larven eten het blad en kunnen een hele struik ontbladeren. Een effectieve manier om het aantal te verminderen, is ze gedurende het seizoen regelmatig met de hand weg te halen. Laat de vogels helpen als de vruchten eenmaal geplukt zijn. Bladwespen verpoppen zich in de bodem. Verstoor dus in de winter de bodem en laat, als je een fruitkooi hebt, de deur open. Er is ook een aaltjes-soort die je rechtstreeks op de larven kunt gieten.

Larven van de bessenbladwesp ontdoen een plant in een mum van tijd van zijn bladeren.

STAP VOOR STAP Zaaïen met kinderen

Laat kinderen helpen bij het zaaïen in potten! Kies snelle kiemers, zodat ze ervaren hoe spannend het is om de kiemplantjes te zien opkomen. Met rode biet en bladgroenten heb je snel succes.

- 1 Vul een pot of bak met (turfvrije) universele potgrond, maak het oppervlak egaal en zaaï het zaad. Bedek met een dun laagje potgrond.
- 2 Schrijf de naam en variëteit van de plant op een etiket met een markeerstift of potlood. Steek het etiket aan de zijkant in de potgrond.
- 3 Gebruik een gieter met fijne broes om de pot te doordrenken, maar zonder de zaden te verstoren of weg te spoelen.

Zaai suikermais in potten

Zaai nu suikermais in potten, zodat je volgende maand, als je in de vollegrond zaaït, al wat jonge planten hebt. Duw één zaadje per pot in universele potgrond, geef water en zet op een warme plaats om te ontkiemen.

Druk de aarde na het zaaïen aan en houd het vochtig.

Checklist

- ☐ Plant kolen uit op hun definitieve standplaats.
- ☐ Controleer of netten waarmee je fruitplanten beschermt geen gaatjes hebben waardoorheen dieren bij bloemen of vruchten kunnen komen.

Eierdozen zijn heel handig om aardappels op hun plek te houden voor het voor kiemen.

Plant pootaardappelen

Plant pootaardappelen in de vollegrond of kweek ze in bakken voor een smakelijke oogst. Vul de bak voor een derde met potgrond en leg er maximaal drie pootaardappelen op. Bedek met potgrond en geef ruim water.

Als je ze in bedden plant, breng dan universele voeding of verteerde stalmest aan op de bodem van een 15 cm diepe geul. Maak rijen met een tussenruimte

van 60 cm voor vroege variëteiten en 75 cm voor langer groeiende hoofdteeltvariëteiten. Zet de pootaardappelen 30 cm uit elkaar in de geul. Bedek ze zodra de uitlopers verschijnen met meer aarde of (in de pot) potgrond.

Blijf water geven en voeg meer grond toe of aard de nieuwe uitlopers aan: je nieuwe aardappelen groeien immers in de aarde, net boven de oorspronkelijke knol.

Perzikkrulziekte

Misschien zie je de rode blaren en vervormingen op de bladeren van perziken, nectarines en amandelen die zo kenmerkend zijn voor de perzikkrulziekte. De boom wordt verzwakt door voortijdige bladval. Het is een schimmelziekte die zich via de lucht verspreidt en die je het best bestrijdt door de boom vanaf het najaar tot half mei droog te houden met een kunststof hoes met openingen (zodat bestuivers erbij kunnen). Raap gevallen blad onder bomen op. Zo verwijder je de bron van schimmelsporen die de ziekte volgend jaar kunnen verspreiden.

Perzikkrulziekte gedijt bij vochtige omstandigheden.

STAP VOOR STAP Zo stek je aeoniums

Neem nu stekken van de aeonium, een geliefde vetplant voor in potten. Omdat aeoniums in de zomer een rustperiode hebben, kun je ze het beste tussen nu en juni stekken. Ze wortelen al in een paar weken, maar anders dan veel andere stekken moeten ze (om rotting te voorkomen) aan de lucht drogen en littekenweefsel vormen voor je ze in de potgrond steekt.

1 Maak met een snoeischaar of mes een scherpe snede aan de voet van een rechte, jonge stengel met een rozet van bladeren bovenaan. Laat de top intact, maar snoei alle bladeren daaronder weg.

2 Leg de stek op een luchtige plaats zodat de wond kan drogen en er zich littekenweefsel kan vormen. Hoe lang dat duurt, hangt af van de dikte van de stengel. Reken op tot wel twee dagen.

3 Vul, wanneer de afgesneden stek gedroogd is, een terracotta potje met goed doorlatende potgrond en maak met een plantboor een gat om de stek in te steken. Zorg dat hij stevig staat, want deze stekken kunnen wat topzwaar zijn. Mulch de grond met een laagje grit om de voet van de stengel droog te houden.

4 Laat de stek zonder bedekking wortelen op een warme plek uit de directe zon. Verplaats je plant naar de tuin zodra hij goed geworteld is en volop groeit.

10
MINUTEN
OVER

Ben je druk aan het zaaien, controleer dan wat je al gezaaid hebt en bedenk wat je nog moet doen. Houd rekening met de beschikbare ruimte voor het uitplanten en met de verwachte bloeimaanden. Geef overtollige planten weg, zodat je je kunt concentreren op wat je nodig hebt.

Zaai nu kruiden en bespaar geld

Zaai bladkruiden zoals basilicum, koriander en dille. Ze zijn naar verhouding duur als je ze in potten koopt en heel makkelijk zelf te kweken. Zaai om de paar weken nog wat bij, zodat je altijd planten hebt die precies klaar zijn voor gebruik in de keuken. Vul een potje van 9 cm of een bak met

universele potgrond, neem een snufje zaad en zaai vrij dik. Bedek het zaad met een laag potgrond of vermiculiet, geef water en laat op een warme plek ontkiemen. Geef vaak water om te voorkomen dat de jonge zaailingen in bloei schieten en begin met oogsten zodra ze groot genoeg zijn.

Kweek je eigen keukenkruiden door kruiden-zaden in potten te zaaien, of in bakken om ze van daaruit te verspenen en verpotten.

Checklist

- ☐ Wees alert op verwelkende planten die zijn aangetast door larven van de taxuskever, en bestrijd ze met aaltjes.
- ☐ Vermeerder begonia's en Kaapse primula's door stekken te nemen.
- ☐ Geef cyclamen in potten minder water en leg ze op hun kant om in de zomer te rusten.
- ☐ Nijp de uiteinden van wijnranken, twee knoppen voorbij elke bloemtros, en verwijder zijscheuten.

STAP VOOR STAP

Zaai komkommers

Zaai nu komkommers en de plantjes zijn precies op tijd om in een onverwarmde kas verder te groeien, zodat je de rest van de zomer kunt oogsten. Deze maand zaaien is ideaal, omdat komkommers hogere temperaturen nodig hebben dan tomaten en houden van een hoge luchtvochtigheid.

1 Zaai één komkommerzaad in een pot van 7 cm met (turf-vrije) universele potgrond. Leg het zaad op zijn kant en bedek het met 1-2 cm potgrond.

2 Schrijf de naam en datum op een label en steek dit rechtop in de grond aan de rand van de pot, zodat het goed leesbaar is.

3 Doordrenk de pot met lauw water en zet hem in een warme kweekbak voor ontkieming bij ca. 22°C.

Ventileer je kas

Open de zijramen wanneer het op zonnige dagen overdag erg warm wordt. Planten raken gestrest en hun groei wordt geremd door extreme verschillen tussen dag- en nachttemperaturen. Een beetje luchtstroom in de kas tempert de

temperatuur en helpt schimmel-ziekten verminderen die alle kwetsbare, zachte uitlopers in de kas nu bedreigen. Sluit de ramen aan het eind van de middag weer voordat de buitentemperatuur daalt en de lucht te koel wordt.

Koel je kas op warme lentedagen door de ramen te openen.

Verhoog de luchtvochtigheid door planten op een schotel gevuld met stenen te zetten.

Verhoog de luchtvochtigheid voor je kamerplanten

Houd de lucht rond bladplanten vochtig. Zo imiteer je hun tropische habitat en blijven ze er gezond uitzien. Leg kiezels of steentjes in een platte schotel, vul tot net onder het oppervlak met water en zet planten daarbovenop. Het verdampende water uit de schotel verhoogt de luchtvochtigheid rond de plant. Ook voorkom je hiermee dat de pot voortdurend in water staat. Plagen zoals spintmijt houden niet van de vochtigheid, dus met deze techniek houd je die ook op afstand.

Geef planten schaduw

Wees je ervan bewust hoe schadelijk direct zonlicht kan zijn voor tuinplanten – vooral in deze tijd van het jaar, waarin ze zachte uitlopers hebben – maar ook voor schaduwminnende kamerplanten. Bladeren die via een raam worden blootgesteld aan direct zonlicht kunnen verschroeien en verbleken, bruin worden of verdrogen. Verplaats ze of zorg daar waar de meeste zon is voor meer schaduw. Soms kunnen bladeren, zoals die van dit Kaapse viooltje, beschadigd raken als ze nat aan helder daglicht worden blootgesteld. Geef ze daarom water bij de voet en spetter niet op de bladeren.

Maak de blaadjes niet nat wanneer je Kaapse viooltjes water geeft.

Taxuskevers tasten primula's aan, zoals de witte primula die de ster is van deze pot.

Aaltjes inzetten

Aaltjes of nematoden zijn microscopische, wormachtige diertjes die van nature in de bodem voorkomen en prooien met een zacht lichaam nodig hebben om te overleven. Dit biologische bestrijdingsmiddel is heel effectief tegen een paar van de ergste plagen, zoals naaktslakken, taxuskevers en emelten. Ze zijn volkomen veilig te gebruiken en hebben geen schadelijke invloed op andere soorten of op de bodem.

Specifieke aaltjes bestrijden specifieke plagen. Je kunt dus geen aaltjes die slakken bestrijden inzetten tegen taxuskevers. Je kunt ze online bestellen en dan worden ze gekoeld en in poedervorm geleverd. Ook vind je sommige aaltjessoorten inmiddels in de tuincentra.

Je giet ze in water op de grond of in de pot waar een plaag is ontstaan. Ze werken het best in doordrenkte, goed doorlatende (pot)grond waarin ze naar hun gastheer kunnen zwemmen. Het is gruwelijk, maar aaltjes dringen de larve binnen, planten zich voort en voeden zich vervolgens met de rottende lichamen.

STAP VOOR STAP Zo zet je de aaltjes aan het werk

1 Controleer planten op schade door ongedierte en identificeer de dader. Bij deze bladeren zijn hapjes uit de randen gegeten, wat wijst op schade door taxuskevers.

2 Neem het pakje aaltjes uit de koelkast en lees de instructies. Aaltjes gebruiken is niet moeilijk, maar voor een goed resultaat is het belangrijk de instructies te volgen.

3 Voeg de aaltjes toe aan een gieter met water. Meng de aaltjesmix grondig met het water en roer goed met een lange stok of spatel. Gebruik het mengsel meteen.

4 Gebruik voor het aanbrengen van de aaltjes een grove sproeikop. Je mikt op de larven die zich schuilhouden in de grond, dus doorweek de aarde goed.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS.

Met matten heb je meteen een gazon waarbij je voorjaarsborders mooi afsteken.

Leg een grasmat

Met grasmatten leg je in een handomdraai een gazon aan. Het duurt een paar weken voor je erop kunt lopen, maar je kunt al wel meteen genieten van een groen tapijt. Grasmatten zijn duurder dan wanneer je een gazon uit zaad opkweekt, maar de voorbereiding is simpel en het leggen gaat snel. In het voorjaar, als de bodem nog koud is, duurt het drie weken voor zaad ontkiemt, dus als je in de lente een gazon wilt aanleggen, zijn grasmatten de makkelijkste optie.

Je hebt de keuze uit verschillende soorten, zoals fijne mengsels of stevige zoden die tegen een stootje kunnen. Informeer vooraf wat past bij jouw tuin. Zoden worden verkocht per vierkante meter, maar worden geleverd in dunne, lange rollen.

Zorg dat je ze meteen kunt leggen. Als dat niet kan, rol de matten dan uit en geef ze water, zodat ze fris en groen blijven.

Het beste resultaat krijg je als je op een stevige, egaal gemaakte ondergrond de grootste graszoden aan de buitenkant legt en de kleinere stukken meer naar het midden.

STAP VOOR STAP Zo leg je de perfecte grasmat

1 Steek de oude grasmat uit met een spade en stapel de stukken met de graskanten op elkaar. Bedek de stapel; in het najaar heb je dan perfecte, leemachtige compost.

2 Hark het oppervlak licht aan en verwijder wortels en grote stenen. Hark mest door de bodem, egaliseer het oppervlak en druk aan zodat het niet verder kan inzakken.

3 Leg de eerste matten, zigzagsgewijs, langs een rechte rand of het breedste punt en druk ze aan zodat ze goed aansluiten. Sta op een plank om beschadiging te vermijden.

4 Borstel aarde in eventuele gaten en geef dan royaal water. Dat helpt het gras te wortelen en voorkomt dat de matten krimpen. Blijf water geven tot ze zijn aangeslagen.

STAP VOOR STAP Snoei vroegbloeiende heesters na de bloei

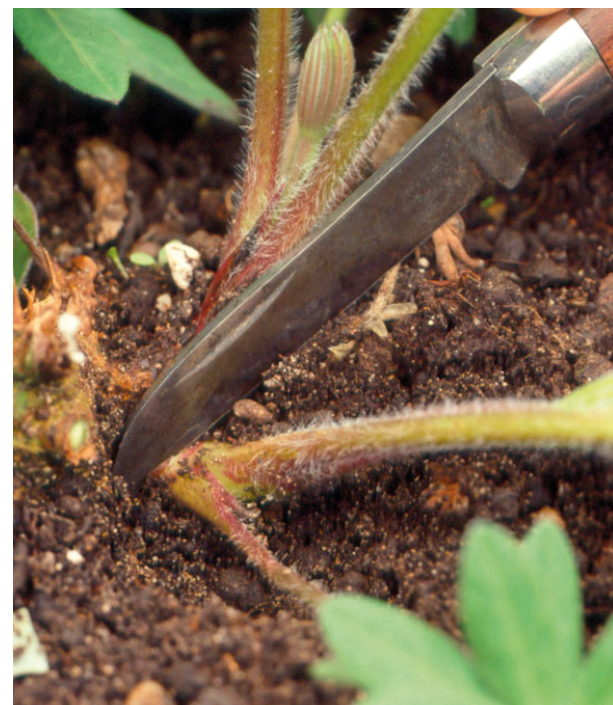
Snoei vroegbloeiende, blad-verliezende heesters nu om nieuwe aanwas te stimuleren die volgend jaar meer bloemen zal produceren. Snoei takken niet hard terug, maar dun ze uit. Bekijk van een afstandje waar je moet snoeien om de heester in balans te houden. De heester moet er in het hart open uitzien, maar zijn algehele vorm behouden.

1 Kies heesters die onlangs gebloeid hebben. Forsythia, sierkwee en deze rode ribes vallen allemaal onder deze snoeigroep.

2 Snoei met een takkenschaar hele takken weg of zaag ze af aan de voet. Kies de oudste takken of de takken die in de verkeerde richting groeien. Snij eventueel de tak in kleinere stukken, zodat je hem makkelijker kunt verwijderen.

3 Snoei voorzichtig een of meer takken als ze dicht op elkaar groeien om de heester te openen en de luchtcirculatie door de struik te verbeteren. Een gebogen snoeizaag is handig om lastige plekken te bereiken en helpt schade aan naburige takken te voorkomen.

4 Snij eventuele 'kapstokjes' af en snoei met een snoeischaar de jonge uitlopers aan de buitenkant terug die te lijden hebben gehad van het winterweer of tijdens het snoeien zijn beschadigd.

Gebruik een scherp mes als je stengelstekken van ridderspoor neemt.

Stek ridderspoor

Ridderspoor (*Delphinium*) kun je vermeerderen door stekken te nemen. Als je bij de wortelhals de aarde een paar centimeter wegschraapt, zie je beginnende scheuten opkomen uit het dikkere weefsel van de ouderplant. Neem stekken als de scheuten 8-10 cm lang zijn.

Gebruik een scherp mes en laat het dikkere materiaal waar de scheut met de ouderplant verbonden is, zitten. Verwijder alle blaadjes op één of twee na. Verwijder ook alles wat onderaan de stengel uitsteekt – daar kan het weefsel gaan rotten. Snij tot slot recht door het dikkere, onderste weefsel en steek de stek in korrelige of goed doorlatende grond. Geef water en dek af om het vocht vast te houden.

Checklist

- ☐ Begin tegen het eind van de maand winterharde eenjarigen in de vollegrond te zaaien.
- ☐ Geef uitgebloeide amaryllissen regelmatig water en vloeibare mest om ze goed te houden voor de winter.
- ☐ Bescherm koolsoorten totdat je ze volgende maand uitplant tegen duiven, koolvliegen en koolwitjes.
- ☐ Zaai pompoenen en mais onder glas of binnen met warmte van onderaf om een constante temperatuur te behouden.

Checklist

- ☐ Vul grote kuilen in het gazon: haal de graszode weg, vul op met gezeefde aarde, druk aan en leg de graszode stevig terug.
- ☐ Deel winterharde siergrassen die te groot zijn geworden als ze weer beginnen te groeien.
- ☐ Verticuteer je gazon en hark gazonvilt weg als je te veel mos hebt. Gooi het op de composthoop.
- ☐ Plant groenblijvende haagplanten, maar controleer eerst of er voldoende water beschikbaar zal zijn voor de jonge planten.

Zet je maaier op een hoge stand tot het gras goed groeit.

Maai volwassen gazons regelmatig

Maai je gazon regelmatig om het gras in topconditie te houden. Zet de snijbladen aan het begin van het seizoen op een hoge stand en zet ze lager als het gras eenmaal goed groeit. Maai als het droog is en nooit

als er late vorst wordt verwacht, want vers gemaaid gras kan daarvoor beschadigd raken. Varieer de richting waarin je maait, om groeven te voorkomen. Laat sommige stukken gras lang, vooral als daar

voorjaarsbollen geplant zijn, maar ook om dieren beschutting en habitats te bieden en wilde bloemen een kans te geven. Maai paden door wildere stukken zodat je er makkelijk bij kunt.

Wied grondig en hark goed voordat je graszaad inzaait.

Een nieuw gazon inzaaien

Zaai graszaad in om een nieuw gazon aan te leggen. Het duurt drie of vier weken voor het zaad ontkiemt en groeit, maar het is de goedkoopste manier om een gazon te maken. Het voorbereiden van de grond is hetzelfde als bij het leggen van graszoden, alleen moet je het oppervlak goed harken om een kruimelige ondergrond te creëren om in te zaaien.

Zaai in kleine stukken om een zo gelijkmatig mogelijke bedekking te krijgen. Bescherm met een net tegen vogels en andere dieren en blijf water geven bij droog weer.

Bind de uitlopers van klimplanten aan om een goed gestel te creëren.

Bind uitlopers van klimplanten aan

Bind de krachtige uitlopers van klimplanten nu aan om hun gestel te versterken en de bloei te bevorderen.

Als je stengels die omhoog willen horizontaal aanbindt, stroomt er minder sap naar de dominante groeitoppen en komen er meer bloemen onder aan de stengel. Het helpt ook

bij het permanent leiden en vormen van de plant.

Rozen reageren goed op deze manier van leiden. Snoei stengels die zwak of beschadigd zijn of in de verkeerde richting groeien weg en bind dan de sterkste stengels aan om je gestel te creëren.

Volgende maand

- ☐ Monty verricht seizoensonderhoud aan zijn citrusbomen.
- ☐ Wat te doen als tulpen zijn uitgebloeid.
- ☐ Bespaar ruimte in de moestuin met tussen-gewassen.
- ☐ Ontdek hoe je onkruid kunt recycleren in je compost.

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 66,- en in België € 69,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging aangeven via www.fnl.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Editor-in-Chief – Lucy Hall
Deputy Editor – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Head of Content

Daan Jeuken

Hoofredactie

Anne Wiegers

Redactie

Jos Heijmans, Helga Kluiters, Linda Passies en Maurice Snijders

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born, Jaap Molenaar, Sylvia van den Top, Stichting NL Bloeit! Rogier van Vugt, Marieke van der Eerden, Marcelle van Houtum, Marieke Nolsen en redactie Gardeners' World UK

Vormgeving

Nick Groenewold, Mylène Nales, Tom Gerrits, Susan Gerbrands-Derksen, Orlando Koper en Ellen Willemsen

Sales

Gavin Woesthoff
+31 (0)24 24 04 559
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing

Anouk Tolboom
+31 (0)24 24 04 595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij

Habo DaCosta bv, Vianen

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

april Groeigids

Dit kun je deze maand allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Planten/zaaien ■ Uitplanten ■ Oogsten ■

De beste keuzes voor april		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Aardappelen Bron van vezels, vitamine C en kalium, maar ook van diverse B-vitamines. Kook in de schil voor een optimale voedingswaarde.												
	Tips Aard de planten aan zodra ze 20 cm hoog zijn, zodat alleen de bovenste blaadjes zichtbaar zijn. Plant ↓ 8-15 cm diep Afstand ↔ 40 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen												
	Aardbeien Rijk aan polyfenolen, een groep nuttige stoffen die de spijsvertering en hersenfunctie kunnen verbeteren en het hart ondersteunen.												
	Tips Verwijder de bloemen van aardbeien die je in het voorjaar plant voor een grotere oogst in het volgende jaar. Plant ↓ op grondniveau Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Aubergines Calorie-arm maar rijk aan vezels. Niet schillen want de schil bevat bio-actieve stoffen die goed zijn hart en hersenen.			Binnen									
	Tips Zaai binnen en kweek dan verder in een kas of buiten (na de laatste vorst) op een zeer warme, zonnige en beschutte plaats. Zaai ↓ 0,5 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen												
	Bloemkool Door bloemkool in stukjes of blokjes te snijden blijft meer van het gezonde isothiocyanaat behouden dat kankerremmend werken.												
	Tips Voor een vroege oogst heerlijke minibloemkooltjes zet je ze slechts 15 cm uit elkaar. Geef regelmatig water, met name 's zomers. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen												
	Doperwtten Rijk aan eiwitten en vezels en een goede bron van ijzer. Doperwtten zijn een erg waardevol bestanddeel als je een plantaardig dieet volgt.	Onder glas	Buiten								Onder glas		
	Tips Geef water tijdens de bloei en als de peulen zwellen. Eerder bewateren zorgt enkel voor meer bladeren. Zaai ↓ 4 cm diep Afstand ↔ 5 cm uit elkaar ↗ tussen rijen gelijk aan de planthoogte												
	Pastinaken Rijk aan zowel oplosbare als onoplosbare vezels. Ondersteunen een gezonde spijsvertering en helpen bloedsuiker- en energieniveaus te reguleren.												
	Tips Gebruik elk jaar verse zaden, want oude zaden ontkiemen vaak niet. Zaai niet in koude grond, maar warm deze op met bijv. een stolp. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Pompoenen Als je pompoenen bewaart, worden smaak en caroteengehalte beter. Ze zijn daardoor een uitstekende wintergroente. Bakken of roosteren verviervoudigt het caroteengehalte.												
	Tips Als je weinig ruimte hebt kun je rankende soorten in cirkels over de grond laten kruipen. Zet vast met korte stokken. Zaai ↓ 2,5 cm diep Afstand ↔ 90 cm uit elkaar ↗ 90 cm tussen rijen												
	Prei Prei heeft een milde, zoete smaak en bevat minder calorieën, en meer vitamine C, folaat en kalium dan witte uien.												
	Tips Je kunt ze beter in modules zaaien en daarna uitplanten in diepe gaten dan rechtstreeks zaaien. Zaai ↓ 5 mm diep, verplanten naar 15 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Spruiten Bezitten meer essentiële voedingsstoffen dan de meeste andere groenten. Je kunt ze het beste stomen in plaats van koken. Dan blijven twee keer zo veel voedingsstoffen behouden.												
	Tips Stamp regelmatig de aarde rond de onderkant aan, zodat deze grote, topzware planten stevig verankerd blijven. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen												
	Uien Bevat voedingsvezels die als brandstof dienen voor goede darmbacteriën, die op hun beurt het immuunsysteem ondersteunen.												
	Tips Plant je uien eind voorjaar, geef ze dan eerst 2 weken een warmtebehandeling (20°C). Dit voorkomt doorschieten. Plant ↓ met puntje bovengronds Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												

In de volgende editie

Het meinummer ligt vanaf **19 april** in de winkel.

Het begint bij de bodem

- Kies passende planten
- Voeg organisch materiaal toe
- Geef doelgericht water

en nog veel meer ...

Carol vertelt over haar favoriete schaduwplanten.

Met de tips van **Alan** maak je eenvoudig de mooiste potten.

Adam legt uit hoe je een mini-vijver maakt in één weekend.

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE
*AANKONDIGINGEN ONDER VOORBEHOUD

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardeners' World automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar +31 (0)24 2027 827

Gardeners' World

**KOM NAAR
DE STIHL
DEMODAG**

MEER INFO OP WWW.STIHL.NL/DEMODAG

2 APRIL

STIHL

ROBOTMAAIERS. BY STIHL.

**EEN PERFECT GAZON EN MEER
TIJD VOOR TUINPROJECTEN.**

Zou je graag meer tijd hebben voor de tuinprojecten waar je echt voor staat te springen? De STIHL iMOW® robotmaaier neemt het regelmatig onderhoud van je gazon voor zijn rekening. Zo heb je een gazon in topvorm en toch voldoende tijd voor creatievere projecten. Handig! Bovendien bedien je de robotmaaier eenvoudig vanuit de iMOW® app.

VIND MEER INFO OP **STIHL.NL**
OF BIJ EEN STIHL DEALER IN JE BUURT.
STIHL. STERK WERK

Nu 25% CashBack.

Op de aanschaf van **mechanisch snoeigereedschap** van GARDENA.

Deze actie is geldig van 1 maart t/m 30 april 2022
Kijk voor de voorwaarden en deelnemende producten op www.refundactie.eu

GARDENA.com